

Kokemukset ja käsitykset lapsuusajan perheväkivallasta ja sen omakohtaisesta tunnistamisesta

Sosiaalityön
pro gradu -tutkielma

Laatija:
Majja Kraakkussuo

Ohjaajat:
Professori Merja Anis
Dosentti Johanna Hietämäki

18.8.2024
Turku

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Pro gradu -tutkielma

Oppiaine: Sosiaalityö

Tekijä: Maija Kraakkussuo

Otsikko: Kokemukset ja käsitykset lapsuusajan perheväkivallasta ja sen omakohtaisesta tunnistamisesta

Ohjaajat: Professori Merja Anis ja Dosentti Johanna Hietamäki

Sivumäärä: 78 sivua

Päivämäärä: 18.8.2024

Tässä pro gradu- tutkielmassa käsittelen kokemuksia ja käsityksiä lapsuusajan perheväkivallasta ja sen omakohtaisesta tunnistamisesta. Lähestyn käsityksiä tarkastellen sitä, miten yksilöt jäsentävät ja tulkitsevat lapsuusajan perheväkivaltakokemuksia aikuisena. Tutkimuskysymykseni ovat (1) Miten lapsuudenaikaista perheväkivaltaa kuvataan aikuisiällä omana kokemuksena? (2) Millaisia käsityksiä lapsuudenaikaisen perheväkivaltakokemuksen omakohtaisesta tunnistamisesta on muodostettu? Tavoitteenani on lisätä ymmärrystä henkilökohtaisista tunnistamisen kokemuksista ja käsityksistä lapsuudessa tapahtuneen perheväkivallan kontekstissa ja näin tuottaa tietoa siitä, millaisena kokemukset ja käsitykset ihmisten elämässä voivat näyttäytyä.

Tutkielmani teoreettisessa viitekehyksessä tarkastelen lapsuusajan haitallisia kokemuksia (Adverse Childhood Experiences), perheväkivallan käsitettä ja ilmiötä sekä lapsuuskokemusten omakohtaista tunnistamista. Tutkielmani aineistona käytän 20 haastattelua, jotka on kerätty vuonna 2022 Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen Lapsuuskokemuksia-kyselylomakkeen kehittämishankkeessa.

Käyttämässäni aineistossa osallistujia oli haastateltu Lapsuuskokemuksia-kyselylomakkeen ymmärrettävyydestä. Tutkielmani on kvalitatiivinen tutkimus, joka on toteutettu aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoin fenomenografista lähestymistapaa soveltaen. Fenomenografisten lähestymistavan avulla olen tavoittanut tutkittavien kokemusmaailmaa ja kyennyt ymmärtämään käsityksistä koskien lapsuusajan perheväkivaltakokemuksia sekä niiden omakohtaista tunnistamista.

Tutkielmani mukaan lapsuudenaikaisia perheväkivaltakokemuksia kuvattiin aikuisiällä väkivallan muotojen, koetun perheväkivallan oikeutuksen ja ansaittavuuden sekä perheväkivallan syntymiseen liittyvien selitysten ja pohdintojen kautta. Henkinen väkivalta oli kuvauksissa yleisin. Ansaittavuuden teemat näkyivät selityksissä koskien kuritusväkivallan kokemuksia. Kuritusväkivallan kokemuksia kuvattiin loogisena selkeän syy-seuraussuhteen vuoksi. Lapsuudenaikaista perheväkivaltaa selitettiin yhteiskunnallisen ajan mahdollistamana sekä vanhempien ominaisuuksista johtuvana. Lapsuusajan perheväkivallan omakohtaiseen tunnistamiseen liittyviä käsityksiä kuvattiin usealla tavalla. Keskiössä oli aikuiseksi kasvaminen sekä yhteiskunnallinen muutos. Aikuiseksi kasvaminen nähtiin yleisen tietouden ja ymmärryksen lisääjänä sekä peilauspintana oman lapsuuden ja nykyisen aikuisuuden kontekstissa. Yhteiskunnallisen muutoksen myötä taas mahdollistui yhteiskunnan ajallisten normien kyseenalaistaminen sekä sen myötä vertailu omiin lapsuudenaikaisiin kokemuksiin, joiden avulla perheväkivallan omakohtainen tunnistaminen muotoutui.

Tutkielmani tulosten myötä voidaan paremmin tavoittaa koetun lapsuuden sosiaalista ja kulttuurista perustaa sekä ymmärtää yksilöllisistä kokemuksista ja laajemmista käsityksistä lapsuusajan perheväkivallan kontekstissa. Tutkielmani tulokset tukevat sitä, että sosiaalityössä olisi tärkeää ymmärtää ja tunnistaa perheväkivaltailmiön kokemusluonnetta sekä sitä, miten perheessä tapahtuvasta väkivallasta ajatellaan osana omaa lapsuuskokemusta. Lapsuusajan perheväkivaltakokemuksiin liittyvien käsitysten kriittinen tarkastelu olisi tärkeää, jotta voitaisiin vähentää ilmiöön liittyvän ylisukupolvisuuden muotoutumista sekä mahdollisesti muuttaa perheväkivallan ympärillä olevia asenteita.

Avainsanat: perheväkivalta, lapsuusajan haitalliset kokemukset (ACE), omakohtainen tunnistaminen, sosiaalityö, fenomenografia

Sisällysluettelo

1	Johdanto	5
2	Lapsuudenaikaiset haitalliset kokemukset (ACE)	8
3	Perheväkivalta lapsuusajan haitallisena kokemuksena	12
3.1	Väkivallan ja perheväkivallan määritelmät	12
3.2	Perheväkivallan muodot ja sen vaikutukset lasten näkökulmasta	14
3.3	Lasten kokeman perheväkivallan aiemmasta tutkimuksesta sekä ilmiön yleisyydestä Suomessa	19
4	Lapsuudenaikaisen perheväkivaltakokemuksen omakohtainen tunnistaminen	24
5	Tutkimuksen toteutus	27
5.1	Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset	28
5.2	Aineiston kuvaus	29
5.3	Fenomenografisen lähestymistavan soveltaminen	30
5.4	Analyysimenetelmä	32
5.5	Tutkimuksen eettisyys	34
6	Muistot ja selitykset lapsuudessa koetusta perheväkivallasta	37
6.1	Perheväkivallan muodot	38
6.2	Hyväksytyt ja ”ansaattu” kuritusväkivalta	42
6.3	Vanhempien ominaisuudet	45
7	Ymmärryksen kasvaminen ja ajan muutos väylänä perheväkivallan omakohtaiseen tunnistamiseen	48
7.1	Aikuistuminen	49
7.2	Yhteiskunnallinen muutos	53
8	Johtopäätökset ja pohdinta	57
8.1	Yhteenvedo tutkielman tuloksista	57
8.2	Pohdintaa	63

8.3	Reflektio tutkielmanteosta	64
8.4	Tutkimuksen merkitys sosiaalityölle ja jatkotutkimus	65
	Lähteet	68

1 Johdanto

Varhaisilla traumaattisilla kokemuksilla on todettu olevan vaikutusta ihmisen myöhempään elämään. Varhaisen trauman jäljet muokkaavat yksilön maailmankuvaa sekä ne voivat näkyä yksilön psykososiaalisessa toiminnassa. Perheväkivalta on yksi keskeinen varhaisen trauman aiheuttaja. (Levenson 2017, 105.) Perheväkivallasta ei enää nykytiedon perusteella voida puhua ilman, että se kytketään lapsuusajan haitallisiin kokemuksiin (Adverse Childhood Experiences, ACEs) ja siihen liittyvään tutkimustietoon. Lapsuudenaikaisia haitallisia kokemuksia ovat muun muassa koettu fyysinen, psyykkinen ja seksuaalinen väkivalta, fyysinen ja psyykkinen laiminlyönti sekä perheen monimuotoiset ongelmat. Lapsuusajan haitallisiin kokemuksiin keskittyvä ACE-tutkimus on osoittanut, että haitalliset lapsuusajan kokemukset ovat yhteydessä heikompaan hyvinvointiin ja terveyteen myöhemmässä elämässä (mm. Felitti 1998; Huges ym. 2021).

Pro gradu -tutkielmani lähtökohtana on kiinnostukseni väkivaltatutkimukseen ja erityisesti lähisuhteissa, kuten perheessä, tapahtuvat väkivallan kokemukset. Sosiaalityön näkökulmasta tutkimuksellinen intressini on lasten hyvinvoinnissa sekä sosiaalityön sensitiivisissä kohdeilmioissa, kuten lähisuhde- ja perheväkivallassa. Tutkimuksellinen kiinnostukseni asettuu lapsuustutkimuksen ja väkivaltatutkimuksen ympärille, kohdistuen arjessa tapahtuvaan väkivaltaan lapsuuden kokemuksena. Olen kiinnostunut sosiaalityön roolista lapsiin kohdistuvan väkivallan ympärillä sekä yleisesti väkivaltatutkimuksen kautta tavoiteltuun spesifimpään näkökulmaan ilmiöstä ja sen seurannaisvaikutuksista. Ymmärryksen tavoittaminen lapsuuskokemusten vaikutuksista aikuisuudessa, on keskeinen osa tutkielmaani.

Olen työskennellyt sosiaalityöntekijänä sekä lapsiperheiden virka-aikaisessa päivystyksessä että turvakodissa ja työkokemukseni perusteella olen huomannut sen, miten koettua väkivaltaa ei useinkaan osata sanoittaa, tunnistaa tai siitä keskustelemista vältellään. Monesti ihmiset eivät tunnista omissa toimintatavoissaan ylisukupolvisia toimintamalleja eivätkä osaa selittää miksi suhtautuvat tai reagoivat asioihin tietyllä tavalla. Erityisesti väkivaltaan liittyvien lapsuuskokemusten selvittämisen avulla voitaisiin päästä asioiden juurisyihin ja sitä myötä ymmärtää lapsuuskokemuksen vaikutusta esimerkiksi omaan vanhemmuuteen. On tärkeää tiedostaa, että lapsiin kohdistunut väkivalta sekä vanhempien välinen parisuhdeväkivalta

tapahtuu useimmiten yksityisissä tiloissa, kuten omissa kodeissa (esim. Geller 1997, 1; Paavilainen & Pösö 2003, 3; Husso 2003,16; Kivivuori ym. 2018, 385). Tämä tekee ilmiöstä yhteiskunnallisesti vaikeasti havaittavan. Perheväkivalta lapsuuden kokemuksena voi muokata koko loppuelämän turvallisuuden tunnetta ja sen vaikutukset voivat kantaa pitkälle aikuisuuteen. Väkivaltaisen kodin ympäristössä lapsen asema on alisteinen, eikä lapsella ei ole keinoja tai kykyjä tunnistaa vanhemman toteuttaman väkivallan olevan poikkeava tapa toimia. (Krug ym. 2002a; Bancroft ym. 2011.) Tärkeää on, että näitä asioita tarkastellaan myös aikuisena, jotta voidaan ymmärtää mitä on koettu, miksi on koettu ja mitä siitä mahdollisesti on seurannut.

Tässä pro gradu -tutkielmassa käytän perheväkivaltakäsitettä kuvaamaan lapsuudenaikaista kokemusta väkivallasta tai sille altistumisesta omassa lapsuuden kodissa. Ymmärrän perheiden monimuotoisuuden ja sen, että perhesuhteet voivat olla niin biologisia kuin sosiaalisia. Tästä syystä jätän perheen määrittelyn avoimeksi. Merkitystä tämän tutkimuksen kannalta on sillä, että lapsuudenaikaiset väkivaltakokemukset ovat perhesuhteista aiheutuvia. Koska tutkimustehtäväni kytkeytyy lapsuudenaikaiseen perheväkivaltakokemukseen, on siinä läsnä kokemuksellinen ulottuvuus sekä oletus kokemuksen subjektiivisuudesta (mm. Dewey 1981) koskien sitä, millaisia käsityksiä ja kuvauksia yksilöillä on lapsuudessa kokemastaan perheväkivallasta. Käsitelen lasten kokemaa väkivaltaa perheen ja kodin kontekstissa, jonka vuoksi jätän muut väkivallan ympäristöt sekä perheen ulkopuoliset tekijät vähemmälle huomiolle.

Pro gradu -tutkielmani on aineistolähtöinen sisällönanalyysi, jossa sovellan fenomenografista näkökulmaa. Fenomenografisen lähestymistavan avulla ja kokemuskäkökulmaa silmällä pitäen pyrin pääsemään sisään tutkittavien kokemusmaailmaan ja ymmärtämään käsityksiä lapsuusajan perheväkivaltakokemusten sekä sen tunnistamisen kontekstissa. Soveltamalla fenomenografiaa pyrin tavoittelemaan ymmärrystä erilaisista käsityksistä liittyen perheen sisällä toteutettuun väkivaltaan. En siis ainoastaan pyri erittelemään saman ilmiön tuottamia erilaisia kokemuksia vaan pyrin ymmärtämään sitä, mitä lapsuusajan perheväkivallan käsitysten muodostumisen taustalla on. Aineistonani olen käyttänyt Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen Lapsuuskokemuksia-kyselylomakkeen kehittämishankkeessa kerättyä haastatteluaineistoa. Hankkeen tavoitteena on ollut luoda haitallisia lapsuudenaikaisia kokemuksia kartoittava lyhyt kyselylomake. Lapsuuskokemuksia-kyselyä on tarkoitus tulla käyttämään yleisväestössä sekä esimerkiksi sosiaalityössä. (Hietamäki ym. 2023; THL

2023a.) Pysin tutkielmani avulla lisäämään ymmärrystä lapsuusajan perheväkivallan subjektiivisista kokemuksista ja käsityksistä sekä ilmiön omakohtaisesta tunnistamisesta. Tutkielmani tavoitteena on tehdä näkyväksi haitallisten lapsuuskokemusten, erityisesti perheväkivallan, vaikutuksista myöhempään elämään. Lisäksi pyrkimyksenäni on lisätä ymmärrystä siitä, millaisena lapsuusajan perheväkivaltakokemukset voivat ihmisten elämässä näyttäytyä ja miten niitä jäsennetään aikuisena.

Tutkielmani luvussa kaksi käsittelen yleisemmällä tasolla lapsuudenaikaisia haitallisia kokemuksia (ACE). Luvussa kolme tuon esiin perheväkivaltaa lapsuusajan haitallisena kokemuksena käyden läpi väkivallan ja perheväkivallan määritelmiä, perheväkivallan muotoja ja sen vaikutuksia lasten näkökulmaa painottaen. Luvun kolme lopuksi käsittelen aihealueen aiempaa tutkimusta sekä tuon esiin perheväkivallan yleisyyden tematiikkaa Suomessa. Luvussa neljä esitän erilaisia näkökulmia lapsuuskokemuksen omakohtaisesta tunnistamisesta käsittelemällä omakohtaisen tunnistamisen muotoutumista sekä muotoutumisen estäviä tai haittaavia tekijöitä. Nämä luvut toimivat tutkielmani teoreettisena viitekehystenä. Luvussa viisi avaatan tutkimuksen metodologisia valintoja esittelemällä tutkimustehtävän ja -kysymykset, kuvaamalla aineistoa, fenomenografisen näkökulman soveltamista, aineiston analyysiprosessia sekä tutkielmaan liittyvää eettistä pohdintaa. Luvuissa kuusi ja seitsemän käsittelen tutkielmani tuloksia. Kahdeksannessa luvussa kokoan yhteen tutkielmani keskeisemmät tulokset, esitän pohdintaa, reflektoin tutkielmantekoa sekä pohdin tutkielmani merkitystä sosiaalityölle.

2 Lapsuudenaikaiset haitalliset kokemukset (ACE)

Perhe on lapsen merkittävin kasvun, ihmissuhteiden ja arjen ympäristö, joka antaa lapselle valmiuksia sosiaaliseen, tiedolliseen ja emotionaaliseen kasvuun (Nurmi ym. 2018, 72).

Lapsen perusturvallisuuden kehittymiselle tärkeimpiä tekijöitä ovat perustarpeisiin vastaaminen, vanhempien lämmin vuorovaikutus sekä turvallinen kiintymyssuhde (mm. Afifi & Macmillan 2011). Lapsen kehitys on siis kytköksissä perheen kehityskulkuun ja perheessä tapahtuvan vuorovaikutuksen avulla lapsi voi viedä kehitystään eteenpäin. Perheen tulisi tuottaa lapselle sellaisia kokemuksia, joiden avulla lapsi voi jäsentää maailmaansa. Hyvää lapsuutta ja lapsen normaalia kehitystä tukee turvallinen ja osallistava kasvuympäristö. Lapsen kasvuympäristön ei toisaalta tulisi olla täysin riskitön, koska kehittyäkseen lapsen täytyy kohdata myös vaikeuksia. Näiden tilanteiden käsittelyyn ja ylitse pääsemiseen lapsi tarvitsee perheen tukea. Joskus kuitenkin lapsen normaali kehitys voi edetä hitaammin tai viedä kehitystä negatiiviseen suuntaan. Keskeisimpiä syitä lapsen normaalin kehityksen häiriintymiseen ovat stressaavat elämäkokemukset eli toisin sanoen lapsuusajan haitalliset kokemukset. (Nurmi ym. 2018, 72–76.)

Lapsuudenaikaiset haitalliset kokemukset ovat sellaisia lapsuudenaikaisia epäsuotuisia, toistuvia, voimakkaita tai uhkaavia tapahtumia, jotka vaurioittavat lapsen aivojen kehitystä ja vaikuttavat heikompaan terveyteen aikuisena. Kansainvälisesti näitä kokemuksia kuvataan termillä *Adverse Childhood Experiences* eli ACEs. (mm. Felitti ym. 1998; Huges ym. 2016; Petruccelli ym. 2019; Hietämäki ym. 2023.) Nykymuodossaan tutkimus lapsuusajan haitallisista kokemuksista on käynnistynyt noin kaksikymmentä vuotta sitten Yhdysvalloissa. Lääkäri Vincent Felitti työskenteli liikalihavuuden hoito-ohjelmien parissa ja huomasi, että monen hänen potilaansa tilanteeseen liittyi lapsuusajan traumatapahtumia, esimerkiksi seksuaalista hyväksikäyttöä. Potilaiden tilanteiden toistuvuus sai Felittin kiinnostumaan liikalihavuuden juurisyistä. (Felitti ym. 1998.) Näin alkoi muodostumaan näkemys siitä, että liikalihavuus ja keinottomuus pudottaa painoa olisi potilailta tiedostamaton keino käsitellä lapsuudessa tapahtunutta traumaa. Felitti ja kollegat alkoivat pohtimaan, miten sama ilmiö olisi havaittavissa tavallisessa väestössä, jolloin työskentely ACE-tutkimuksen laajemmassa merkityksessä alkoi muodostumaan. (Felitti 2019.)

Felittin ja kollegoiden (1998) tutkimus toteutettiin laajan kyselylomakkeen avulla Yhdysvalloissa vuosina 1995–1997. Tutkimuksessa haitalliset lapsuusajan kokemukset rajattiin henkiseen, fyysiseen ja seksuaaliseen väkivaltaan, monimuotoisiin perheen ongelmiin, kuten vanhempien päihteiden käyttöön, mielenterveysongelmiin, äidin väkivaltaiseen kohteluun ja sen todistamiseen. (Felitti ym.1998.) Myöhemmin ACE-kategorioihin on lisätty muun muassa fyysinen ja psyykinen laiminlyönti, vanhempien menetys tai ero sekä perheen taloudelliset haasteet (esim. Petruccelli ym. 2019; Huges ym. 2016). ACE-tutkimus osoitti johdonmukaisesti, että lapsuusajan haitalliset kokemukset vaikuttavat hyvinvoinnin kokemukseen aikuisena. Ne moninkertaistivat riskin mielenterveyden haasteille sekä riskikäyttäytymiselle. Ihmisillä, jotka olivat lapsuudessaan kokeneet neljä tai enemmän haitallisten kokemusten kategoriaa, oli heillä enemmän riskejä sairastua aikuisena alkoholismiin tai masennukseen sekä heillä saattoi olla lisääntyntä päihteiden käyttöä ja jopa itsetuhoisuutta. ACE-tutkimuksen myötä todettiin, että mitä enemmän lapsuusajan haitallisen kokemuksen tyyppejä ihmisillä oli, sitä enemmän heillä oli riskejä useisiin kroonisiin terveyshaittoihin sekä riskikäyttäytymiseen nuoruuden aikana tai myöhemmässä elämässä. Tutkimuksen mukaan haitallisten lapsuuskokemusten kielteiset vaikutukset aikuisuuteen ovat kumulatiivisia eli kasautuvia. (Felitti ym. 1998; Huges ym. 2016.)

ACE-kokemuksilla on siis pitkäkestoisia negatiivisia vaikutuksia yksilöiden tulevaisuuteen erityisesti sen kumuloituvan luonteen vuoksi. Aikuisuudessa näkyviä ACE-kokemusten kasaantumisen seurauksia voivat olla muun muassa kasvanut riski erilaisiin terveysongelmiin, kuten diabetekseen tai syöpään sekä ne kasvattavat riskiä erilaisiin päihde- ja mielenterveysongelmiin. ACE-kokemukset ovat merkittävä tekijä yhteiskunnallisten kustannusten kannalta. Yksilön terveyshaittojen lisäksi ACE-kokemukset voivat vaikuttaa yksilöiden kouluttautumiseen tai työelämään, jotka taas voivat puolestaan vaikuttaa yhteiskunnalliseen osallisuuteen ja niukkuuteen. (Bellis ym. 2019; Huges ym. 2021.) Näiden sosiaalisten determinanttien näkökulmasta ACE-kokemukset voivat muodostua myös yksilöllisten kokemusten lisäksi yhteiskuntaan liittyvistä syistä, esimerkiksi segregaaion vuoksi. Kuitenkin keskeisenä aiheuttajana on lapsuuden aikana koettu toksinen stressi. (CDC 2023.) Terveyshaittojen lisäksi ACE-kokemukset hankaloittavat täten sekä itsesäätelyä että elämänhallintaa. Ne voivat vaikuttaa yksilöiden kykyyn muodostaa terveitä ihmissuhteita sekä oirehdinta voi lisätä taloudellista epävarmuutta, joka taas puolestaan voi johtaa ylisukupolvisen huono-osaisuuden äärelle. (Hakulinen & Westerlund-Cook 2020.)

Jo pitkään tutkimuksessa on tunnistettu heikon vanhemmuuden sekä lasten kaltoinkohtelun negatiiviset vaikutukset niitä kokeneen lapsen myöhempään elämään (esim. Bowlby 1969; Finkelhorn ym. 1985). Kuitenkin Felittin ym. (1998) tutkimus osoitti johdonmukaisesti ACE-kokemusten haitallisista vaikutuksista nimenomaan fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen aikuisena. Felittin ym. (1998) tutkimuksen jälkeen prospektiivisiä ACE-tutkimuksia on tehty kansainvälisesti laajalti ja tutkimukset ovat olleet samansuuntaisia ympäri maailmaa (esim. Huges ym. 2016; Petrucelli 2019). ACE-tutkimusten myötä on saavutettu globaalisti parempaa ymmärrystä siitä, miten lapsuuden aikaiset haitalliset kokemukset vaikuttavat aikuisuudessa (esim. Söderholm & Kivitie-Kallio 2012, 14).

Suomessa ACE-tutkimusta on tehty vielä niukasti (Hakulinen & Westerlund-Cook 2020). Salokangas (2020) on tehnyt väitöskirjan koskien lapsuuden traumakokemusten heijastumisesta aikuisikään. Salokankaan (2020, 61) mukaan suurin osa lapsuuden kaltoinkohtelu- ja traumakokemuksista kytkeytyy perheeseen ja emotionaalinen laiminlyönti sekä fyysinen väkivalta yhdistyvät voimakkaimmin tulevaisuuden mielenterveyden ongelmiin. Suomessa on parhaillaan käynnissä ACElife-hanke, jonka tehtävänä on monitieteellisesti tarkastella suomalaislasten haitallisia lapsuuden kokemuksia, elämäntahtia sekä lasten osallisuutta ja näin pyrkiä turvaamaan yhdenvertaisia tulevaisuuden mahdollisuuksia ACE-kokemuksia omaaville lapsille (ACElife 2023). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos järjesti vuonna 2019 yhdessä Lastensuojelun keskusliiton kanssa Suomen ensimmäisen ACE-konferenssin, jossa käsiteltiin ACE-ilmiötä myös suomalaisesta näkökulmasta (Lastensuojelun keskusliitto 2023). Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksella on myös käynnissä Lapsuuskokemuksia-hanke, jossa on kehitetty lapsuusajan haitallisia ja suojaavia kokemuksia kartoittava lapsuuskokemuksia-kyselylomake (Hietämäki ym. 2023). Tutkielmani aineisto on peräisin tästä hankkeesta.

Lapsuusajan haitallisten kokemusten (ACEs) rinnalle on tuotu vastakkainen näkökulma lapsuuskokemusten tarkasteluun, jota kuvataan kansainvälisesti termillä *Positive Childhood Experiences* eli *PCEs*. Lapsuusajan positiivisilla kokemuksilla (PCEs) tarkoitetaan suojaavia kokemuksia. Näitä lapsuusajan suojaavia kokemuksia voivat olla esimerkiksi lapsuusaikana olleet turvalliset aikuiset, tunteiden näyttämisen hyväksyminen sekä kokemus yhteisöllisestä yhteenkuuluvuudesta. PCE-kokemuksilla on tutkitusti yhteys parempaan hyvinvointiin aikuisena. (Westerlund-Cook 2023, 86; Bethell ym 2019.) PCE-tutkimukset ovat osoittaneet,

että positiiviset lapsuuden kokemukset suojaavat mielenterveyttä aikuisena sekä PCE-kokemukset vähentävät ACE-kokemusten vaikutusta. ACE-tutkimuksen rinnalla PCE-tutkimus on tärkeää, koska se antaa näyttöä siitä, että PCE-kokemusten puute on haavoittavampaa kuin ACE-tekijät. (Bethell ym. 2019.)

3 Perheväkivalta lapsuusajan haitallisena kokemuksena

3.1 Väkivallan ja perheväkivallan määritelmät

Väkivallan määrittely on hankalaa sen monimutkaisen ja monipuolisen luonteen vuoksi. Väkivalta voi olla käyttäytymistä, tekoja tai kohteena olemista (Paavilainen & Pösö 2003, 13). Maailman terveysjärjestön eli WHO:n mukaan ”*väkivalta on fyysisen voiman tai vallan tahallista käyttöä tai sillä uhkaamista, joka kohdistuu ihmiseen itseensä, toiseen ihmiseen tai ihmisryhmään tai yhteisöön ja joka johtaa tai joka voi hyvin todennäköisesti johtaa kuolemaan, fyysisen tai psyykkisen vamman syntymiseen, kehityksen häiriytymiseen tai perustarpeiden tyydyttymättä jäämiseen*” (Krug ym. 2002a, 21). Tämä yleinen väkivallan määritelmä lähestyy ilmiötä erityisesti teon näkökulmasta. Väkivallan nähdään olevan sellaista toimintaa, joka vahingoittaa erityisesti alisteisessa asemassa olevia, kuten lapsia, aiheuttaen psyykkisiä, fyysisiä tai sosiaalisia ongelmia. Väkivaltatermin määrittelyä helpottamaan on kehitetty erilaisia tyyppijärjestelmiä. WHO on jakanut väkivallan kolmeen eri tyyppiin: (1) kollektiiviseen väkivaltaan, (2) ihmisen itseensä kohdistamaan väkivaltaan sekä (3) ihmisten väliseen väkivaltaan. Ihmisten välisellä tasolla tapahtuva väkivalta on vielä jaettu kahteen alaryhmään: (1) yhteisölliseen väkivaltaan, joka tapahtuu kodin ulkopuolella ja (2) perhe- ja parisuhdeväkivaltaan, joka tapahtuu usein kodeissa tai on muiden lähisuhteiden aiheuttamaa. (Krug ym. 2002a, 22–23.)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksella on muodostettu väkivaltakäsitteiden sanasto, jonka pyrkimyksenä on ollut yhdenmukaistaa väkivaltaan liittyviä termejä. Sanasto on erityisesti tarkoitettu väkivallan vastaisessa työssä käytettäväksi. (Bildjuschkin ym. 2020, 3.)

Väkivaltakäsitteiden sanasto jakaa väkivaltaan liittyviä käsitteitä yhteisölliseen tasoon ja ihmisten väliseen tasoon. Yhteisölliseen tasoon kuuluvat muun muassa rakenteellinen väkivalta sekä kollektiivinen väkivalta. Ihmisten välisellä tasolla väkivalta on jaettu ihmissuhteiden, sukupuolen, eri väestöryhmien, paikan ja ilmenemismuodon mukaan. Väkivaltakäsitteiden sanastossa perheväkivalta kuuluu väkivaltaan ihmisten välisellä tasolla ja se kattaa perheen sisällä tapahtuvan väkivallan sekä sille altistumisen. Väkivallalle altistuminen terminä yleensä kuvaa alaikäisen lapsen kokemuksia vanhempien välisen väkivallan todistamisesta tai elämisestä sen uhan alla. Lapsiin kohdistuvan väkivallan ajatellaan olevan tekoja, jotka vaarantavat lapsen turvallista kasvua ja kehitystä. (Bildjuschkin ym. 2020, 5–10.) Lasten kokemaa väkivaltaa voidaan jäsentää myös tapahtumaympäristön

mukaan esimerkiksi koulu, katu, laitos tai koti (Paavilainen & Pösö 2003, 17). Tässä tutkielmassa käsitellän lasten kokemaa väkivaltaa lapsen perheen ja kodin kontekstissa, jonka vuoksi jätän muut väkivallan ympäristöt sekä perheen ulkopuoliset tekijät vähemmälle huomiolle.

Väkivaltaa voidaan tyypitellä myös erilaisiksi rikoslajeiksi ja sitä voidaan käyttää rikosoikeusjärjestelmän käsitteenä. Tällöin ilmiötä lähestytään enemmän teon tai tekijän näkökulmasta yksilön kokemuksen sijaan. Tämä tyypittely perustuu lainsäädäntöön ja sen tulkintaan. (Paavilainen & Pösö 2003, 13.) Suomen rikoslaisissa väkivaltaan liittyvät rikokset ovat selkeimmin määritelty rikoslain 21. ja 22. luvussa, mutta väkivaltaa määritellään myös muissa luvuissa (Rikoslaki 1889/39). Rikosoikeudellisesti perheväkivaltaan liittyviä lakimuutoksia on ollut vuoden 2011 rikoslain (39/1889, 16 §) muutos perheen sisäisen lievän pahoinpitelyn kohdalla. Tämän muutoksen myötä perheen keskuudessa tapahtuneesta lievästäkin pahoinpitelystä tuli virallisen syytteen alainen. Lasten kokemaa perheväkivaltaa voidaan tulkita rikosoikeudellisen asian lisäksi myös terveydellisesti sekä sosiaalisesti. Terveystulkinta perustuu väkivallan kytkemiseen toimintana, joka johtuu esimerkiksi sairaudesta. Tulkinnan mukaan tekijä ei silloin ole vastuussa teoistaan, vaan väkivaltaisuus nähdään aiheutuvan sairaudesta. Sosiaalisessa tulkinnassa väkivalta näyttäytyy sekä elämänhallinnallisena ongelmana että yhteiskunnan tuottaman rakenteellisen väkivallan tuloksena. (Paavilainen & Pösö 2003, 31.)

Kun puhutaan perheen sisällä tapahtuvasta väkivallasta, usein käytetään käsitettä perheväkivalta (*family violence, domestic violence*). Toisaalta perheessä tapahtuvan väkivallan kontekstissa voidaan käyttää myös muita termejä, kuten parisuhdeväkivalta (*spouse violence*) tai lähisuhdeväkivalta (*intimate partner violence, IPV*) sekä suoraan lapsiin kohdistuvan lähisuhdeväkivallan termejä, kuten lapsen pahoinpitely (*child abuse*), lapsen kaltoinkohtelu (*child maltreatment*) tai lapsen laiminlyönti (*child neglect*). Perheväkivallan määrittely on hankalaa, mutta yhteisenä tekijänä aiemmin esitettyjen termien kohdalla on väkivallan tekemisen konteksti: väkivallan tapahtuminen perheen sisällä ja tapahtumapaikkana usein koti. (Oranen 2012, 218.) Kotia ei yleisessä keskustelussa mielletä yhteiskunnan väkivaltaisimmaksi sosiaalisesti instituutioksi, mutta koti on paikka, jossa ihmisillä on suurempi todennäköisyys kokea fyysistä väkivaltaa kuin missään muualla (esim. Geller 1997, 1; Husso 2003, 16).

Perheväkivaltaan liittyy vahvasti käsitteenä myös kuritusväkivalta (*disciplinary violence*) sekä sisarusten välinen väkivalta (*sibling violence*). Kuritusväkivallalla tarkoitetaan lapsiin kohdistunutta väkivaltaa, jossa vanhempien toteuttama kasvatustapa tuottaa lapselle ruumiillista tai henkistä kipua silloin, erityisesti silloin, kun säädellään tai rankaistaan lasta tietystä käyttäytymisestä (Tupola ym. 2012, 99; THL 2023b). Kuritusväkivalta on usein impulsiivista, mutta tietoista toimintaa. (Hakulinen ym. 2019, 197.) Vuonna 1984 Suomessa tuli voimaan lapsen ruumiillisen kurituksen kielto, joka kirjoitettiin lakiin lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (361/1983). Sen myötä kaikenlaisesta lapseen kohdistuvasta fyysisestä ja henkisestä väkivallasta tuli laissa kiellettyä. Suomessa Lastensuojelun keskusliitto on säännöllisesti tutkinut suomalaisten asenteita kuritusväkivaltaa kohtaan ja vaikka kuritusväkivalta on ollut lailla kiellettyä, sen on silti todettu pysyvän sitkeästi suomalaisten asenteissa. (Ellonen 2012, 32; Paasivirta 2021, 6–7.) Sisarusten välinen väkivalta taas on melko vähän tutkittu, mutta yleinen perheväkivallan muoto, joka tarkoittaa toisen sisaruksen toiselle tuottamaa henkistä, fyysistä tai seksuaalista väkivaltaa. (Eriksen & Jensen 2009, 183.) Sisarusväkivallan haasteena on tunnistaa mikä on sisarusten normaalin kasvuun kuuluvaa nahistelua ja mikä väkivaltaa.

Perheväkivalta termiä on kritisoitu sen epämääräisyydestä. Se jättää avoimeksi tekijän ja kohteen sekä tunnistaa perheen väkivallan paikkana ilman todellista totuutta siitä, mitä kenellekin perhe merkitsee tai missä väkivalta todellisuudessa tapahtuu. Kritiikki on lisäksi kohdistunut siihen, että perheväkivallassa väkivallan eri muodot voivat esiintyä yhtä aikaa. Sitä voi myös samanaikaisesti kokea useampi perheenjäsen ja näin ollen tekijöitä voi olla useampi. (Eskonen 2005, 21; Keskinen 2005, 172; Oranen 2012, 218–219.) Esimerkiksi lapsen altistuessa vanhempien väliselle väkivallalle, on tällöin kokijana lapsi ja tekijänä molemmat vanhemmat. Vaikka perheväkivallan termi on paikoittain epämääräinen, kuvaa se selkeästi väkivallan kontekstin: väkivallan tapahtuminen kodin sisällä perheenjäsenen toimesta.

3.2 Perheväkivallan muodot ja sen vaikutukset lasten näkökulmasta

Lapsiin kohdistuvan perheväkivallan muotoja usein tarkastellaan yksittäisten tekojen luokittelun kautta. Orasen (2012, 218) mukaan lasten kokemaa perheväkivaltaa tulisi kuitenkin luokitella yksittäisiä tekoja laajemmin, koska usein väkivallan muodot esiintyvät

yhtä aikaa, ne kumuloituvat sekä väkivalta voi kohdistua perheen sisällä eri perheenjäseniin. Myös THL (2023) on esittänyt, että perheväkivallan muodot usein limittyvät ja esiintyvät samanaikaisesti. Orasen (2012, 222) mukaan vanhempien välinen väkivalta lisää todennäköisyyttä siihen, että lapsi kokee myös perheessä väkivaltaa. Väkivalta voi olla joko välitöntä tai välillistä. Välittömässä väkivallassa lapsi voi joutua väkivallan kohteeksi esimerkiksi puolustaessaan väkivallan kokijaa tai olla muuten läsnä perheväkivaltatilanteessa. Välillisenä seurauksena voidaan ajatella tilanteita, jossa lapsi joutuu näkemään muun perheenjäsenen pahoinpitelyä. (Emt.) Yleisesti väkivallan kokemuksen tulkinnessa tulisi kiinnittää huomiota siihen, onko väkivalta passiivista vai aktiivista. Passiivisella väkivallalla voidaan tarkoittaa muun muassa hoidon laiminlyöntiä ja aktiivisella taas teon välitöntä seurausta tai tapahtumaa. (Paavilainen & Pösö 2003, 16; Eskonen 2005, 19.) Käsittelen seuraavaksi keskeisimpiä perheväkivallan muotoja lasten kokemuksen näkökulmasta. Yleistasolla voidaan ajatella, että lapsi voi perheväkivallan kontekstissa kokea fyysistä, henkistä, seksuaalista tai taloudellista väkivaltaa (Paavilainen & Pösö 2003, 16; Oranen 2012, 218; THL 2023b).

Lasten kokemalla fyysisellä väkivallalla tarkoitetaan kaikkea fyysistä pahoinpitelyä, joka aiheuttaa lapselle kipua tai terveydellistä haittaa (Tupola ym. 2012, 99–110; THL 2023b). Fyysinen väkivalta tuottaa tilapäisiä tai pysyviä fyysisiä ruumiillisia vammoja ja vakavimmillaan sen seuraukset voivat johtaa kuolemaan (Paavilainen & Pösö 2003, 14). Lapsen kokemaan fyysiseen väkivaltaan voidaan luokitella myös vauvan ravistelu sekä kuritusväkivalta. Vauvan ravistelun välittömiä seurauksia voi olla esimerkiksi hengityskatkokset tai tajunnan menetys. (THL 2023b). Lapsen kohdistuvan fyysisen väkivallan kohdalla on tärkeää huomioida se, että usein tekijän ja kokijan välillä vallitsee sekä fyysinen että psyykinen eriarvoisuus. Lapsi ei kykene puolustautumaan väkivaltaa käyttävää kohtaan.

Henkinen väkivalta on tutkimusten mukaan yleisin väkivallan muoto, jota lapset kokevat perheessä vanhempien tai huoltajien taholta (mm. Cecil ym. 2017, 114). Lasten kokema henkinen väkivalta on useimmiten toistuvaa väkivallalla uhkaamista sekä emotionaalista laiminlyöntiä. Se voi näyttäytyä tarkoituksenmukaisena torjumisena ja hylkäämisinä, tunnekyllymytenä, nöyryyttämisenä sekä lapsen eristämisenä sosiaalisista suhteista. Henkinen väkivalta voi myös olla seurausta vanhempien väliselle väkivallalle altistumisesta (Oranen 2017, 217), huoltoriidoista tai vieraannuttamisesta sekä eron jälkeisestä vainosta (Koulu ym.

2019, 214–216). Vanhempien välisen väkivallan todistaminen voi aiheuttaa lapselle turvattomuuden tunteita ja henkistä kuormitusta (mm. Howell ym. 2016). Toistuva väkivallalle altistuminen on lapselle traumaattista. (Oranen 2012, 217). Henkiseen väkivaltaan liittyy vahvasti myös niin sanottu tiedostamaton ulottuvuus sekä seuraukset siitä voivat olla ylisukupolvisia. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi vanhempien periytyneitä kasvatusmalleja sekä epäsensitiivisiä vanhemmuuden taitoja, joiden toimintatavat voivat olla lapselle vahingollisia. (Laajasalo ym. 2019, 189–191.)

Lapseen kohdistuvalla seksuaalisella väkivallalla useimmiten tarkoitetaan vanhemman ihmisen toteuttamaa lapsen seksuaalisiin tekoihin pakottamista tai muuten lapsen altistamista ikään sopimattomaan toimintaan. Se voi näyttäytyä häirintänä, ahdisteluna, pakottamisena tai kosketteluna. (THL 2023b.) Lapseen kohdistunut seksuaalinen väkivalta voi tapahtua sekä kasvokkain että verkkovälitteisesti. Tämän lisäksi lapset ja nuoret voivat kokea groomingia, jossa internetin välityksellä lasta pyritään houkuttelemaan seksuaaliseen toimintaan (Rossi ym. 2022, 6–8). Lapseen kohdistuvaa seksuaalista väkivaltaa voidaan myös tarkastella avoimena (*overt*) tai peiteltyinä (*covert*). Avoin seksuaalinen väkivalta sisältää usein fyysisiä elementtejä, kuten koskettelua. Peitelty seksuaalinen väkivalta taas näyttäytyy enemmän psyykkisellä tasolla ja voi olla esimerkiksi lapsen vartalon epäsopivaa kommentointia tai seksuaalisen materiaalin näyttämistä. Molemmissa muodoissa on kuitenkin lapselle samanlaisia haitallisia psyykkisiä sekä emotionaalisia vaikutuksia. (Gil 2018, 9.) Seksuaalinen väkivalta rikkoo lapsen koskemattomuutta sekä itsemääräämisoikeutta. Lapsi voi kokea seksuaalista väkivaltaa missä tahansa ympäristössä. (Pelastakaa lapset ry. 2024.)

Lapsen kokemaa taloudellista väkivaltaa ei ole laajalti tutkittu ja usein taloudellisen väkivallan käsitettä sekä ilmiötä lähestytään osana pari- tai lähisuhdeväkivaltaa. Kaartilán (2017, 76) mukaan parisuhteissa tapahtuvassa taloudellisessa väkivallassa motiivina on usein kontrollointi. Perheen sisässä tapahtuvassa taloudellisessa väkivallassa on myös usein havaittavissa pyrkimyksiä kontrollointiin taloudellisen haitan tuottamisella. Se voi näyttäytyä vanhempien välisenä ”kiristämistoimintana” muun muassa vakavien huoltoriitojen aikana. Tällöin toinen vanhemmista saattaa esimerkiksi tehdä taloudellisia rajoitteita lasta kohtaan pyrkimyksenä vahingoittaa toista vanhempaa tai niin sanotusti ”ostaa” lapselta tietoja toisesta vanhemmasta. (Bruno 2022, 33.) Näin lapsiin kohdistunut perheen sisällä tapahtuva taloudellinen väkivalta tekee lapsesta tietyllä tavalla osallisen vanhempien väliseen parisuhdeväkivaltaan. Taloudellinen väkivalta perheen sisällä voi myös näyttäytyä fyysisten

perustarpeiden laiminlyöntinä silloin, kun vanhempi käyttää perheen rahat omiin tarkoituksiinsa. Perheen sisällä taloudellinen väkivalta voi olla toisen vanhemman kajoamista lasten säästöihin tai muihin lapselle kuuluviin tavaroihin. (Bruno 2022, 33.) Taloudellinen väkivalta lisää myös lapsen kokemuksia köyhyydestä (Kaittila 2017, 89).

Edellä mainittujen perheväkivallan muotojen lisäksi perheen sisällä tapahtuvasta lapsiin kohdistuvasta väkivallasta voidaan myös käyttää seuraavia termejä: lapsen kaltoinkohtelu (*maltreatment*) sekä lapsen laiminlyönti (*child neglect*). Nämä käsitteet eivät ole termeinä tarkkarajaisia vaan usein esiintyvät limittäin ja yhdessä muiden väkivallan muotojen kanssa. Kaltoinkohtelu -käsitteenä viittaa kaiken lapsen kohdistuvan negatiivisen tekemisen sekä tekemättä jättämisen. (Paavilainen & Pösö 2003, 15.) WHO määrittelee lapsen kaltoinkohtelun seuraavasti: ” *Lapsen kaltoinkohtelu käsittää kaikki sellaiset fyysisen ja psyykkisen pahoinpitelyn muodot, seksuaalisen hyväksikäytön, laiminlyönnin taikka kaupallisen tai muun riiston, joista seuraa todellista tai mahdollista vaaraa lapsen terveydelle, elämälle, kehitykselle tai ihmisarvolle suhteessa, jossa on kyse vastuusta, luottamuksesta tai vallasta*” (Krug ym. 2002b, 59; Söderholm & Kivitie-Kallio 2012, 16). Lapsen laiminlyönti taas on yksi kaltoinkohtelun muodoista ja laajassa merkityksessä sillä tarkoitetaan sellaista lapsen perustarpeista huolehtimisen toteutumattomuutta, joista lapsi on riippuvainen (Söderholm & Politi 2012, 76–79; Bildjuschkin ym. 2020, 10). Laiminlyönti on luonteeltaan moniulotteinen ja sitä voidaan jakaa fyysiseen, emotionaaliseen, terveydenhoidon ja koulutuksen laiminlyöntiin sekä rakenteelliseen laiminlyöntiin (Söderholm & Politi 2012, 80–82).

Vanhempien välisen väkivallan todistaminen on myös yksi väkivallan muoto ja se voi aiheuttaa lapselle traumaa ja sitä myötä fyysistä ja henkistä pahoinvointia. Vanhempien väliselle väkivallalle altistuminen on lapsen kohdistuvaa henkistä väkivaltaa ja se heikentää lapsen hyvinvointia ja voi vaikuttaa haitallisesti lapsen kehitykseen. (THL 2023b.) Suokas-Cunliffe (2006, 9) puhuu kiintymyssuhteen ristiriidasta, jonka kokeminen on lapselle erityisen vaurioittavaa. Perheväkivaltatilanteessa lapsi joutuu turvautumaan häntä kaltoinkohtelevaan vanhempaan ja on samalla ikään kuin sekä vaarassa että turvassa (Emt., 9). Huovisen (2017) mukaan perheessä tapahtuvan väkivallan kokemus tai todistaminen lapsuudessa voi jopa vaikuttaa lapsen persoonan kehitykseen sekä sosiaaliseen identiteettiin.

Perheväkivalta vaikuttaa lapseen monella tavalla ja sen seuraukset voivat esiintyä välittöminä tai pitkäkestoisina. Välittömät reaktiot ovat sopeutumisyrityksiä tai pyrkimyksiä toimintakyvyn palauttamiseen. Voidaan ajatella, että tällöin lapsi joutuu kehittämään psyykkisiä ”pakenemiskeinoja” (Suokas-Cunliffe 2003, 12) ja ääritapauksissa pyrkiä tilanteen rauhoittumiseen esimerkiksi dissosiaation avulla (Laitinen 2004, 95). Pitkäkestoisilla seurauksilla taas tarkoitetaan myöhemmin elämässä ilmeneviä vaikeuksia. Näitä ovat esimerkiksi posttraumaattinen stressihäiriö (Hultmann 2015, 59), antisosiaalinen käyttäytyminen tai päihteiden käyttö pyrkimyksenä sopeutua tunnistamattomaan pahaan oloon (esim. Smith ym. 2008, 173, 183).

Perheväkivallan vaikutukset lapseen ovat kytköksissä väkivallan muotoon ja laatuun, lapsen kehitystasoon sekä väkivalta-altistuksen keston. (THL 2023b.) Lapsuudenaikainen perheväkivaltakokemus voi johtaa siihen, että lapsi itse alkaa käyttäytymään aggressiivisesti ja kokee sen hyväksyttävänä tapana esimerkiksi ratkaista riitoja. (Ensi- ja turvakotien liitto 2023.) Hultmann (2015, 23) esittää sosiaalisen oppimisen teorian perheväkivallan kontekstissa. Hänen mukaansa väkivaltaisen käytöksen ylisukupolvinen luonne tulee näkyviin opittujen käyttäytymismallien kohdalla. Hultmann (2015, 23) toteaa, että usein kaltoinkohdelluista lapsista tulee itse myös väkivaltaa käyttäviä aikuisia. Myös Suokas-Cunliffe (2003, 13) esittää, että usein pahoinpitelevä aikuinen on itse kokenut lapsuudessa laiminlyöntiä tai kaltoinkohtelua. Lisäksi kuritusväkivaltaa tutkinut Ellonen (2012, 116) toteaa vastaavasti, että sellaiset äidit, jotka ovat omassa lapsuudessaan kokeneet kuritusväkivaltaa, toteuttavat sitä myös todennäköisesti enemmän omille lapsilleen kuin ne äidit, jotka eivät ole kokeneet lapsuudessaan kuritusväkivaltaa.

Mitä varhaisemmassa vaiheessa lapseen kohdistunut laiminlyönti tai kaltoinkohtelu on alkanut, sitä vakavammat seuraukset sillä on lapsen tulevaisuuteen. Lapsi voi kokea luottamuspulaa muita ihmisiä kohtaan sekä puutteellista omanarvontuntoa. (Söderholm & Politi 2012, 89.) Suojaavien tekijöiden ansioista samat perheväkivaltakokemukset eivät kuitenkaan vaikuta kaikkiin lapseen samalla tavalla. Suojaavia tekijöitä voivat olla muun muassa lapsen resilienssi eli pärjäävyys (Söderholm & Politi 2012, 88; Laajasalo ym. 2019, 195) sekä muut turvalliset ihmissuhteet (Nurmi ym. 2018, 74).

3.3 Lasten kokeman perheväkivallan aiemmasta tutkimuksesta sekä ilmiön yleisyydestä Suomessa

Luultavasti tunnetuin teos lapsiin kohdistuvasta perheväkivallasta on Kempen ja Helferin vuonna 1968 julkaistu kirja ”The Battered Child”. Kirjan myötä tuotiin ensimmäisen kerran esiin lapsiin kohdistuvaa perheväkivaltaa ilmiönä. Lapsiin kohdistuvaa perheväkivaltaa on tutkittu kirjan ilmestymisen jälkeen laajalti ympäri maailmaa ja se on usein keskittynyt kvantitatiivisin keinoin väkivallan yleisyyden sekä mahdollisten syiden selvittämiseen (Eskonen 2005, 26). Viime vuosina lapsiin kohdistuvan perheväkivallan tutkimus on kansainvälisesti kuitenkin keskittynyt ilmiön yksityiskohtaisempaan tarkasteluun kvalitatiivisin menetelmin. Tutkimuksia on tehty esimerkiksi koronaviruksen aiheuttaman pandemian vaikutuksista perheväkivallan kokemuksiin (esim. Freisthler ym. 2022), tarkastelemalla erilaisten perheissä havaittavien väkivallan muotojen ja ilmiöiden, kuten pakottavan kontrollin ja vainon vaikutuksista lapsiin (esim. Callaghan ym. 2018; Katz ym. 2020), perheväkivallan seurauksiin ja vaikutuksiin lasten myöhemmässä elämässä (esim. Felitti 2019) sekä ammattilaisten näkökulmaa on huomioitu muun muassa tutkimalla perheväkivaltaa kokevien lasten kokemuksia sosiaalityöntekijöiden tapaamisista (Vikander & Källström 2023). Vaikka kansainvälinen tutkimus usein asettaa globaaleja tutkimuksellisia trendejä, on tärkeä huomioida perheväkivallan yhteys siihen yhteiskuntaan, jossa se tapahtuu. Tämän pro gradu -tutkielman osalta on siis tärkeää tarkastella tarkemmin suomalaisia tutkimuksia, jotta voidaan liittää lapsiin kohdistuva perheväkivalta ilmiönä ja kokemuksena suomalaiseen yhteiskunnalliseen kontekstiin ja sitä tukevaan tutkimustietoon.

Kotimaista tutkimusta on tehty paljon eri menetelmin koskien perheväkivaltaa, erityisesti aikuisten ja ammattilaisten näkökulmasta sekä myös lasten kokemusten osalta. Suomessa on tehty laajoja kyselytutkimuksia, joiden avulla on selvitetty lasten kertomana koettua perheväkivaltaa. Näitä ovat Tampereen yliopiston tutkimushankkeessa toteutettu lapsiuhritutkimus (Mielityinen ym. 2023), Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin toteuttama nuorisoriikollisuuskysely (Helsingin yliopisto 2024) sekä Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen toteuttama kouluterveyskysely (THL 2024a). Näiden laajojen kyselytutkimusten avulla on muun muassa saatu tärkeää tietoa suomalaisia lapsiperheitä koskevasta väkivallasta. Seuraavaksi tuon esiin muutamia suomalaisia tutkimuksia, joissa on tutkittu perheväkivaltaa niin lasten kuin vanhempien kokemusten näkökulmasta.

Eskonen (2005) on väitöskirjassaan lähestynyt perheväkivaltaa lasten kertomusten näkökulmasta tarkastellen sitä, mitä ja miten lapset kertovat perheväkivallasta. Tutkimus toteutettiin turvakodin terapeuttisissa ryhmissä. Tutkimuksen mukaan lapset kertovat perheväkivaltaan liittyvistä kokemuksistaan sekä sanoin että leikkien välityksellä ja kuvaavat kokemuksiaan usein sanonnoilla, joissa ilmenee esimerkiksi väkivallan tekotapa. Lasten kerronnassa korostuvat erityisesti yksittäiset perheväkivaltatilanteet. Tutkimus osoitti, että lapsilla on kykyä kertoa kokemastaan, jos heille annetaan siihen tilaa. (Emt. 7–8.)

Hietämäki, Husso ja Arponen (2020) ovat puolestaan tutkineet kvantitatiivisin menetelmin vuoden 2008 ja 2012 lapsiuhritutkimuskyselyjen avulla lasten ja nuorten seksuaalisen hyväksikäytön kertomisen kokemuksia. Tutkimus osoitti, että lapset eivät juurikaan kerro seksuaalisen hyväksikäytön kokemuksista vanhemmille tai muille aikuisille, mutta saattavat todennäköisimmin kertoa kokemuksistaan ystävilleen. Syitä kertomattomuudelle olivat useimmiten uskaltamattomuus ja häpeän tunne. Kertomattomuuden vuoksi ilmiö pysyy piilossa ja sillä on kauaskantoisia seurauksia niin yksilö- kuin yhteiskuntatasolla. (Emt.)

Ikonen ja kumppanit (2018) ovat tutkimuksessaan käsitelleet nuorten perheessä kokemaa väkivaltaa ja siihen saatua ammattilaisten tukea käyttäen aineistona vuoden 2017 kouluterveyskyselyä. Myös tämä tutkimus osoitti, että vain harvat nuorista kertovat perheen ulkopuolisille perheessä tapahtuvasta väkivallasta. Niin ikään Luomala ja Ikonen (2021) ovat tutkineet peruskouluikäisten nuorten kotona kokemaa henkistä kaltoinkohtelua ja sen riskitekijöitä vuoden 2019 kouluterveyskyselyn tulosten avulla. Tutkimuksen mukaan vanhempien toteuttamaa henkistä kaltoinkohtelua koetaan nuorten keskuudessa paljon ja sen tunnistamisen haasteena on ilmiön näkymättömyys (Emt).

Vanhempien näkökulmaa perheväkivaltaa koskevissa tutkimuksissa, on huomioitu muun muassa Ellosen (2012), Hietämäen (2018) sekä Hentilän ja kumppaneiden (2010) tutkimuksissa. Ellonen (2012) on tutkinut vanhempien ja alakouluikäisten lasten ristiriitatilanteita sekä vanhempien näkökulmaa kuritusväkivallan toteuttajana. Tutkimus toteutettiin laajan kyselytutkimuksen avulla. Tutkimuksen mukaan kuritusväkivalta näkyy vanhempien toiminnassa lähinnä verbaalisten sekä lievien fyysisten tekojen kautta ja taustalla on usein vanhemman väsymystä. (Emt.) Hietämäki (2018) on puolestaan käsitellyt tutkimuksessaan lähisuhteiden väkivallan kokemuksia ja tuen tarpeita lapsiperheissä käyttäen aineistona viiden suomalaisen kunnan neuvolan työntekijöille ja nelivuotiaiden lasten

vanhemmille tehtyä kyselyä. Tutkimuksessa kartoitettiin neuvolasta kerätyn aineiston pohjalta kaltoinkohtelusta ja parisuhdeväkivallasta aiheutuvan tuen tarpeen tunnistamista. Vanhempien kyselyvastauksia käytettiin lapsen kohtelun, lapsiin kohdistuvan väkivallan sekä parisuhdeväkivallan tarkasteluun. Tutkimuksen myötä havaittiin kehitystarpeita muun muassa lasten kokeman henkisen väkivallan kartoittamisessa. (Emt.) Hentilä ja kumppanit (2010) ovat puolestaan tutkineet laadullisin menetelmin alle kouluikäisten lasten väkivaltakokemuksia vanhempien kuvaamana käyttäen aineistona neuvolaikäisten turvallisuuskyselyä. Tulosten mukaan lasten tottelemattomuus oli yleisimmin syynä vanhempien väkivaltaiseen käytökseen ja vanhempien selityksinä oli usein väsymyksen haasteet. (Emt.)

Lasten kokeman perheväkivallan yleisyyttä ei voida täysin tilastojen tai rekisteriaineisojen perusteella hahmottaa, sillä suurinta osaa perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa ei ilmoiteta viranomaisille vaan se jää piiloon (mm. Paavilainen & Pösö 2003, 25; Nipuli 2019, 87; Korpilahti ym. 2023). Rikostilastot eivät siis anna täyttä kuvaa ilmiön laajuudesta, koska se edellyttää ilmoitusta poliisille sekä poliisin jatkotoimiin syyte- ja rikoskäytäntöjen edistämisestä (Paavilainen ja Pösö 2003, 25). Kuitenkin erilaisia tilastoja yhdistämällä voidaan saada jonkinlainen kuva ilmiöstä ja sen laajuudesta. Seuraavaksi tuon esiin kansallisia väestökyselyjä ja niiden lukuja, joiden pohjalta voidaan saada jonkinlaista kuvaa lapsiin kohdistuvasta perheväkivallasta. Tämän jälkeen tarkastelen yleisyyttä rikos- ja pakkokeinotilastojen sekä lääketieteellisen hoidon ja kuolemansyytilastojen avulla. Lopuksi tuon esiin palveluiden, kuten turvakotitilastojen sekä MARAK:in eli moniammatillisen parisuhdeväkivallan riskinarvioinnin työryhmässä olleiden asiakkuuksien kautta.

Vuoden 2023 kouluterveyskyselyn mukaan ala-asteikäisistä lapsista ja nuorista melkein 16 % on vuoden aikana kokenut fyysistä väkivaltaa vanhempien tai huoltajien taholta, ja henkistä väkivaltaa lähes 28 % (THL 2024a). Vanhempien tai muiden huoltajien tekemää fyysistä väkivaltaa koetaan vähemmän kuin henkistä väkivaltaa. Kuitenkin vuosina 2019 ja 2021 keskimäärin joka kymmenes lapsi kertoi kokeneensa fyysistä väkivaltaa vanhemmiltaan tai huoltajiltaan. Suurin osa näistä lapsista on peruskouluikäisiä. Yläkoulussa olevista vähemmistönuorista fyysistä väkivaltaa vanhempien taholta oli kokenut joka viides. Henkisen väkivallan yleisyys on ollut kasvussa kaikissa ikäryhmissä vuodesta 2019 vuoteen 2023. (Emt.)

FinLapset-tutkimus on jatkoa Lasten terveys, hyvinvointi ja palvelut (LHT)-tutkimukselle, joka keskittyy tuottamaan seurantatietoa Suomessa asuvien perheiden ja lasten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä esimerkiksi sosiaalipalveluiden käytöstä (THL 2024b). Vuonna 2018 LHT kyselytutkimukseen osallistui yli 17 000 suomalaista perhettä. Tällöin kyselytutkimuksessa kartoitettiin yhtenä teemana parisuhdeväkivaltaa ja lasten kaltoinkohtelua perheissä, joissa oli neljävuotias lapsi. Tutkimuksessa kysyttiin, oliko 4-vuotiaan lapsen vanhemmat, vanhemman puoliso tai entinen puoliso tehnyt lapselle henkistä tai fyysistä väkivaltaa viimeisen vuoden aikana. Tulosten mukaan lapsista 44 % oli kokenut henkistä väkivaltaa ja 14 % fyysistä väkivaltaa. (Vuorenmaa 2019.)

Rikos- ja pakkokeinotilastot tuottavat alueellista tietoa rikollisuudesta sekä poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen toteuttamista pakkokeinoista. Vuoden 2023 rikos- ja pakkokeinotilaston mukaan viranomaisen tietoon tuli 12 300 pari- ja lähisuhdeväkivaltarikosta ja niistä 2900 tapausta kohdistui alaikäisiin lapsiin vanhempien tekemänä (Tilastokeskus 2024). Vakavimpien perheväkivaltatapauksien yleisyyttä voidaan tarkastella lääketieteellisen hoidon sekä kuolemansyytilastoiden avulla. Suomessa tilastoidaan sekä sairaalassa saatu lääketieteellinen hoito että kaikki kuoleman tapaukset. Hoitoilmoitusjärjestelmän ja kuolemansyytilastoiden avulla saadaan kohtalainen kuva lasten kohtaamasta vakavasta väkivallan määrästä. Lapsiin kohdistuvien henkirikosten kohdalla tekijä on yhteydessä lapsen ikään. Alle kouluikäisen kohdalla tekijä on useimmiten lapsen vanhempi tai molemmat vanhemmat. Vuodesta 2000 vuoteen 2020 on henkirikoksen uhrina menehtynyt 113 alle 18-vuotiasta lasta. Vuosina 2016–2020 tapahtuneista lapsiin kohdistuvista henkirikoksista 50 % eli 57 henkilöä oli alle kouluikäisiä ja 76 % tapauksista tekijänä oli vanhempi tai vanhemmat. (Impinen 2023, 22–28.) Vuosina 2016–2020 seitsemän alle 15-vuotiasta lasta menehtyi henkirikoksen aiheuttamana (Pajunen 2022).

Perheväkivaltaan kohdistuneet palvelut kuten turvakoti sekä MARAK-toimintamalli tuottavat myös osaltaan tietoa perheväkivallan määrästä Suomessa. Vuonna 2023 Suomen turvakodeissa oli hieman yli 5000 asiakasta. Näistä asiakkaista 41 % oli lapsia. Turvakotitilastojen mukaan alle seitsemänvuotiaiden lasten äidit ovat yleisin ryhmä turvakodin asiakkuuksissa. (THL 2024b.) Turvakotitilastot eivät kuitenkaan suoraan kerro lapseen kohdistuneesta perheväkivallasta, mutta niiden perusteella voidaan olettaa lasten ainakin altistuneen vanhempien väliselle väkivallalle. MARAK-toimintamalli taas on vakavan parisuhdeväkivallan riskinarviointiin ja väkivallan kokijan auttamiseen kehitetty

moniammatillinen menetelmä, jonka avulla mitataan pari- ja lähisuhdeväkivallan riskin uhkaa. Korkean uhan täyttyessä asiakastapaus ohjataan MARAK-työryhmään, jossa riskinarviointia toteuttavat eri viranomaistahot. (THL 2023c.) Vuonna 2021 MARAK-työryhmän asiakkaista oli kuusi miestä ja 149 naisia. Näistä asiakkaista 92 %:lla oli samassa taloudessa asuvia lapsia sekä valtaosa näistä lapsista oli alle kouluikäisiä. Vaikka MARAK on vakavan parisuhdeväkivallan seulontaa, kertoo tilastot myöskin siitä, että väkivallalle altistuneita lapsia on runsaasti. (Niklander 2021, 18–19.)

4 Lapsuudenaikaisen perheväkivaltakokemuksen omakohtainen tunnistaminen

Tässä pro gradu -tutkielmassa käsitellään tunnistamista omakohtaisena kokemuksena ja prosessina jonkin asian tunnistamisessa sekä kuvailuna toisen osapuolen tekemästä havainnosta. Tämän tutkielman kontekstissa ymmärrän tunnistamisen tapahtumana, jonka avulla saadaan uudenlainen käsitys omasta lapsuudenkokemuksesta ja tullaan tietoisiksi lapsuudessa tapahtuneesta perheväkivallasta sekä luodaan ymmärrystä sen vaikutuksista. Aloitan luvun käsittelemällä tunnistamisen käsitettä. Sen jälkeen lähestyn omakohtaista tunnistamista lapsuuden, aikuisuuden sekä yhteiskunnallisen kontekstin avulla esittäen erilaisia näkökulmia, joiden myötä voidaan tarkastella lapsuusajan perheväkivallan omakohtaisen tunnistamisen muotoutumista sekä muotoutumisen estäviä tai haittaavia tekijöitä. Lopuksi tuon esiin tunnistamattomuuden teemaa perheväkivallan kontekstissa.

Suomen kielessä tunnistamisen käsite kuvaa monia eri asioita ja tunnistamisen käsitteelle annetut merkitykset vaihtelevat sen käyttötarkoituksen mukaan. Tunnistaminen voi tarkoittaa jonkin asian tai olotilan tunnistamista omakohtaisesti, mutta se voi tarkoittaa myös toisen tekemää havaintoa. Tunnistamisen käsitettä voidaan käyttää empatiaan kytkeytyvänä prosessina, jolloin yksilö voi tunnistaa itsessään toisen kuvaaman asiantilan. Tällöin voidaan puhua myös samaistumisen tai ymmärryksen kokemuksesta. (Tieteen termipankki 2023.) Tunnistaminen liittyy niin ikään vahvasti muistiin, jonka myötä ihminen voi ylipäättään saavuttaa kokemusta tunnistamisesta. Englannin kielessä tunnistamisen käsitettä kuvataan eri termein. Keskeisimmät tunnistamisen käännökset ovat *identification* sekä *recognition*. *Identification* viittaa omakohtaiseen tunnistamiseen, kun taas *recognition* viittaa toisen osapuolen havaintoon.

Kun tarkastellaan omakohtaista kykyä asioiden tai tapahtumien tunnistamisessa, on syytä kiinnittää huomiota koettuun lapsuuteen ja siinä tapahtuneisiin kehityskohtiin. Kykyä tunnistaa asioita voidaan selittää kehityspsykologisen näkökulman kautta. Kehityspsykologia tarjoaa tarkastelupintaa erityisesti varhaislapsuudessa muodostuneen kiintymyssuhteen sekä kehityksellisten muistitoimintojen myötä. Eri asioiden tunnistaminen liittyy siis suurelta osin muistin kehittymiseen sekä tieto- ja käsitevaraston kasvuun. Lapset eivät kykene tunnistamaan asioita, jos he eivät tiedosta niiden olemassa oloa. Lapsi ei myöskään tunnista tunteitaan, jos omien tunteiden peilaaminen hoivaajaan on ollut puutteellista. Lapsi tarvitsee

hoivaajalta normaalia vuorovaikutusta sekä kiinnekohtia, joihin uutta tietoa tai tapahtumaa voidaan ankkuroida. Tästä syystä saman ikäisillä lapsilla voi olla suuriakin eroja kyvyssä muistaa asioita. (Nurmi ym. 2018, 92–94.) Nousiaisen ja Pertun (2002, 61–62) mukaan lapset eivät välttämättä unohda heihin kohdistuvaa perheväkivaltaa, vaan väkivallan kokemukset voivat tallentua tunteina muistiin ja esiintyä myöhemmin fyysisinä kokemuksina.

Klaavu (2023, 18) on kirjoittanut kehityksellisestä traumasta, jonka avulla voidaan osaltaan selittää sitä, miksi lapsuuden aikaisia haitallisia kokemuksia ei välttämättä omakohtaisesti tunnisteta lapsuudessa taikka aikuisuudessa. Vanhempien toteuttama kaltoinkohtelu voi saada lapsessa aikaan kokonaisvaltaisen arvottomuuden kokemuksen, jonka myötä siitä tulee keskeinen osa lapsen identiteettiä ja minäkuva. Lapsi ikään kuin omaksuu olotilan normaaliksi eikä kykene sanoittamaan sen olevan poikkeavaa. Näin myös asioiden ymmärtämättömyys voi haitata omien tunteiden tai kokemusten tunnistamista. (Emt. 2023, 51.) Myös Hesse ja Main (2000) kuvaa kiintymyssuhteisiin liittyviä trauman pitkäaikaisia vaikutuksia mahdollisuuksiksi aiheuttaa tapahtuman dissosioimista eli mielestä ulos sulkemista. Tällöin yksilö voi tiedostamattomasti pyrkiä unohtamaan tapahtuneen tai muokata tapahtunutta mielessä sellaiseksi, jota hän pystyy käsittelemään. (Emt.)

Lapsuudenaikaisen perheväkivaltakokemuksen omakohtaista tunnistamista voidaan tarkastella myös aikuisuuden näkökulmasta. Husson (2003) väitöskirjassa lähestytään väkivallan kokemuksia ja niiden muistamista parisuhdeväkivallan kautta. Parisuhdeväkivallan kohteena oleminen on traumaattista ja muistot siitä voivat olla elämänlaatua heikentäviä. Väkivallan kokemuksen omakohtainen tunnistaminen tapahtuu ajan myötä saavutettujen oivallusten kautta tai niitä kuvataan satunnaisina heräämisinä. Husso kuvaa teoksessaan väkivaltakokemuksen muistamista toimintana, joka voi näyttäytyä hallitsemattomana ja tiedostamattomana. Väkivaltakokemuksista kertominen auttaa kiinnittämään ahdistavimmatkin kokemukset osaksi kokijan elämäntarinaa, jolloin ikäviä muistoja tukevat myös muut elämän aikana tapahtuneet asiat. (Emt 2003, 301–302.) Väkivaltakokemuksen sijoittaminen osaksi omaa elämäntarinaa ei kuitenkaan tarkoita sitä, että väkivaltakokemuksia tulisi hyväksyä vaan ymmärtää niiden vaikutus omaan elämään (Linner Matikka & Hipp 2023, 288).

Lapsuudenaikaisen perheväkivaltakokemuksen tunnistaminen voidaan nähdä olevan myös yksilön näkökulman sijaan liitoksissa yhteiskunnalliseen kehitykseen. On ilmeistä, että

yhteiskunnassa ilmiöiden ja asioiden sanoittaminen sekä niistä puhuminen saavat ihmiset samaistumaan ja näin ymmärtämään paremmin myös omia kokemuksiaan. Muutama vuosikymmen sitten suomalaisessa yhteiskunnassa ajateltiin perheessä tapahtuvaa väkivaltaa niin sanottuna perheen yksityisasiana sekä kasvatustyylinä eikä omista perheen asioista keskusteltu perheen ulkopuolella. Myöskään avun tai palveluiden piiriin ei haettu, koska se olisi ollut heikkouden ja pärjäämättömyyden merkki. (Ellonen 2012, 26–28.)

Yhteiskunnallinen aika voi siis heijastua omaan sekä muiden kykyyn tunnistaa lapsuusajan haitallisia kokemuksia ja sitä myötä perheväkivallan tunnistamisen kokemusta.

Yhteiskunnallisen kehityksen lisäksi perheväkivallan ilmiössä on vahvasti läsnä sen ylisukupolvinen luonne. Ylisukupolvisuudella tarkoitetaan usein sosiaalista perimää, jossa sukupolvelta toiselle siirtyy tapoja tai ominaisuuksia, jotka mahdollistavat tiettyjen ilmiöiden olemassaolon ja jatkuvuuden (esim. Kallio ym. 2020). Perheväkivallan jatkuvuutta sukupolvelta toiselle voidaan selittää suurelta osin mallioppimisella. Mallioppimisella tarkoitetaan esimerkiksi sitä, että jos lapsi on opetettu siihen, että rangaistus tai kurinpito perheessä toteutetaan fyysisenä tai emotionaalisenä väkivaltana, lapsi ei osaa ajatella sitä vääränlaisena ja voi toteuttaa itse vastaavanlaisia kasvatustyyliä aikuisuudessa. Väkivallan kokemusta ei siis välttämättä näin tunnisteta, jos väkivallan kohteena oleminen ja väkivallan teot ovat normalisoitu lapsuudessa. (Söderholm & Politi 2012, 83–86.)

Perhe- ja lähisuhdeväkivalta voi useasta syystä jäädä usein tunnistamatta. Väkiältä ei aina ole fyysisesti havaittavaa tai tapahtuneen ei ajatella olevan varsinaisesti väkivaltaa. Perheessä tapahtuva väkivalta voidaan kokea normaaliksi arjeksi eikä tekojen tiedosteta olevan väkivaltaa. Ilmiön tunnistamista hankaloittaa erityisesti väkivallan puutteellinen sanoittamiskyky, häpeän leima tai pelko ottaa sitä puheeksi. (Paavilainen & Pösö 2003, 75–76.) Ilmiön luonne tekee sen tunnistamisesta monimutkaista, sillä lähisuhteissa tapahtuvan väkivallan on tunnistettu olevan kausittaista ja ilmiötä kuvaa syklimäisyys. Tällä tarkoitetaan väkivallan tekijän epäjohdonmukaista käyttäytymistä. Tekijä voi ajoittain olla väkivallaton, jopa katua tekojaan ja toisessa hetkessä jännite purkautuu raivokohtauksella. (Walker 2007, 105.)

5 Tutkimuksen toteutus

Tämä pro gradu -tutkielma on laadullinen tutkimus, jossa sovellan fenomenografista lähestymistapaa. Tutkimuksessa käytän valmista, alun perin toiseen tarkoitukseen, kerättyä aineistoa. Tutkimusaineistoni on Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen Lapsuuskokemuksia-kyselylomakkeen kehittämishankkeeseen kerätty haastatteluaineisto. Saaranen-Kauppinen ja Puusniekan (2009, 67) mukaan tutkimusprosessi voi lähteä liikkeelle tutkijan omista kiinnostuksen kohteista, joita olisi mahdollista tutkia valmiilla aineistolla. Tutkimusprosessini lähti liikkeelle kiinnostuksestani väkivaltatutkimukseen ja havaittuani aiheen olevan erityisen tärkeä sosiaalityön tutkimuksessa, päätin ottaa yhteyttä Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen erityispalveluihin tavoitteenani tiedustella mahdollista valmista aineistoa väkivaltatutkimuksen kentältä. Valmis aineisto löytyi lapsuuskokemuksia kartoittavan kyselylomakkeen kehittämiseen liittyvästä hankkeesta, jonka aineistossa oli esiintynyt pohdintaa lapsena koetun perheväkivallan tunnistamisesta. Tutkimusongelmani muotoutui siis tutkimuksellisen kiinnostukseni, valmiin aineiston ja aiheen tutkimisen tärkeyden perusteella.

Laadullisen tutkimuksen määrittely on hankalaa, koska siinä ei ole yhtä tiettyä menetelmää tai paradigmaa (Metsämuuronen 2008, 9). Laadullinen tutkimus voi koostua monenlaisista lähestymistavoista sekä todellisuuden tulkinnoista ja tyypillistä laadullisille tutkimusmenetelmille on tutkimuksen systemaattisuus ja rakenne. Laadullisessa tutkimuksessa lähestymistavat, aineisto, analyysi ja tulkinnot ovat perusteltuja ja rakentuvat pääsääntöisesti tutkimustehtävän ympärille. (Vuori 2024.) Valitsin laadullisen lähestymistavan, koska tutkimukseni tavoitteena on ymmärtää, millaisia käsityksiä sekä kokemuksia yksilöillä on lapsuudenaikaisen perheväkivallan kontekstissa ja tähän tutkimusongelmaan saa parhaiten vastauksen laadullisella tutkimusasetelmalla. Laadullisen lähestymistavan myötä pystyn luomaan tutkimusasetelman, jonka avulla saan otollisia työkaluja tutkimusongelmani selvittämiseksi.

Tutkimukseni tavoitteena on siis ymmärtää, millaisia käsityksiä yksilöillä on lapsuusajan perheväkivaltakokemuksista sekä niiden omakohtaisesta tunnistamisesta. Lähestyn käsityksiä tarkastellen sitä, miten yksilöt jäsentävät ja tulkitsevat lapsuusajan perheväkivallan kokemuksiaan. Pyrkimyksenäni on ymmärtää sekä subjektiivista lapsuudessa koettua kokemusta että laajempaa ilmiötä. En siis ole tavoittelemassa tutkimusta, jonka tulokset olisivat yleistettävissä, vaan pikemminkin tuoda esiin yksilöllisiä merkityksiä, jotka yhdistän

laajempiin merkityksiin. Näiden yksilöllisten merkitysten avulla voin saada kuvaa lapsuudenaikaisesta perheväkivallasta ilmiönä sekä kokemuksena. Tuomen ja Sarajärven (2015, 68–69) mukaan laadullisessa tutkimuksessa usein pyritään ymmärtämään toisen ihmisen kokemuksia, mutta ihmisten erilaisia kokemuksia ei kuitenkaan voida esittää objektiivisena tieteellisenä totuutena. Toisen ihmisen kokemuksen tai käsityksen ymmärtämistä laadullisessa tutkimuksessa voidaan havainnollistaa kattavalla metodologisten ratkaisujen perustelemisella (Emt. 68–69) sekä tunnustaa tutkijana oma subjektiivisuus ja sen vaikutus tutkimukseen (Ahonen 1994, 122). Tästä syystä pyrin mahdollisimman tarkasti perustelemaan tutkimuksessani tekemäni metodologiset ratkaisut.

Tutkittavaa ilmiötä käsitellään tyypillisimmin yhdestä rajatusta näkökulmasta tai viitekehystä. Usein näillä rajauksilla tarkoitetaan tutkimusasetelmassa ymmärretyn todellisuuden määrittelyä. Erilaiset näkökulmat erottavat sen, miten todellisuutta tutkimuksessa tarkastellaan. Karkeasti jaoteltuna esimerkiksi faktanäkökulmassa keskeistä on positivistinen tietoteoria, jonka mukaan aitoa tietoa on vain objektiivinen tieteellinen tieto. Konstruktionistinen näkökulma taas ymmärtää todellisuuden relationaaliseksi ja jatkuvasti rakentuvaksi. Kokemusnäkökulma puolestaan ymmärtää todellisuuden subjektiiviseksi eikä näin pyrkimyksenä ole tuottaa objektiivista tietoa vaan myös nostaa esiin tiedostamatonta. (Jokinen 2024.) Sovellan tutkimuksessani fenomenografiaa, jonka tieteenfilosofisen näkökulman taustalla on havaittavissa elementtejä niin konstruktivismista kuin fenomenologiasta. Tämä ilmenee siten, että tietoa tuottaessa merkityksellistä on ihmisten kokemukset sekä se, että tieto muodostuu tutkimusprosessissa ja on aina tutkijan aikaansaamaa. (Jokinen 2024; Tieteen termipankki 2024.)

5.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tutkimustehtävänäni on tarkastella sitä, miten lapsuusajan perheväkivaltaa jäsennetään aikuisena sekä millaisia käsityksiä yksilöillä on lapsuusaikana tapahtuneista perheväkivaltakokemuksista sekä niiden omakohtaisesta tunnistamisesta. Tarkastelun keskiössä ovat lapsuusajan kokemukset perheväkivallasta sekä tekijät, jotka ovat edesauttaneet sitä, että yksilö on itse tunnistanut lapsuuden aikaisen perheväkivaltakokemuksen. Tutkielman tavoitteena on lisätä ymmärrystä henkilökohtaisista tunnistamisen kokemuksista lapsuudessa tapahtuneen perheväkivallan kontekstissa ja näin tuottaa tietoa siitä, millaisena ilmiö ihmisten elämässä voi näyttäytyä.

Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Miten lapsuudenaikaista perheväkivaltaa kuvataan aikuisiällä omana kokemuksena?
2. Millaisia käsityksiä lapsuudenaikaisen perheväkivaltakokemuksen omakohtaisesta tunnistamisesta on muodostettu?

5.2 Aineiston kuvaus

Laadullisessa tutkimuksessa aineistonkeruumenetelmä nojaa tutkimustehtävään tai -ongelmaan. Tutkimusaineisto voidaan kerätä itse tai voidaan käyttää valmista aineistoa. Monesti laadulliset aineistot ovat kattavia, ja niitä voidaan hyödyntää alkuperäisen tarkoituksen lisäksi myös toiseen tarkoitukseen. Jo olemassa olevaa tutkimusaineistoa lähestytään tällöin etsimällä siitä uutta tutkimusongelmaa, jolloin tutkimusongelma voi muotoutua olemassa olevan aineiston perusteella. Valmiin aineiston käyttäminen säästää aikaa, jolloin tutkimukseen käytettävän ajan voi fokusoida tutkimuksen muihin prosesseihin. Valmiit aineistot ovat usein monipuolisia ja laajoja, jolloin on perusteltua hyötyä käyttää niitä toisen näkökulman tai lähestymistavan avulla. (Saaranen-Kauppinen ja Puusniekka 2009, 67–68.) Valmiin aineiston käyttöä tässä tutkimuksessa voidaan perustella myös tutkimuksen sensitiivisen aihepiirin avulla.

Käytän tutkimuksessani siis valmista, alun perin toiseen tarkoitukseen kerättyä aineistoa. Käyttämäni tutkimusaineisto on kerätty vuonna 2022 Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen Lapsuuskokemuksia-kyselylomakkeen kehittämishankkeessa. Hankkeen tavoitteena on ollut muodostaa lyhyt kyselylomake lapsuudenaikaisten haitallisten kokemusten kartoittamiseksi. Käyttämäni aineisto on haastatteluaineisto, jossa on haastateltu satunnaisesti valittuja henkilöitä lapsuusajan haitallisista kokemuksista, kyselylomakkeen kehittämistä varten. Haastateltavat ovat olleet mukana Taloustutkimuksen tutkimuspaneelissa, josta heidät on kutsuttu haastateltaviksi. Aineistonani on kaksikymmentä valmiiksi litteroitua haastattelua, joissa haastateltavat pohtivat väitekohtaisesti omakohtaisia lapsuusajan haitallisia kokemuksia ja niissä tulee erityisesti esille väkivallan tunnistamista koskevaa pohdintaa. Haastateltavien lapsuusajan haitallisista kokemuksista ei siis haastatteluvaiheessa ole ollut ennakkoon tietoa. Kyselyssä on ohjeistettu vastaamaan sen perusteella, että kumpi vanhempi kohteli huonommin. (Hietämäki ym. 2023; THL 2023a.)

Valmiit aineistot eivät välttämättä sellaisenaan sovellu tiettyyn tutkimukseen, joten niitä voidaan rajata tai muokata omaan tutkimukseen sopivaksi. (Saaranen-Kauppinen ja Puusniekka 2009, 67–68). Tässä tutkimuksessa rajaan aineiston tarkastelun perheväkivaltakokemuksia koskeviin, jo aineistonkeruun vaiheessa muodostettuihin haastattelukysymyksiin. Tällöin pystyn syventymään paremmin tutkimukseni kannalta relevantteihin teemoihin ja toteuttamaan systemaattisempaa analyysia. Keskityn aineiston tarkastelussa erityisesti seuraaviin kyselylomakkeen väittämiin:

- Vanhempani loukkasi, vähätteli tai nöyryytti minua
- Vanhempani läimäytti, löi, potki, tukisti tai muulla tavoin satutti fyysisesti minua
- Vanhempani läimäytti, löi, potki, tukisti tai muulla tavoin satutti fyysisesti toista vanhempaani.

Toisaalta olen tarkastellut aineistoa myös kokonaisvaltaisesti, koska puhetta vanhempien taholta tapahtuneesta väkivallasta on osalla vastaajissa tullut esiin muissakin haastattelukysymyksissä. Esimerkiksi, kun haastateltavilta on kysytty kiusaamisesta, on usein viitattu koulukiusaamiseen, mutta muutama vastaaja toi esiin vanhempien toteuttaman kiusaamisen. Tarkastelin siis myös seuraavia väittämiä:

- Jouduin fyysisen väkivallan kohteeksi
- Jouduin seksuaalisen häirinnän tai seksuaalisen väkivallan kohteeksi.
- Joku kosketti minua seksuaalisella tavalla tai sai minut koskettamaan häntä seksuaalisella tavalla, vaikken olisi halunnut.
- Minua kiusattiin

5.3 Fenomenografisen lähestymistavan soveltaminen

Fenomenografia on Martonin 1970-luvulla kehittämä laadullinen lähestymistapa sekä empiirinen tutkimussuuntaus, jonka alkuperäisenä tarkoituksena oli ymmärtää opiskelijoiden käsityksiä oppimisesta (Marton 1994, 9; Ahonen 1994, 115; Kettunen 2024).

Fenomenografiaa on käytetty erityisesti kasvatustieteissä, mutta se sopii myös monen muun tieteenalan tutkimusmenetelmäksi (Ahonen 1994, 115). Fenomenografian avulla voidaan tutkia ihmisten erilaisia käsityksiä tietyistä ilmiöistä, ja tarkastelun keskiössä ovat

subjektiiviset käsittämisen tavat (Paloniemi & Huusko 2016, 120). Tutkimusotteen avulla ei siis varsinaisesti tutkita subjektiivisia kokemuksia vaan vaihtelevia käsityksiä samasta ilmiöstä, jotka muodostuvat yksilön ymmärryksessä (Marton 1981, 178; Ahonen 1994; 114). Keskeisimpinä käsitteinä fenomenografiassa ovatkin käsitys, kokemus sekä ymmärrys (Marton 1994, 10–11). Tutkimukseni kannalta on tärkeää erottaa käsityksen ja kokemuksen käsitteet. Käsityksellä usein tarkoitetaan tyypillisiä ja perinteisiä ajattelutapoja, kun taas kokemus on enemmän yksilöllistä ja henkilökohtaista (Nietola 2011, 46). Fenomenografia on esitetty kirjallisuudessa monella tavalla. Sitä on kuvattu muun muassa tutkimussuuntaukseksi (Paloniemi & Huusko 2016, 119), analyysitekniikaksi (Kettunen 2024) sekä tutkimusotteeksi (Marton 1981, 181). Tässä tutkimuksessa ymmärrän fenomenografian erityisesti lähestymistavaksi sekä näkökulmaksi.

Metsämuurosen (2008, 35) mukaan fenomenografiassa on vain yksi maailma, josta yksilöllisiä käsityksiä muodostetaan ja jossa todellisuus saa merkityksiä käsitysten kautta. Fenomenografiassa todellisuuden määrittelyä lähestytään ontologisesti yksilöiden subjektiivisen kokemuksen myötä. Todellisuus siis rakentuu yksilöiden tietoisuudessa ja siksi sitä voidaan ymmärtää eri tavoin (Metsämuuronen 2008, 34; Kettunen 2024). Tämän vuoksi kokemustaustalla on suuri rooli siinä, millaisia käsityksiä yksilöillä ylipäättään asioista on (Ahonen 1994, 114). Fenomenografia tunnistaa myös sen, että yksilön käsitykset samasta ilmiöstä voivat olla dynaamisia eli muuttuvia ja kehittyviä (Kettunen 2024). Tästä syystä tutkimusotteen avulla käsityksistä saadaan ainoastaan poikittaisleikkaus, koska tutkimuksen aikana käsitysten mahdollisista muuttumisista ei ole tietoa (Metsämuuronen 2008, 35).

Tutkimuksissa fenomenografian hyödyntäminen näkyy usein siinä, miten käsitykset ymmärretään ja mikä on niiden merkitys tutkimuksen kokonaisuudessa (Paloniemi & Huusko 2016, 120). Fenomenografisen tutkimuksen lähtökohtana on kuvata yksilöä ja yksilöä ympäröivän maailman suhteita ja tehdä näkyväksi yksilöiden käsityksissä ja kokemuksissa esiintyviä variaatiota (Kettunen 2024). Eroavaisuuksien avulla voidaan ymmärää käsitysten ja kokemusten subjektiivisuutta ja sen avulla päästä lähelle ilmiöihin liittyvää sisäistä maailmaa eli kokemusta. Merkityksellistä ei niinkään ole kokemuksen kuvaaminen vaan käsitykset kokemuksesta. (Marton 1988, 154.)

Tässä tutkimuksessa hyödynnän fenomenografista näkökulmaa lähestymistapana ja pyrin siten kuvaamaan sekä luomaan ymmärrystä yksilöiden käsityksistä lapsuudenajan

perheväkivaltakokemuksesta ja sen tunnistamisesta. Fenomenografinen lähestymistapa soveltuu hyvin tutkimukseeni, koska pyrin luomaan ymmärrystä lapsuudenaikaisesta perheväkivallasta käsitysten muodostumisen avulla, enkä siis vain erittele erilaisia kokemuksia samasta ilmiöstä (Marton 1981, 178). Tutkimuksessani erotan kokemuksen ja käsityksen siten, että kokemuksen tulkinnan lähtökohtana ajattelen olevan erilaiset subjektiiviset elämäntapahtumat ja siihen liittyvät tunteet, joita tulkitaan suhteessa lapsuusajan tapahtumiin. Käsitysten taas tulkitseksi olevan jotain, mikä muodostuu omakohtaisten lapsuuskokemusten sekä aiemman tiedon ja jo saavutetut laajemman ymmärryksen avulla. Tutkimukseni analyysissä kokemuksia tuodaan esille erillisinä elämän tapahtumina, kun taas käsityksissä havaitaan suhtautumista, asenteita ja tunteita liittyen kokemuksiin. Käsityksissä esiintyy myös elementtejä yhteiskunnallisesta ajasta.

Fenomenografinen lähestymistapa on myös otollinen aineistoni kannalta, sillä tutkimusaineistossani haastateltavat ovat heterogeeninen joukko: haastateltavat ovat eri ikäisiä sekä erilaisista sosioekonomisista asemista. Valmiiksi kerätyn aineiston myötä pystyn käsittelemään mahdollisimman erilaisia käsityksiä samasta ilmiöstä. Fenomenografinen näkökulman hyödyntäminen vaatii aineiston käsittelyssä myös tutkijalta omien käsitysten tiedostamista ja niiden ulossulkemista (Ahonen 1994; 122). Olen huomioinut tämän muun muassa tiedostamalla omia ajatuksiani perheväkivallasta, väkivallan terminologiasta ja määrittelystä sekä oletuksiani koskien kasvatukseen. Olen myös välttänyt käsitysten yleistämistä koko väestöön ja pyrkinyt antamaan yksilöllisille merkityksille tilaa.

5.4 Analyysimenetelmä

Tutkimukseni aineistoa analysoin sisällönanalyysin keinoin. Sisällönanalyysi on laadullisen tutkimuksen perinteissä oleva perusanalyysimenetelmä, jonka avulla voidaan tuoda esiin se, mistä aineisto kertoo. Aineistosta esiin tuodut asiat riippuvat tutkimusongelmasta tai tutkimustehtävästä. Sisällönanalyysia voidaan toteuttaa teorialähtöisenä, teoriaohjaavana tai aineistolähtöisenä analyysinä (Tuomi & Sarajarvi 2013, 91–92, 99). Tarkoitukseni tässä pro gradu -tutkielmassa on analysoida sitä, miten haastateltavat jäsentävät lapsuuden perheväkivalta kokemusta aikuisena eli millaisia kokemuksia ja käsityksiä yksilöllillä on omista lapsuudenaikaisista perheväkivaltakokemuksista sekä niiden tunnistamisesta. Tässä tutkimuksessa teen analyysia aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoin.

Aineiston analyysiyksiköt ikään kuin valitaan aineistosta ilman minkäänlaisia lähtöoletuksia. Ne valitaan ainoastaan tutkimuksen tehtävänasettelua ja tarkoitusta silmällä pitäen.

Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä aikaisemmilla tiedoilla, teorioilla tai havainnoilla ei siis pitäisi olla mitään paikkaa aineiston analyysin toteuttamisen vaiheessa, koska analyysi tehdään puhtaasti aineistosta. Huomion arvoista on toisaalta se, että on mahdotonta toteuttaa täysin aineistolähtöistä tutkimusta, koska tutkimuksen aikaisemmissa vaiheissa tutkijat ovat tehneet jo analyysiin vaikuttavia ratkaisuja, esimerkiksi käsitteitä määritellesään ja tutkimuskysymyksiä laatiessaan. (Tuomi & Sarajärvi 2009.) Sisällönanalyysissä tulee erityisesti kiinnittää huomiota siihen, ettei vaan luokittele aineistoa ja toista haastateltavien sanomaa vaan tulkitsee aineistoa ja yhdistää sitä teoriaan.

Aineistolähtöistä analyysiä kuvaa tietyllä tavalla sattumanvaraisuus, koska on tutkijasta kiinni, miten aineistoa tulkitaan. Aineistolähtöisessä analyysissä onkin tärkeää tutkijan avoimuus ja perustelut tutkimuksessa tehdyistä valinnoista. (Saaranen-Kauppinen ja Puusniekka 2009, 15.) Valitsemani analyysitapa soveltuu tutkimukseeni hyvin, koska toteutan analyysiä avoimin mielin, näin pystyn ymmärtämään tutkittavien kerrontaa. Pysin tuomaan esiin tutkittavien ääntä ja rakentamaan todellisuutta sen perusteella, miten he kokemuksiinsa kuvaavat. Analyysitavan avulla pyrin siihen, että aineisto ohjaa tulkintaani ja koko analyysiprosessin muodostumista. Toinen mahdollisuus olisi ollut tehdä täysin fenomenografista analyysiä, mutta en varsinaisesti ole kiinnostunut käsitysten eroista vaan siitä millaisia käsityksiä ihmisillä ylipäätään lapsuudenaikaisista perheväkivalta kokemuksista on.

Aineistolähtöinen sisällönanalyysi on prosessina usein kolmivaiheinen. Aineistolähtöiseen sisällönanalyysiin kuuluu aineiston pelkistämistä eli redusointia, ryhmittelyä eli klusterointia ja käsitteellistämistä eli abstrahointia. Aineiston käsittelyssä redusoinnin avulla karsitaan kaikki tutkimuskysymyksen kannalta epäolennainen tieto pois. Näin alkuperäisen ilmauksen keskeinen sisältö tulee helpommin hallittavaksi. Klusteroinnin myötä ryhmitellään pelkistetyt ilmaukset niitä kuvaaviksi ryhmiksi eli alaluokiksi. Tämän jälkeen abstrahoinnin avulla jatketaan ryhmittelyä, niin kauan kun sen on aineiston kannalta relevanttia. (Tuomi & Sarajärvi 2018.) Toteutin analyysia tämän kolmivaiheen mukaan.

Analyysiprosessini alkoi sillä, että luin haastatteluaineiston läpi muutamaan kertaan, jotta sain kattavan yleiskuvan sen sisällöstä. Haastatteluja oli kaksikymmentä ja litteroitua tekstiä oli 149 sivua fontilla 10. Yleiskuvan hahmottamisen jälkeen lähdin lukemaan tutkimustehtävääni

silmällä pitäen jokaisen haastattelun tarkasti painottaen erityisesti niitä kohtia, joissa kysyttiin lapsuuden kodissa tapahtuneesta perheväkivallasta. Tein alustavia muistiinpanoja siitä, olivatko haastateltavat kokeneet lapsuuden kotona väkivaltaa, millaista väkivaltaa olivat kokeneet sekä miten kertoivat sen tunnistamisesta. Lukiessani aineistoa läpi poimin esiin myös mahdollisia suoria lainauksia, jota voisin analyysin raportoinnissa tarvita. Tämän vaiheen toistin useaan kertaan, jotta saisin mahdollisimman hyödyllisiä lainauksia analyysini kannalta ja välttyisin liialliselta tulkinnanvaraisuudelta. Analyysin haasteeksi koin sen, että haastateltaville ei ollut suoraan esitetty esimerkiksi perheväkivallan tunnistamiseen liittyviä kysymyksiä vaan ne ikään kuin nousivat esiin haastateltavien vastatessa toisiin kysymyksiin. Minulla ei myöskään ollut mahdollisuutta esittää lisäkysymyksiä. Lopulta keräsin kaikki muistiinpanot yhteen ja päädyin karsimaan sellaiset kohdat pois, joissa haastateltavat kertoivat muiden kokemasta perheväkivallasta tai oletuksista perheväkivallan suhteen. Tämän myötä sain rajattua tutkimuskysymysteni kannalta turhat aiheet pois. Koin luokkien rakentumisen vaiheen melko haasteelliseksi, koska esimerkiksi lapsuudenaikaisen perheväkivallan kokemukset kietoutuivat vahvasti toisiinsa ja niitä oli ajoittain hankala erottaa.

Taulukko 1. Esimerkki redusoinnista.

Alkuperäisilmaus	Pelkistetty ilmaus
<p>”...mut ylipäättään se et miten, esimerkiks mul on monta lasta nykyään niin en mä ikinä vois aatella et mä estäisin heitä esimerkiks, tää on nyt vaan yks esimerkki.” (V21)</p>	<p>Aikuistuminen, oman lapsuuskokemuksen ymmärtäminen aikuisena, vanhemmuus, omien lasten saaminen, kasvatusmenetelmän erilaisuus, henkinen väkivalta</p>

5.5 Tutkimuksen eettisyys

Tutkimuksen tekemiseen liittyy aina hyvän tutkimuskäytännön noudattamista sekä eettisten kysymysten pohtimista, ja ne ovat väistämättä osa vastuullista tiedettä. Edellä mainittujen asioiden noudattaminen korostuu sensitiivisessä tutkimuksessa. (Kallinen ym. 2022, 20.)

Eettisen pohdinnan tulisi olla läsnä koko tutkimusprosessin ajan tutkimusaiheen valinnasta sen raportoimiseen. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Tutkimuksen tekemisessä eettisyyden huomioiminen tulisi näkyä tutkimuksessa tehtyjen valintojen perusteluissa sekä tietynlaisen läpinäkyvän otteen noudattamisella koko tutkimusprosessin ajan (Tuomi &

Sarajärvi 2018). Olen sitoutunut koko tutkimusprosessin aikana noudattamaan Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) ohjeita hyvästä tieteellisestä käytännöstä. Tiedostan, että aineistoon liittyvät asiakirjat ovat luottamuksellisia ja salassa pidettäviä.

Pro gradu -tutkielmani aihe on sensitiivinen ja paikoin arkaluonteinen, joka vuoksi on tärkeää pohtia eettisestä näkökulmasta sitä, miten aihetta lähestytään ja miten siitä kirjoitetaan. Sensitiivinen tutkimusaihe on toki laaja ja moniulotteinen käsite, mutta usein sillä tarkoitetaan teemoja, joissa ovat läsnä moraalisesti latautuneet ilmiöt kuten haavoittuvuus tai valta-aseman tuottama alisteinen asema. Lapset ovat erityisen sensitiivinen ryhmä ja myös perhe sekä perheväkivalta tutkimusaiheena edellyttää sensitiivistä otetta. Sensitiivisyyden pohdintaa tulisi myös pohtia tutkimuksen kohderyhmän ja tutkimuksen aiheen lisäksi myös tutkijan omasta perspektiivistä. Tutkijan tulisi reflektoida omia elämäkokemuksiaan sekä perhesuhteita ja niiden avulla pohtia sitä, että onko aihe henkisesti liian vaativa tai raskas tutkia sekä millaisia ennakko-oletuksia aiheesta syntyy. (Kallinen ym. 2022, 16–18, 168.)

Eettisestä näkökulmasta sensitiivisyyden huomioiminen tulisi tutkimusprosessin lisäksi näkyä siinä, miten sensitiivisestä aiheesta, kuten perheväkivallasta kirjoitetaan. Tällä tarkoitan sitä, että raportoinnissa tulisi välttää stereotyyppisten mielikuvien luomista sekä tarkastella tarkoin käsitteitä, joita perheväkivallasta käyttää. Olen teoriaosuudessa pyrkinyt selittämään väkivaltaan liittyviä käsitteitä monipuolisesti sekä eri näkökulmista. Olen ottanut huomioon väkivaltakäsitteiden moninaisuuden, kokemuksellisuuden, tulkinnanvaraisuuden sekä tuonut esiin kritiikkiä siitä, mitä perheväkivalta käsitteen ympärillä vallitsee. Olen myös pohtinut perheen käsitettä ja ymmärrän perheiden moninaisuuden sekä sen, että perheongelmat ovat kulttuurisesti latautuneita ja niitä tarkastellessa joudutaan olemaan jatkuvasti yksityisyyden rajoilla (Kallinen ym. 2022, 168).

Pro gradu -tutkielmassani olen perustellut aiheen valinnan tärkeyttä huomioimalla oman mielenkiinnon sekä aiheen vähäisen aiemman tutkimuksen tästä näkökulmasta. Olen näin perustellut sitä, että tutkimustarve perheväkivallasta lapsuuskokemuksena on ilmeinen. Omalta osalta toteutan hyvää tieteellistä käytäntöä sekä eettisiä periaatteita muun muassa salassapitosäännösten sekä muiden Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen tutkijalle asettamien ohjeistusten noudattamisella, esimerkiksi aineiston huolellisella säilyttämisellä sekä sen käyttämistä vain THL:n tietokoneella. Tutkimusprosessia olen toteuttanut systemaattisella otteella sekä olen pääosin noudattanut tutkimussuunnitelmaani. Olen pyrkinyt ottamaan

tutkimukseeni mukaan vain relevanteimmat lähteet ja käyttänyt niitä perustellusti sekä arvioinut niiden luotettavuutta. Teoriaosuudessa olen pyrkinyt läpinäkyvyyteen siten, että olen perustellut tutkimusasetelman, aineiston valinnan sekä analyysimenetelmän. Analyysissä olen huolehtinut haastateltavien anonymiteetistä ja tunnistettavuudesta siten, että en tuo aineisto-otteissa esiin tarkkoja yksityiskohtia haastateltavien kertomuksista. Raportointia olen toteuttanut asianmukaisesti ja mahdollisimman selkeästi sekä olen reflektoinut tutkimuksellisten valintojeni sopivuutta. Olen myös reflektoinut aihetta omiin elämäkokemuksiin ja pyrkinyt tulkinnassa välttämään niitä mielikuvia, joita itselläni on ollut omista lapsuuskokemuksista. Olen myös tiedostanut, että tämän tutkielman aihepiirillä voi olla jonkinasteisia emotionaalisia vaikutuksia itseeni.

Tutkimusaineisto, jota käytän, on kerätty hyvin arkaluontoisesta ja mahdollisesti uudelleen traumatisoivasta aiheesta, jonka vuoksi eettiset kysymykset ja tutkittavien suoja on tarkoin pohdittu jo aineistonkeruuvaiheessa. Ennen varsinaista aineistonkeruuta hyvää tieteellistä käytäntöä on toteutettu muun muassa haastateltaville annetun suostumuslomakkeen ja tietosuojailmoituksen avulla. Tutkittavien suoja on huomioitu tutkimusmateriaalin käsittelyssä, säilyttämisessä sekä raportoinnissa. Myös tietoturvallisuuteen on kiinnitetty huomiota salattujen tiedostojen sekä materiaalin hävittämisen suhteen. Keräämisen jälkeen aineisto on pseudonymisoitu eikä siihen ole liitetty missään vaiheessa henkilötietoja. Haastateltaville on mahdollistettu avun saanti haastattelun herättämistä tunteista. (THL 2023d.) Tästä syystä varsinainen eettinen pohdinta koskien haastateltavia on siis tapahtunut jo aiemmin. Ajattelen, että jo kerätyn aineiston hyödyntäminen on eettisesti tämän tutkimuksen aiheen kannalta oikea ratkaisu, koska silloin tutkimuksesta aiheutuva haitta on tutkittaville vähäisin. Tutkijan ei aina tarvitse kerätä uutta aineistoa vaan valmiin aineiston käyttö on perusteltua erityisesti sensitiivisten aiheiden kohdalla. Mikäli valmis aineisto on tutkimuksen kannalta relevantti, niin sitä on myös eettisesti kestävää käyttää. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2009, 67.) Käyttämäni aineistoa ei ole myöskään vielä systemaattisesti analysoitu, joten siitä syystäkin on perusteltua hyödyntää valmista aineistoa.

6 Muistot ja selitykset lapsuudessa koetusta perheväkivallasta

Käsittelen seuraavaksi analyysin tuloksia. Tässä luvussa vastaan pro gradu -tutkielmalle asettamaani tutkimuskysymykseen *miten lapsuudenaikaista perheväkivaltaa kuvataan aikuisiällä omana kokemuksena?* Analyysin myötä olen jakanut lapsuusajan perheväkivaltakokemuksista olevat kuvaukset ja käsitykset kolmeen eri pääluokkaan: (1) perheväkivallan muodot, (2) hyväksyty ja ”ansaittu” kuritusväkivalta sekä (3) vanhempien ominaisuudet.

Taulukko 2. Lapsuudenaikaisen perheväkivallan kokemuksista muodostuneet luokat.

YHDISTÄVÄ LUOKKA	PÄÄLUOKKA	ALALUOKKA
MUISTOT JA SELITYKSET LAPSUUDESSA KOETUSTA PERHEVÄKIVALLASTA	Perheväkivallan muodot	Henkinen väkivalta
		Fyysinen väkivalta
		Vanhempien välisen väkivallan todistaminen
	Hyväksyty ja ”ansaittu” kuritusväkivalta	Kasvatuksellinen intentio
		Lapsen syy
	Vanhempien ominaisuudet	Yksilölliset vanhemmat
		Yhteiskunnallinen aika
		Ylisukupolvisuuden taakka

Lapsuudenaikaista perheväkivaltaa kuvataan aineistossa sen ilmenemismuotojen sekä selitysten ja mahdollisten syiden kautta. Tässä aineistossa väkivallan muodot ovat usein havaittavissa kokijan näkökulmasta, sillä muotoja kuvataan sen kautta, millaisia seurauksia koettu väkivalta on tuottanut. Fyysisen väkivallan nähdään tuottavan ruumiillista kipua, kun taas henkisen väkivallan seuraukset ovat psyykkisiä. Kun puhutaan väkivallasta, usein sen muodot jaetaan edellä mainittuihin luokkiin ja voidaan ajatella, että ne kattavat suurimman osan väkivallan kokemuksen seurauksista. Kokemuksen näkökulmasta tarkasteltuna koettua väkivaltaa taas voidaan kuvailla subjektiivisena ilmiönä, sillä samat väkivallan muodot eivät vaikuta ihmisiin samalla tavalla. Tässä aineistossa tunnistin vastaajien kokemuksissa

yhtäläisyyksiä väkivallan hyväksymisessä sekä ansaittavuudessa. Perheväkivallan selityserusta vastaajien kohdalla perustui yhteiskunnalliseen aikaan, ylisukupolvisuuden taakkaan sekä vanhempien persoonaan ja ominaisuuksiin. Selitykset ovat keino kokijalle ymmärtää tapahtunutta, ja sitä miksi perheväkivaltaa oli ylipäättään ollut.

6.1 Perheväkivallan muodot

Aineistossa oli havaittavissa erilaisia koettuja perheväkivallan muotoja, joissa useassa tekijänä oli vanhempi tai vanhemmat. Aineistossa perheväkivallan muotoina olivat haastateltavaan suoraan kohdistunut henkinen väkivalta, fyysinen väkivalta sekä vanhempien välisen väkivallan todistaminen. Yleisin väkivallan muoto, jolla perheväkivaltakokemusta kuvattiin, oli henkinen väkivalta. Henkistä väkivaltaa kuvattiin vanhempien toimesta tapahtuneena huutamisenä, loukkaamisena, vähättelynä, nöyryyttämisenä, hylkäämisenä, kontrollointina sekä kiusaamisena. Usean vastaajan mukaan henkinen väkivalta ei ollut spontaania tai yllättävää vaan usein pitkäkestoista ja jatkuvaa. Henkistä väkivaltaa kuvattiin elämään kuuluvana asiana, johon vain sopeutui.

”se on edelleen samanlaista. Ei oo muuttunu paljo mikskää vaikka, on aikuinen se on ihan samanlaista...loukkaamista vähättelyä ja nöyryyttämistä edelleen. Ja se on ollu ihan koko lapsuuden ajan sellasta.” (V11)

”Huutaminen oli hyvin tyypillistä vielä ihan senkin jälkeen kun mä olin muuttanu pois kotoo.” (V16)

”Niin mun mielestä se on ollu koko lapsuuden ajan ja periaatteess koko mun elämäni ajan. Mut et kyl se on lapsuudes ollu siis koko aika läsnä se äidin vähättely, joo” (V18)

Usea vastaaja toi henkisen väkivallan kohdalla esiin sen, että oli täysin eri asia kokea alistamista tai nöyryyttämistä kuin olla kohteena huutamiselle. Vastaajien kuvauksissa esiintyi useasti pohdintaa väkivallan eri tasoista. Väkivaltaa kuvailtiin määrittelemällä sekä sitä luokiteltiin vakavuuden perusteella. Vastaajat havainnollistivat henkisen väkivallan eri tasoja perustuen siihen, miten vakavaksi koettu väkivalta tunnistettiin. Seuraava katkelma kuvaa vastaajan ajatuksia henkisen väkivallan kokemuksesta.

”et mä olen ehkä kokenut loukkaamista ja vähättelyä, kuitenkin. Nää on niin erilaisia asioita, huutamine ja kiroilu, ku se voi olla sellasta, vanhempi menettää

malti, se liittyy siihen mut on ihan erilainen asia mummielestä, jos loukataan tai vähätellään lasta” (V04)

Henkinen väkivalta voi näyttäytyä perheessä monella tavalla. Yksi keskeinen parisuhteessa esiintyvä henkisen väkivallan muoto on pakottava kontrolli eli jatkuva epäterveellinen toisen henkilön kontrollointi (Stark 2007). Aineistossa eräs vastaaja toi esiin kokemuksiaan vanhempien toteuttamasta pitkäaikaisesta kontrolloinnista ja kuvasi sitä eräänlaisena vapauden riistona. Huomion arvioista on, että toisaalta vanhempien toteuttama kontrollointi voi myös olla huolehtimista, joka lapsen tai nuoren näkökulmasta näyttäytyy epäreiluna kohteluna. Kuvauksessa kuitenkin korostuu vanhempien toteuttama negatiivinen kontrolli, joka oli vastaajan mukaan epätervettä vallankäyttöä ja, jonka myötä pyrittiin muuttamaan käyttäytymistä esimerkiksi sosiaalisen rajaamiseen keinoin. Vastaajalle vanhempien toteuttama kontrollointi oli ollut traumaattinen sekä ahdistava kokemus, joka voidaan tästä syystä luokitella henkiseksi väkivallaksi.

” Omasta elämästä esimerkki, kuinka paljo vapautta oli. Mua esimerkiks suljettu ihan täysi, mä en saanu 14-vuotiaaks asti käyttää bussia esimerkiks. Puhelin oli, vaan ja ainoostaan koulussa, sit se otettiin pois ku sä tulit kotiin ja, kaikki oli hirvee valvottua. Sitte kun, perheessä oli väkivaltaa, tietenki sitä ei saanu näyttää kellekkä ulkopuolella. Sit sut oli koulutettu, pitämää kulissia yllä 24/7, kenellekkää ei saanu kertoa yhtään mitään. Ku mentii psykologille 15-vuotiaana ekan kerran, äiti lähti mukaan, sä et saanu mennä sinne yksin, kaikki valvottiin mitä sä kerroit.” (V19)

Epätervettä kontrollointia esiintyi myös toisen vastaajan kuvauksissa. Tämän vastaajan kohdalla kontrollointi näyttäytyi enemmän vanhempien määrittelemien, arkiasioihin liittyvien, pikkumaisten ja epäjohdonmukaisten sääntöjen luomisena. Kontrollointi voi vakavimmillaan vaikuttaa yksilön ymmärrykseen normaaliolotuksesta sekä pitää kokija jatkuvassa valmiustilassa (Stark 2007). Seuraavassa aineisto-otteessa vastaaja kuvaa sitä, miten normaalissa arjessa oleva pieni asia pitää toteuttaa vanhemman haluamalla tavalla ja seuraukset sen toteutumattomuudesta voivat johtaa vanhemman väkivaltaiseen käytökseen. Näin vanhempi luo normaaliarkeen uhan väkivallan mahdollisuudesta, jolloin lapsi pyrkii toteuttamaan vanhemman epäjohdonmukaisia sääntöjä välttyäkseen rangaistukselta.

” Mä en vois ikinä sanoo mun lapsille silleen et sekot asun kaakaoo silleen et siitä ei kuulu mitään ääntä. Tällasii kaikkia, nää on ollu mulle normaaleita mut eihän

ne oo normaaleita asioita, et lapsia kielletään et sä et saa sekottaa kaakaoo sillee et siitä kuuluu ääntä.” (V21)

Sosiaali- ja terveysministeriön lasten ja nuorten väkivaltakokemuksia käsittelevän julkaisun mukaan perheen kontekstissa henkistä väkivaltaa koetaan yleisimmin sisarusten taholta (Mielityinen yms. 2023). Tässä aineistossa henkisen väkivallan tekijänä sisarusten sijaan oli pikemminkin molemmat vanhemmat tai toinen vanhempi. Eräässä kuvauksessa vastaaja kuitenkin tuo esiin, että henkinen väkivalta kohdistui vain häneen koko muun perheen tuottamana sekä vanhemmilta että sisaruksilta. Vastaaja kuvailee joutuneensa perheen toimesta nolaamisen kohteeksi ollessaan perheen nuorin ja, jos ei osannut samoja asioita kuin vanhemmat sisarukset. Vastaavasti vanhemmalla iällä hän joutui asemaan, jossa hänet saatettiin naurunalaiseksi toteamalla, että ”isosisko on nyt vähän tyhmä”. Vastaaja on kokenut hylkäämisen tunteita kokemustensa vuoksi ja vaikka perhe oli suuri, hän koki yksinäisyyttä.

”se liitty myöskin siihen totaaliseen hylkäämisen tunteeseen koska mun kummatkin vanhemmat, ja siis jotkut mun sisaruksista kritisoi sitä valtavasti mitä mä tein. Silloin koin kyllä sitä että mä oon ihan yksin, ja osoitettiin myöskin sillä lailla.” (V16)

Vaikka vastaajien kuvauksissa henkinen väkivalta oli yleisin muoto, myös fyysinen väkivalta korostui kuvauksissa ja kerronnassa lapsuudenaikaisesta perheväkivallasta. Tulkintani mukaan, fyysinen väkivalta oli ilmiönä selkeämpi tunnistaa kuin henkinen väkivalta. Vastaajien tulkinnoista tulee ilmi se, että fyysisen väkivallan seuraukset olivat usein silmämääräisesti havaittavissa, joten myös lapsuuskokemuksena se on helpompi lokeroida epätoivotuiksi tapahtumaksi kuin esimerkiksi henkinen väkivalta. Henkistä väkivaltaa on huomattavasti vaikeampaa tunnistaa väärinkohteluksi, koska sen seurauksena ei jää fyysisesti havaittavia jälkiä ja sitä täytyy ennemminkin analysoida tunnetasolla. Toisaalta perheessä tapahtuvan fyysisen väkivallan teot eivät näyttäytyneet pelkästään spontaaneina tekoina vaan niiden ajateltiin olevan osa tiettyä aikakautta ja kasvatustyyliä, joka perustui rangaistukseen epätoivotusta käyttäytymisestä. Tulkintani mukaan vastaajien kuvauksissa fyysistä väkivaltaa tuotiin suurimmaksi osaksi esiin osana kuritusväkivaltaa, mutta muutama vastaaja toi esiin kokemuksia satunnaisista ja itsestään riippumattomista syistä joutua vanhemman tekemän fyysisen väkivallan kohteeksi.

”minun väkivaltakokemukset lapsuudessa isän puolelta oli remmillä hakkaamista, siis voimalla, ei mitään sivelyä, seinille heittämistä ja läimäyttelyä avokäm-, ei nyrkilä mut avokämnenellä.” (V17)

Sama vastaaja jatkaa kuvaamalla tarkemmin isän toteuttamaa fyysistä väkivaltaa.

”Ja fajja sattuihin tulee sillä välin kotia, sai hirveen raivarin ja heitti mua-, mulla oli ne saksat vielä kädessä niin mutsi huutaa siinä et saks-, silmät puhkee ja tämmösiä, fajja heitteli ja retuutteli pitkin seiniä, (-) saksat pois ja anto selkään. Se oli tän tyyppistä se, et yllättäen tuli sitten näitä tän tyyppisiä fajjan hermostumisia, et se ei hallinnu itseensä ollenkaan.” (V17)

Aiemmissä tutkimuksissa koskien väkivaltailmiön luonnetta, on useasti viitattu Walkerin vuonna 1979 kehittämään teoriaan väkivallan ympyrästä (*Walker Cycle Theory of Violence*). Teoria kuvaa läheissuhteissa tapahtuvan väkivallan syklisyyttä eli väkivalta ilmiön jaksottaisesti toimivaa luonnetta. Väkivallan syklisyys kuvastaa rauhallisten aikojen ja väkivaltaisten vaiheiden vaihtelua. (Walker 2007, 105.) Monesti hyvien jaksojen vaihe lyhenee ja väkivaltaisten jaksojen pituus kasvaa. On myös todettu, että läheissuhteissa tapahtuvalla väkivallalla on tyypillistä muuttua, eskaloitua ja raaistua ajansaatossa (esim. Krug ym. 2002, 114; Säävälä ym. 2006, 20; Walker 2007). Aiemmissä tutkimuksissa on esitetty, että väkivallan muodot eivät yleensä esiinny vain yksistään vaan fyysistä väkivaltaa kokeva kokee todennäköisesti myös henkistä väkivaltaa (esim. Oranen 2012, 218). Seuraavassa kuvauksessa vastaaja tuo esiin kokemuksiaan fyysisestä sekä henkisestä väkivallasta.

”Ei kyl se oli joskus, siis joskus oli pelkkää henkistä vähättelyä, mut usein se nyt oli se väkivalta siinä, fyysinen väkivalta.” (V17)

Lisäksi toinen vastaaja kuvaa, että fyysisen väkivallan teolla saatiin luotua enemmän henkisiä seurauksia kuin fyysistä kipua. Tällöin väkivallan kokemuksesta johtuva nöyryytys oli enemmän vahingollista kuin fyysinen kipu, joka oli myös tekijän toimesta toteutettu mahdollisimman vähän satuttavana.

”mä mietin et siihe maailman aikaa vielä tosiaa haettiin se risu joskus, mut ei sillä satutettu. Se oli enemmän että, kevyesti sillä ropsautettiin, oikeasti siin ei satutettu, se oli enemmän henkinen asia.” (V04)

Aineiston mukaan perheväkivaltaa saatettiin kokea niin sanotusti välillisenä tai epäsuorana. Välillinen väkivalta perheväkivallan kontekstissa tarkoittaa sitä, että lapsi altistuu esimerkiksi vanhempien väliselle väkivallalle. Vanhempien välisen väkivallan todistaminen on henkistä väkivaltaa lapselle ja voi aiheuttaa lapselle traumaa sekä fyysistä ja henkistä pahoinvointia. Vanhempien välinen väkivalta vaikuttaa lapseen negatiivisesti vaikka hän ei varsinaisesti olisi siinä osallisena. Perheväkivallan näkeminen on lapselle yhtä vahingollista kuin sen kohteena oleminen ja pelkkä väkivallan ilmapiiri voi aiheuttaa lapselle turvattomuuden tunteita. (THL 2023). Aineistossa korostuivat vanhempien väliset väkivaltatilanteet.

”Mulle on jäänyt traumat, nimenomaa siitä että mä oon joutunu todistamaan vanhempie välistä, fyysistä ja psyykkistä väkivaltaa.” (V14)

Aiempien tutkimusten perusteella voidaan todeta, että vanhempien välinen väkivalta on sukupuolistunutta lähisuhdeväkivaltaa. Sukupuolistunut väkivalta tarkoittaa sitä, että väkivalta näyttäytyy eri tavalla eri sukupuolten keskuudessa. (Oranen 2012, 220; Niklander 2023.) Vanhempien välinen väkivalta on siis sukupuolistunutta väkivaltaa, koska tekijänä on useimmiten perheen isä (esim. Mielityinen ym. 2023, 57). Vanhempien välinen väkivalta kuvautuu aineistossa myös sukupuolistuneena, koska siinä korostui isän tekemä fyysinen väkivalta äitiä kohtaan.

” Koska siis meillähän oli niin päin että isä löi äitiä, eikä sitten äiti tietysti puolustautunu taikka puolustautu minkä se pysty, et ei voi sanoo että ne toisiansa satuttivat. Siis toinen vanhempi satutti toista.” (V13)

”mun isäni, käyttäyty väkivaltaisesti äitiä kohtaan.” (V14)

”Kyllä, ja sit se hakkas mutsii ja joskus mä menin väliin ja sain ite turpaan siinä.” (V17)

6.2 Hyväksytyt ja ”ansaittu” kuritusväkivalta

Suurimalla osalla vastaajista lapsuusajan perheväkivaltakokemukset olivat seurausta lapsen epätoivotusta käyttäytymisestä. Vastaajat toivat esiin kuritusväkivallan perheväkivallan muodostumisen taustalla. Usealla vastaajalla kytkeytyi kuritusväkivallan kuvauksiin ajallinen ulottuvuus, sillä osa vastaajista perusteli kuritusväkivaltaa ”sen ajan kasvatustapahtumana” ja näin siitä puhuttiin hyväksyttävänä, jopa ansaittuna kohteluna.

”totta kai vanhemmat huutaa, sehän nyt on selvä että ei kukaan laps ehkä niin kiltti oo ja vanhemmat nii jaksavia etteikö joskus huudettas.” (V03)

Vastaaja jatkaa, että on saanut myös tukkapöllyä ja selkäsaunan, mutta kertoo sen olevan olleen kokemuksena loogista. Vastaajan mukaan suoranaista väkivallan kokemusta hänelle ei kuritusväkivallasta tullut, koska hän tiesi sen, että tietystä käytöksestä oli tiettyjä seurauksia. Vastaaja pohtii koetun väkivallan satunnaisuuden sekä jatkuvuuden merkitystä ja korostaa, että vaikka kokemus olisi väkivaltaa, voi se tavallaan olla ansaittua ja näin kokijana hyväksyttyä. Tällöin kokemus väärinkohtelusta on häilyvä ja niukka.

”..kun omasta mielestä varmaan ansaitsi sen selkäsaunan, niin että onks sillä sitte väliä, et oliko se lyöminen satunnaista, esimerkiksi et joku kännipäissään aina paukuttaa ja sit lähetää perheen kans pakkasee, vai oliko se sitte sitä et on tehny jotain ikävää ja sitte saa tukkapöllyä tai muuta.” (V03)

Yksi vastaajista kuvaili myös kuritusväkivallan ja perusteettoman väkivallan eroja sillä, että kuritusväkivalta oli fyysinen rangaistus eli seurausta epätoivotusta toiminnasta. Rangaistuksen ja seurauksen läsnäolo teki kuritusväkivallasta loogista eikä sitä lapsuudessa osattu ajatella poikkeuksellisenä asiana. Kuritusväkivaltaa kuvattiin siis kasvatukseen kuuluvana asiana, jota ei lapsena edes osattu luokitella väkivaltana. Eräs vastaajista tuo myös esiin fyysisen rangaistuksen osana yhteiskunnallista toimintatapaa, koska myös koulussa voitiin opettajien taholta rangaista fyysisesti epätoivotusta käyttäytymisestä. Tulkintani mukaan fyysinen rangaistus on aiemmin ollut yhteiskunnassamme yleisesti hyväksyttävää, jolloin sitä ei ole osattu tunnistaa väkivaltaisena toimintana. Spontaani väkivallan teko taas on ennalta arvaamaton, joka jo lapsena ymmärrettiin poikkeuksellisenä ja ei hyväksyttävänä asiana.

Kuritusväkivalta on ollut Suomessa laitonta vuodesta 1984, mutta se on hyvin vahvasti pysynyt asenteissa (Ellonen 2012, 115; Hyvärinen 2017, 26). Ellonen (2012) ja Hyvärinen (2017) ovat tutkimuksissaan tarkastelleet asenteita koskien kuritusväkivaltaa. Tässä aineistossa kuritusväkivalta tuli esiin aikuisena kerrottuna lapsuusajan tapahtumasta. Myös tässä kontekstissa esiin tuodut asenteet koskien kuritusväkivaltaa vastasivat Ellosen ja Hyvärisen tutkimuksessa saatuja tuloksia. Tässä aineistossa havaittavissa olivat erityisesti asenteet, joiden myötä kuritusväkivalta oli tekijän sijaan kokijan näkökulmasta

ymmärrettävää, jopa hyväksyttävää. Vaikka Suomessa kuritusväkivaltaan suhtaudutaan pääasiassa kielteisesti ja tiedostetaan sen olevan laitonta, sitä käytetään edelleen melko paljon (Hyvärinen 2017, 26; Paasivirta 2021, 30). Usea vastaaja kuvaa myös lapsuudessa koettua perheväkivaltaa tekoina, joissa oli aina läsnä kasvatuksellisen intentio. Väkivaltakokemus perustui siis lapsen rajaamiseen satuttamalla tai uhkaamalla, ja se miellettiin sekä tekijän että kokijan mielestä normaalina toimintana.

”Mutta sitte taas pitää muistaa että ku ite on sen aikakauden lapsia jolloinka tavallaan selkäsauna oli vielä ihan ok kasvatusmenetelmä. Nii siinä mielessä sitte nii ansiosta on saanu selkään, mutta ei muute.” (V03)

”Tänä päivänähä tämmösethän, ajatellaan kiellettyinä, ihan oikeutetusti kiellettyinä asiana, mutta mun lapsuude aikaan, oli ihan tavanomaista vielä että.. meillä ei mitään korvapuusteja annettu, tai joku tukistaminen tai semmone, mutta vanhemmat teki sen kuitenkin niin lievästi että ei väkivallaks voi luokitella sitä.” (V04)

”Semmonen läimäyttämisen tai lyöminen kurituskeinona, kurinpitokeinona oli tosi normaalia siinä, kulttuurissa missä minä kasvoin.” (V10)

Kuritusväkivaltaa kuvattiin usean vastaajan toimesta hyväksytyin termein. Seuraavassa aineisto-otteessa vastaaja kuvasi remmillä tehtyä fyysistä väkivaltaa ”annettuna”. Vastaajan kertomuksessa tuodaan esiin myös fyysisen väkivallan tavallisuus sekä normaalius.

”Sit silloin oli aivan tavallista, että tukistettiin lasta, annettiin remmiä. No ei nyt sentään potkittu eikä sillä lailla. Siihen aikaan siis, nii esimerkiksi avokämmenel saatettiin lyödä ja mä muistan isoisä esimerkiksi sano, että pappa nappaa. Ku mä kiusasin sitä tai härnäsin sitä, se sano pappa nappaa, ja sit se sellasil hirveen luisil sormil veti luunapin otsaan. Seki oli siihen aikaan ihan normi. Kyllä lapsia retuutettiin ku ne raahattiin pihalta kotiin, nii kyl niit vedettiin ihan, napattii melkein niskasta.” (V18)

Vanhempien kasvatuksellisen toiminnan lisäksi vastaajat toivat esiin sen, että usein väkivalta kasvatusmielessä oli lapsen omaa syytä. Lapsen käytös nähtiin ikään kuin perusteluna vanhemman väkivaltaiselle käytökselle. Ellosen (2012, 6–7) mukaan lapsen käyttäytymisen johdosta seurannut kuritusväkivallan teko on monesti vanhemman mielestä hyväksyttävää, jos lapsi oli suuttanut vanhempansa. Seuraavassa aineisto-otteessa vastaaja perustelee syytä tapahtuneeseen väkivaltaan vaikealla teini-iällä. Vastaaja hyväksyy sen, että oman käyttöksensä vuoksi on ”päädytty” sellaiseen kasvatustilanteeseen, jossa lasta rangaistaan

fyysisesti. Vastaaja kuitenkin kokee, että varsinaisesti fyysinen kurittaminen ei ole kokemuksena ollut traumaattinen, koska oli kokenut sen ansaittuna.

”Ja se on muutama kerta on, et se on ollu hyvin pitkälti itse aiheutettua [naurahtaa], että tällaseen kasvatustilanteeseen on päädytty. Mut sitte on muutama semmonen missä on sanottu ehkä vähän vähätellen, loukaten, on sanottu, ja muistan et ne on jääny sillä tavalla mieleen.” (V09)

6.3 Vanhempien ominaisuudet

Lapsuudenaikaista perheväkivaltaa selitettiin aineistossa usein yhteiskunnallisella ajalla, joka mahdollisti muun muassa kuritusväkivallan hyväksymisen osana normaalia kasvatusta. Tämän lisäksi vastaajat hakivat selityksiä lapsuusajan perheväkivallasta vanhempien yksilöllisistä persoonallisuuden piirteistä, jaksamisesta, mielenterveysongelmista, vanhemman omista lapsuuden kokemuksista sekä päihteiden käyttämisestä. Oman tulkintani mukaan vanhempien väkivaltaisen käytöksen syntyminen nähtiin aiheutuvan vanhemman tietynlaisesta tunneköyhyydestä sekä kyvyttömyydestä osoittaa välittämistä lapsestaan. Toisaalta vanhemman väkivaltaista käytöstä selitettiin yksilöllisellä perhekulttuurilla, jossa ominaista oli tietynlainen negatiivissävytteinen kommunikointi.

”Isä ei osannu ja oikeastaan ei äitikään osannu ilmaista varmaan, muulla tavalla niitä tunteita, huolta.” (V16)

”..kiroilu ja huutaminen on, ollu omassa, perhepiirissä, toisen vanhemman puolella semmonen perustapa kommunikoida.” (V10)

Vanhemmat usein toivovat lastensa parasta ja monesti vanhemman väkivaltaisen käytöksen taustalla piilee jokin muu syy kuin suoranainen halu satuttaa. On erilaisia riskitekijöitä, jotka voivat selittää vanhemman väkivaltaista käytöstä. Riskitekijöitä voivat olla muun muassa vanhemman omat lapsuusajan väkivaltakokemukset, päihteiden käyttö tai erilaiset muut stressitekijät. (esim. Kauppi 2012, 126.) Ellosen (2012) mukaan lapsiperheissä kaltoinkohtelun taustalla usein piilee vanhempien väsymystä, stressiä tai koettua keinottomuutta vanhemmuudessa. Vastaavaa pohdintaa esiintyi myös tässä aineistossa, sillä usea vastaaja perusteli vanhempien toimesta tapahtuvaa perheväkivaltaa vanhempien jaksamisella.

”..kyllähän kotona on huudettu, mutta oliko se välttämättä tarkotettu just, tiettyä lasta kohtaan vai oliko se yleistä pahaa oloa, vanhemmat yleistä pahaa oloa kun hän ei jaksa.” (V02)

Vastaaja jatkaa pohtien, että väkivalta voi olla joskus vain jokin ilmiö mikä on tapahtunut, ilman, että sillä on traumaattisia vaikutusta tai suoranaista satuttamisen halua. Vastaaja kuitenkin tuo esiin sen, että lapsen psyyke on hauras, joten silloin ei välttämättä ymmärrä väkivallan johtuvan muusta. Lapsi kun usein ohjaa kaiken itsestään johtuvaksi (Oranen 2012, 225). Toinen vastaaja tuo esiin isän jaksamisen väkivaltaisen käytöksen taustalla. Vastaajan mukaan isän käytös oli ennalta arvaamatonta ja raivokasta.

”Mut sillä oli pinna tosi kiree, se oli (yrittäjä), teki paljon töitä, kai se sit vaikutti siihen, en tiedä” (V17)

Hentilä ja kumppanit (2010) ovat tutkineet alle kouluikäisten lasten väkivaltakokemuksia. Tutkimuksessa pyydettiin vanhempia kuvailemaan erilaisia tilanteita, joissa vanhempi on käyttänyt väkivaltaa. Vanhemmat kuvasivat väkivallan syntymistä usein arkisilla ilmiöillä, kuten lapsen tai vanhemman käyttäytymisellä, ominaisuuksilla tai arjen rutiinien toimimattomuudella. (Hentilä ym. 2010, 271–272) Tässä aineistossa vastaajat pyrkivät myös luomaan selityksiä vanhemman väkivaltaiseen käytökseen. Usean vastaajan selitykset liittyivät vanhemman jaksamisen lisäksi vanhemman persoonallisuuden piirteisiin sekä mielenterveysongelmiin.

”Äidil oli mielenterveyden ongelmia ja jopa itsetuhoisuutta..” (V12)

”..mun isällä on narsismi, persoonallisuushäiriö. Sehän on mielenterveysongelma, mutta ei kukaan lapsi osaa kertoa että hei mun isällä on narsismi. Tälleen jälkikäteen, isällä on myös diagnosoimaton ADHD, ihan selvästi..” (V19)

Väkivallan ilmiössä on havaittavissa sen ylisukupolvinen luonne. Lapset oppivat mallin vanhemmiltaan, jonka myötä he siirtävät sitä sitten omille lapsilleen. (Krug ym. 2002, 8, 88–89.) On todettu, että jos vanhempi itse on kokenut lapsuudessa perheväkivaltaa, on hänellä suurempi todennäköisyys käyttää väkivaltaa myöhemmin vanhempana. (Krug ym. 2002, 88; Ellonen 2012, 33.) Aineistossa osa vastaajista selitti vanhempien väkivaltaisen käytöksen syinä juuri ylisukupolvisuuden tuomaa taakkaa.

”Sit taas tommoset, tommonen fyysinen kurittaminen. Mä oon asunu vaan mun äidin kanssa. Et siin oli ehkä enemmän tommonen, tiesi et tällanen mahdollisuus on olemassa. Olivat varmaan se edellinen sukupolvi kokeneet sitä aika paljon. Ja ehkä ainakin sen uhkan tiesivät et silläkin saa paljon aikaseks.” (V20)

Perhe- ja lähisuhdeväkivallan kontekstissa runsas alkoholin juominen lisää riskiä väkivallan ilmenemiseen, jatkumiseen ja pahenemiseen. Se voi myös lisätä riskiä joko kokea väkivaltaa tai aiheuttaa sitä. Alkoholi ei yksinään johda aggressiiviseen käyttäytymiseen, mutta on myötävaikuttavana tekijänä väkivaltaisen käyttäytymisen syntymiseen. (STM 2007, 19, 65.) Osa vastaajista selitti vanhemman väkivaltaista käytöstä päihteiden, erityisesti alkoholin, käyttämisestä johtuvana.

”..mun ainakin toinen vanhempi käytti alkoholiä aika paljon ja sillan välillä tuli sit kaikenlaisia törmäyksiä puolisoien kesken. Ja kyl mä niitä, niit kokemuksia oli aika paljon.” (V12)

”Niin voi olla niin kaunis mekko ja voi olla pianotunteja, voi olla vaikka mitä. Kesämökit ja kaikki hienot systeemit, mut silti siel kotona on äiti, joka kännipäissään rikkoo kaikki mikä eteen tulee.” (V18)

7 Ymmärryksen kasvaminen ja ajan muutos väylänä perheväkivallan omakohtaiseen tunnistamiseen

Tässä luvussa käsittelen lapsuudenaikaisen perheväkivallan omakohtaiseen tunnistamiseen liittyviä käsityksiä, vastaten toiseen asettamaani tutkimuskysymykseen *millaisia käsityksiä lapsuudenaikaisesta perheväkivalta kokemuksen omakohtaisesta tunnistamisesta on muodostettu?* Analyysin myötä olen jakanut lapsuusajan perheväkivallan omakohtaiseen tunnistamiseen liittyviä käsityksiä kahteen eri pääluokkaan (1) aikuistumiseen sekä (2) yhteiskunnalliseen muutokseen.

Taulukko 3. Lapsuusajan perheväkivallan omakohtaisen tunnistamisen luokat

YHDISTÄVÄ LUOKKA	PÄÄLUOKKA	ALALUOKKA
YMMÄRRYKSEN KASVAMINEN JA AJAN MUUTOS VÄYLÄNÄ PERHEVÄKIVALLAN OMAKOHTAISEEN TUNNISTAMISEEN	Aikuistuminen	Aikuisen rooli
		Mentaalinen kasvu
	Yhteiskunnallinen muutos	Rakenteellinen kehitys
		Lapsen asema perheessä

Aineistossa esiintyi useita erilaisia tekijöitä siitä, miten vastaajat olivat aikuisena tunnistaneet lapsuusajan perheväkivaltakokemuksen ja millaisia käsityksiä sen omakohtaiseen tunnistamiseen liittyi. Aineistossa perheväkivallan omakohtaisen tunnistamisen keskiössä oli aikuiseksi kasvaminen sekä yhteiskunnallinen muutos, ja niiden myötä muodostunut ymmärrys lapsuudenaikaisista tapahtumista. Vastaajat kertoivat havahtuneensa kokemuksiinsa esimerkiksi omien lasten saamisen jälkeen sekä ymmärtäneet kokemukset väärinkohtelusta esimerkiksi terapiassa. Tunnistamisen kokemukseen liittyivät vahvasti myös muistot ja niiden tulkinnat. Aineistossa perheväkivallan omakohtaisen tunnistamisen kokemusta tuotiin esille myös siten, että lapsuudenkokemus oli ymmärretty aikuisena vasta sen jälkeen, kun oli kyennyt tarkastelemaan yhteiskunnan yleistä suhtautumista esimerkiksi kuritusväkivaltaan tai lapsen asemaan perheessä. Näissä tulkinnoissa esiintyy vahvasti pohdintaa yhteiskunnallisen ajan merkityksestä omien kokemusten ymmärtämisessä.

7.1 Aikuistuminen

Lapsuusajan perheväkivaltakokemus voidaan tunnistaa väärinkohteluksi jo lapsena, mutta osa tunnistaa tapahtuneen vasta aikuisena. Aineistossa esiintyy lukuisia pohdintoja siitä, miten henkilö on tunnistanut väkivallan tai muun väärinkohtelun vasta aikuisiällä. Aineistossa osa vastaajista kuvasi oman lapsuusajan perheväkivallan tunnistamisen tapahtuneen vasta omien lasten saamisen jälkeen. Tulkintani mukaan oman lapsuuskokemuksen peilaaminen omien lasten lapsuuteen on ollut havainnollistavaa, koska sen myötä on tavoitettu parempaa ymmärrystä lapsen että vanhemman roolista. Seuraavassa aineisto-otteessa vastaaja kuvailee sitä, miten omassa lapsuudessa tapahtuneet asiat olivat tuntuneet vääriltä vasta silloin kun hän itse oli saanut omia lapsia. Vastaajan mukaan omien lasten saaminen ja vanhemmaksi tuleminen oli keino ymmärtää omaa koettua kasvatuserustaa.

”Mun mielestä kun mun poika oli tommonen (-) [puhe pätkäisee] aika useinkin mietin et miten kukaan voi tommoselle ihan pienelle tehdä semmosia asioita.”
(V18)

Toisen vastaajan kokemuksissa taas korostui se, että hän oli omien lasten saamisen jälkeen ymmärtänyt, että vanhempana ei toimisi siten, miten omat vanhemmat ovat toimineet. Vastaaja oli vanhemmaksi tullessaan myös tunnistanut omien vanhempiansa kasvatustavat eikä halunnut jatkaa samanlaista kasvatustyyliä itse.

”...mut ylipäätään se et miten, esimerkiks mul on monta lasta nykyään niin en mä ikinä vois aatella et mä estäisin heitä esimerkiks, tää on nyt vaan yks esimerkki.”
(V21)

Vastaaja kuvailee oman lapsuusajan kokemusta vanhempien toteuttamasta henkisestä väkivallasta, jonka myötä rajoitettiin tekemästä normaaleita arkiasioita erityisellä tavalla vain siksi, että haluttiin välttää toisen vanhemman ärsyyntymistä. Vastaaja esittää, että tavat, joilla häntä rajoitettiin tuntuivat lapsena normaalilta, mutta omien lasten saamisen jälkeen, kokemus on saanut erilaisia piirteitä.

Lapsuusajan perheväkivallan tunnistamista selitettiin aineistossa myös aikuisuuden tuoman tietoisuuden kasvun myötä. Tulkintani mukaan aikuisuuden sekä oman itsenäistymisen myötä

koettiin, että omia lapsuuskokemuksia voitiin tarkastella eri näkökulmasta. Aineistossa eräs vastaaja tuo esiin omakohtaisen kokemuksen lapsena koetusta vanhempien välisestä väkivallasta. Vastaaja pohtii, miten ymmärrys vanhempien välisestä väkivaltaisesta suhteesta voidaan ymmärtää jo lapsena ja tiedostaa sen olevan epänormaalia käytöstä. Vastaaja kuitenkin esittää, että kun ihmisen tietoisuus kasvaa, niin aikuisena osaa peilata omia kokemuksiaan muiden kokemuksiin. Tällöin ajatukset vanhempien epänormaalista toiminnasta on saanut vahvistusta.

”..kyllähä lapsi ymmärtää, tai varmaan aikuisena kun tarkastelee lapsuutta, ymmärtää onko toi, ollu terveellinen suhde vai ei.” (V02)

Vastaaja kertoo myös pohtineensa tapahtumia jo lapsuuden aikana sekä sitä, miltä perheväkivalta on lapsen näkökulmasta tuntunut. Vastaaja kuvaa, että hän tavallaan ymmärsi jo lapsena, että vanhemman huutaminen ei ollut aina henkilökohtaista. Hentilän ym. (2010) mukaan perheessä tapahtuvat väkivaltatilanteet eivät aina ole varsin yksiselitteisiä, koska väkivallan tarkoitus ei ole pelkästään satuttaa vaan se voi olla myös lapsen suojelemista. Useasti esimerkiksi lapselle huutaminen voi alun perin olla tarkoitus suojella lasta suuremmalta vahingolta. Toisaalta lapselle huutamisella voi olla negatiivisia vaikutuksia, jos lapsi pelästyy eikä ymmärrä huutamisen tarkoitusta. (Hentilä ym. 2010, 272.)

Toinen vastaaja tuo esiin aikuisena saavutetun ymmärryksen vanhempien toteuttamasta kasvatustyylistä, johon liittyi vahvasti lapsen tavoittelu vanhempien arvostuksesta ja hyväksynnästä. Nurmen ym. (2018, 22) mukaan lapsen ei tulisi jatkuvasti tavoitella vanhemmiltaan arvostusta vaan sen tulisi olla itseisarvo ja olla osa lapsen suotuisaa kasvuympäristöä. Arvostuksen puute lapsuudessa voi vaikuttaa myöhemmässä elämässä koettuun itsearvostukseen sekä käsitykseen itsestä (Emt. 205; Klaavu 2023, 68).

”Nyt näin, aikuisena kun katsoo taaksepäin ja ymmärtää erilaisia kasvatustyyliä, niin siitä näkökulmasta vastasin et joo, ”aina” tai ”usein” mikä se nyt olikaan se vastaus siinä, mut sitä mitä lapsena koki, niin se oli vähän erilaista koska koki et sai aika paljon tehdä töitä ja taistella siitä arvostuksesta.” (V10)

Olen esittänyt tämän pro gradu -tutkielman luvussa kuusi, että vanhemman väkivaltaisen käytöksen selityksperustaa haettiin usein vanhempien ominaisuuksista, kuten mielenterveyden

haasteista. Vanhempien mielenterveyden haasteiden tunnistaminen on usean vastaajan kuvailuissa tapahtunut vasta aikuisena, kun on ylipäättään saavuttanut ymmärrystä siitä, mitä mielenterveyden ongelmat ovat. Osa vastaajista oli pohtinut perheväkivallan muotoutuneen vanhempien mielenterveysongelmien vuoksi ja tunnistanut perheväkivallan tapahtuneen tämän myötä. Ymmärrys siitä, että vanhempien väkivaltainen käytös, erityisesti henkinen väkivalta, ei ollut normaalia vanhemman käytöstä. Osalla vastaajista oli ollut itse mielenterveyden kanssa haasteita ja he olivat tunnistanee niiden myötä vanhempien mahdollisia diagnooseja.

”..mun äitil on semmosii narsistisii piirteitä, mä oon vast tajunnu sen aikuisiällä.”
(V06)

Eräs vastaaja pohtii, että mitä kaikkea vanhemman mielenterveyden haasteet ovat ja voidaanko niiden myötä perustella mahdollista vanhemman toteuttamaa laiminlyöntiä. Vastaaja kuvaa lapsuudenkodissa tapahtunutta laiminlyöntiä, mutta vasta aikuisuudessa tapahtuneen äidin itsemurhan jälkeen, on havahtunut pohtimaan syitä äidin toiminnalle. Vastaajan mukaan hän ei lapsena osannut tiedostaa mielenterveysongelmia tai niiden olemassa oloa.

”Eiks alkoholismi oo esimerkiks mielenterveyden ongelma, et mä mietin sitä että, ja miksi hän joi, oliko se jostaki masentuneisuudesta tai itsetuhausuudesta, sitä mä en voi tietää. Ja sit mietin sitä et sittenhän joku mä olin aikuinen, tai siis itse asiassa nyt tulee kolme vuotta, äiti teki itsemurhan, että mietin sitä et olikohan niitä jo silloin jo mut mä vaan en niitä tajunnu silloin...” (V13)

Vastaajien keskuudessa lapsuudenaikainen perheväkivalta oli vanhempien ominaisuuksien analysoimisen lisäksi tunnistettu myös oman terapian kautta. Terapian avulla voidaan saada peilauspintaa omiin kokemuksiin ja ajatusmalleihin. Tulkintani mukaan terapian avulla on voitu havaita oman kokemuksen sijaan myös sen laajempi merkitys.

”Joo, terapian kautta sen on tajunnu, et ei ne ihmiset oo pahoja, tarkotuksel, kyl siel on heillä ihan omat ongelmat ollu, mikä ei tietenkään ikinä kenenkään toimintaa selitä, tai selittää, mutta ei ole hyväksyttävä syy tehdä sitä.” (V19)

Vastaaja jatkaa, että kun on käynyt terapiassa ja ymmärtänyt omia toimintatapojaan, on niiden avulla pystynyt tulkitsemaan myös omien vanhempien toimintatapoja. Vastaaja kertoo, että hänelle itselle on diagnosoitu aktiivisuuden ja tarkkaavaisuuden häiriö ja hän on sen myötä huomannut samoja toimintatapoja toisella vanhemmallaan. Tämä on luonut ymmärrystä vanhemmat käytöksestä. Vastaaja toteaa kokonaisvaltaisesti, että *”Ei ehkä ollukka minä se syy, mä olin vaan kohde.”*

Aineistossa lapsuusajan perheväkivaltakokemuksen omakohtaista tunnistamista kuvattiin myös lapsuusmuistojen kautta. Muistin tulkintaan liittyivät vahvasti lapsen kognitiivisen kehityksen eri vaiheet ja niiden myötä se, miten ylipäättään lapsi voi asioita muistaa. Lapsilta puuttuvat sellaiset tietorakenteet ja -perusta, joiden avulla voitaisiin kuvata erilaisten tapahtumien kausalisuutta, ja näin tallentaa asioita muistiin sekä palauttaa niitä. (Nurmi ym. 2018, 56–57.) Lisähaasteen muistamisen kontekstiin tuovat perheväkivallan lapselle aiheuttamat traumaattiset vaikutukset. Husson (2003, 302) väitöskirjassa useat parisuhdeväkivaltaa kokeneet naiset olivat pyrkineet unohtamaan väkivaltakokemuksen ja vaienneet siitä. Syyt väkivalta kokemuksen vaikenemiselle ovat muiden suhtautumisessa, kokemuksen vähättelyssä sekä epäilyissä tapahtuneesta, jolloin vaikeneminen oli jäänyt ainoaksi vaihtoehdoksi (Emt. 302). Lapsi voi myös oppia eristämään väkivallan aiheuttamia tunteitaan, jolloin muistijälki tapahtuneesta voi kadota tai kuvautua erilaisena kuin mitä sen on todellisuudessa ollut. (Oranen 2012, 224–225.) Tulkintani mukaan aineistossa esiintyi muistamiseen liittyen erilaisia, paikoin jopa ristiriitaisia kuvauksia. Eräs vastaaja kuvailee, että vahvimmat muistijäljet väkivallasta eivät niinkään muodostuneet fyysisen kivun vuoksi vaan henkisen nöyryytyksen tunteista. Toinen taas muistaa kivun, jonka isän toteuttama väkivalta oli aiheuttanut.

”Mutta tässäki varmaan pätee se et ku aika kuluu nii sä muistat sieltä ehkä ne huippuhetket hyvässä tai pahassa, ja neki sitte vähä jo tasottuu. Mutta ehkä sitte se että jos remmillä saa selkään, niin vaikkei se niin sattuiskaa mutta se nöyryytys ja kaikki muu tämmönen mitä siinä on sitte ne isommat asiat, nii siks ne ehkä sitte muistaaki.” (V03)

”Mietin et yksittäinen muisto on siit vahvasti, isän käyttämästä väkivallasta, et se ei kyllä unohdu. Se oli yksittäinen muisto.” (V16)

Osa vastaajista taas koki muistamisen olevan melko sattumanvaraista ja osalla muistamisen tukena ovat olleet muut perheenjäsenet.

”Sitte, siitä muistaa jokusen mutta seki on että, ehkä muistot vähä rikastuttaa ja, saattaa muuttua aja saatossa.” (V15)

”En mä nyt osaa sanoo edelleenkään, kun siis se on jännä juttu et mitenkä mieli niitä asioita sillee prosessoi ja blokkaa tietysti joitain asioita, et esimerkiks sisko sano et muistatko sen kerran kun, ja sit mä oon että en mä muista. Ja sitte mä muistan taas joitaki asioita joita hän ei muista, ne on vähän sillee..” (V13)

Perheväkivalta ilmiönä koskettaa kaikkia perheenjäseniä. Jos perheessä väkivaltaa on joidenkin välillä, altistuvat muut perheenjäsenet sille myös. Lapsuusajan perheväkivaltakokemuksen muistamisessa ja sitä myötä tunnistamisessa, voi tästä syystä olla osana myös perheen muut jäsenet. Aineistossa eräs vastaaja kuvaili perheväkivallan tunnistamista siten, että perheen muut jäsenet olivat tuoneet esiin lapsuuden perheen parissa tapahtuneet väkivallan teot. Muut perheenjäsenet olivat kokeneet tilanteet epämuikaviksi ja ilmaisseet sen vastaajalle. Tämän myötä vastaaja oli tunnistanut tapahtuneen ongelmallisuutta, jota ei lapsena kyennyt ymmärtämään. Vastaaja kuvailee, että vanhempien riitelyiden aikana hän joskus lähti naapuriin, jolloin muut sisarukset jäivät kotiin.

”Et mun veljet on aina sanonu et ne on hirveen katkerii mulle siitä ku mä oon jättäny ne yksin sinne riitelytten (keskelle)” (V06)

Toinen vastaaja kuvaa muistaneensa toisen vanhemman toteuttamaa, häneen itseensä kohdistunutta väkivaltaa. Vaikka vastaaja muistaa tapahtuneen itse, niin sisarusten muistojen myötä perheväkivallan muistot olivat saaneet vahvistusta. Tällöin epäilykset omien muistojen todenperäisyydestä ovat hälvenneet, ja hän on saanut vahvistusta omille kokemuksilleen.

”Se ei oo (pelkästään) mun muistissa, vaan mun siskot, sisarukset muistaa ihan samat asiat, paitsi he ei joutun kohtaa.” (V17)

7.2 Yhteiskunnallinen muutos

Yhteiskunnallinen muutos kertoo erityisesti yksilöiden ja yhteisöjen ajatusmallien, toimintatapojen sekä rakenteiden pysyvistä muutoksista. Näiden muutoksien syntymiseen tarvitaan uutta tutkimustietoa, jonka myötä yhteiskunnallisia asioita ja ilmiöitä voidaan tarkastella uudesta näkökulmasta. Aineistossa vastaajat toivat esiin sen, miten olivat

tunnistaneet lapsuudenaikaisen perheväkivalta kokemuksen myöhemmin aikuisena, koska olivat verranneet lapsuudenaikaisessa yhteiskunnassa olleita toimintatapoja nykyaikaan. Monelle yhteiskunnallinen muutos oli siis väylä oman lapsuuskokemuksen ymmärtämiseen. Vastaajien mukaan esimerkiksi perheväkivallasta, kuritusväkivallasta tai mielenterveysongelmista ei lapsuuden aikana julkisesti taikka yhteiskunnallisesti puhuttu. Monet toivat esiin sen, että perheeseen liittyvät asiat olivat perheen sisäisiä asioita. Vastaajat mainitsivat myös, että monelle ilmiölle ei ollut nykyisen kaltaisia termejä eivätkä he tästä syystä osanneet lapsena esimerkiksi kyseenalaistaa perheen toimintatapoja. Tulkintani mukaan vastaajat kuvasivat vanhemmuutta ja kasvatustapojen sellaisiksi, jotka tavallaan mahdollistivat perheväkivallan nyky muodossaan ja yhteiskunnallisen muutoksen myötä lapsuudenaikaisen perheväkivallan omakohtainen tunnistaminen tuli monella mahdolliseksi.

Aineistossa eräs vastaaja pohtii vanhempien mielenterveysongelmien ymmärtämistä yhteiskunnallisen muutoksen kautta. Vastaaja tuo esiin, että mielenterveyden haasteista puhutaan nyky-yhteiskunnassa laajemmin ja sen vuoksi niitä myös ymmärretään paremmin. Yhteiskunnallinen keskustelukulttuuri määrittelee paljon sitä, miten ja kuinka laajalti erilaisista ilmiöistä, kuten perheväkivallasta, puhutaan.

”Mut se on ehkä vähän liian semmonen, et mistä ne lapset tietää, että kun nykyäänki lehdistä luetaan ja kaiken maailman itsehoito-oppais, psykologiakirjoissa on siitä, että ku aikuinen ihminen tajuaa vasta aikuisena että hänen äidillään tai isällään on ollu jonkunlainen mielenterveysongelma ja sen takia se on ongelmallinen se suhde, ja (niin päin pois).” (V09)

Muutamit muut vastaajat toivat myös esiin, että lapsena puuttui ymmärrystä vanhempien mielenterveysongelmista. Eräs vastaaja perustelee, että mielenterveysongelmista ei oman lapsuuden aikana puhuttu ja aikuisena tarkastellessa lapsuutta on oma ajatusmaailma ja tietoisuus kasvanut, jonka myötä hän on ymmärtänyt vanhempien tilaa paremmin. Toisen vastaajan kuvauksissa korostui omien tunteiden pohdinta osana epäsuotuisia lapsuuskokemuksia. Vastaajan mukaan lapsena ei osaa olla asioista vihainen tai katkera ja toisaalta aikuisuudessa haluaa ajatella, että se on ollut sitä yhteiskunnallista aikaa, jolloin tietyt asiat olivat hyväksyttävimpiä kuin nykyään. Nykyään kun muistelee lapsuutta, huomaa, että silloin ei ollut välineitä miten vanhempien eroista, mielenterveysongelmista tai perheväkivallasta olisi voinut puhua.

”On se, kyllähän sitä on miettiny siis ku peilaa nykyaikaan.” (V18)

”Ja välttämättä edes ko. perheenjäsenet itse ymmärtäneet mistä on kysymys, että se on voinu olla täysin tiedostamatonta, ja kuitenkin tänä päivänä nyt sitte sinnepäin katsoen nii täysin päivänselvää.” (V05)

” Enhän mä silloin tämmösi osannu aatella, mutta kyllä varmaan jälkeinpäin jos mä mietin, onhan jonkun näkösi varmasti ollu. Mutta ei niistä kukaan puhunut tai tienny, mut eihän se normaali oo käytös semmosta mitä lapselle tehään mitä mulleki on tehty.” (V21)

Julkisen ja yhteiskunnallisen keskustelun lisäksi termien sanoittaminen on keino saada yksilöitä ymmärtämään kokemuksia. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos on esimerkiksi julkaissut väkivaltakäsitteiden sanaston, jossa kuvataan erityisesti väkivaltatyöhön suositeltavia käsitteitä. Yhteisten termien määrittelemine auttaa yksilöitä yhdenmukaistamaan ja ymmärtämään paremmin samoja monimutkaisia ilmiöitä, joita väkivallan ympärillä on. Sanaston avulla voidaan myös välttää tiettyjä väkivaltaa lieventäviä termejä tai ylläpitää tiettyä leimaa. (Bildjuschkin ym. 2020, 3–4.) Seuraavassa aineistotteessa kuvataan sitä, miten lapsena oli vaikeaa ymmärtää, että oman perheen toimintatavat olivat jotenkin poikkeavia muista perheistä. Vastaaja korostaa, että lapsi voi kokea oman vanhempien kasvatustavat normaaleiksi eikä osaa tuoda esiin esimerkiksi vanhempien tekemää kuristusväkivaltaa, koska ei tiedä sen olevan väärin.

”Lapsena, ainaki itellä oli alun peri vaikee ymmärtää et muut ei esimerkiks, kokenu semmost, et se ois aina ollu normaalia kasvattamist.” (V19)

Vastaaja tiivistää sanoittamisen tärkeyttä siten, että jos lapsi ei tunnista asian olevan väärin, hän ei osaa tuoda sitä esiin. Vastaaja pohtii myös mitä masennus tai itsetuhoisuus tarkoittaa. Vaikka ne tuntuvat aikuisena selkeiltä käsitteiltä niin ne eivät lapsena välttämättä ole. Tulkintani mukaan ymmärrys lapsuudenaikaisista kasvatustavoista ja -asenteista, kuritus- ja perheväkivallasta on kuvauksissa perustunut laajalti ajan yhteiskunnan normien myöhempään kyseenalaistamiseen ja vertailemalla niitä omiin lapsuuskokemuksiin.

Vanhemmuus ei ole yksinkertainen tehtävä, eikä sille ole yksiselitteistä määritelmää. Vanhemmuuteen vaikuttavat monet asiat, esimerkiksi vanhemman oma toimintakyky sekä ominaisuudet. Vanhemmuutta voidaan ajatella myös kasvatuksellisesta näkökulmasta, jonka myötä vanhempien tulisi kehittää lapsen valmiuksia ja persoonallisuutta sekä sopeuttaa

yhteiskuntaan. (Ellonen 2012, 25.) Vanhemmuuteen kuuluu perusturvallisen kasvuympäristön luominen, joka ei kuitenkaan ole täysin riskitön (Nurmi 2018, 74). Rajojen luomiseen on vanhemmilla joskus käytössä keinoja, jotka rikkovat lapsen ruumiillista koskemattomuutta. Tällöin voidaan ajatella sitä, että vanhempi pyrkii rajaamaan lapsen tietynlaista käytöstä fyysisen tai henkisen rangaistuksen keinoin. Ellonen (2012, 115) esittää, että usein vanhemmat ovat tietoisia siitä, että kuritusväkivalta on kiellettyä, mutta sen käyttäminen esimerkiksi tukistamisen muodossa nähdään hyväksyttävämpänä kuin lyöminen. Aineistossa esiintyi kuvauksia vanhempien kasvatustietämistä, joissa oli katsottu kurituksen liittyvän enemmän rangaistuksen toimeksittämisenä väkivallan sijaan. Erään vastaajan kuvauksissa korostuu ajan merkitys siinä, että vastaaja pohtii kasvatuksellisen väkivallan vääryyttä ja toteaa, että vaikka lapsena ymmärsi kuritusväkivallan tietystä käyttäytymisestä johtuvana rangaistuksena, ei hän nykyään itse aikuisena toimisi vastaavalla tavalla.

”Et en mä nykyaikana ajattele, että kyllä nyt tukistaminen kuuluu kuvaan.” (V18)

Toinen vastaaja kuvaa kuritusväkivaltaa osana kasvatustietämisen ylisukupolvista luonnetta. Vastaajan kuvauksesta voidaan todeta, että kuritusväkivalta on ilmiö, joka voi siirtyä sukupolvelta toiselle.

”Olivat varmaan se edellinen sukupolvi kokeneet sitä aika paljon. Ja ehkä ainakin sen uhkan tiesivät et silläkin saa paljon aikaseks. Et muistan että meilläkin oli. Siis nyt mä puhun taas siit ensimmäisest vaiheesta, joka oli tosi kiva. Että semmonen mahdollisuus on olemassa. Mut sitä ei vaan jouduttu käytännös oikeastaan ollenkaan käyttämään. Mutta, mut sitten taas, siinä toisessa vaiheessa, niin oli se taas oli sitten aika ajoin sellasta. Että sitä ei olisi voinut hyväksyä silloin eikä sitä vois hyväksyä mitenkään nykyäänkään.” (V20)

8 Johtopäätökset ja pohdinta

Tässä pro gradu -tutkielmassa olen tarkastellut lapsuusajan perheväkivaltakokemuksia ja niiden omakohtaista tunnistamista. Olen lähestynyt kokemuksia sekä omakohtaista tunnistamista tarkastelemalla yksilöiden tapaa jäsentää ja tulkita lapsuusajan perheväkivallan kokemuksiin aikuisena. Tutkielmani on toteutettu laadullisena tutkimuksena. Aineistona olen käyttänyt Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen Lapsuuskokemuksia-kyselylomakkeen kehittämishankkeessa kerättyä haastatteluaineistoa. Aineiston analyysin olen toteuttanut aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoin. Aineiston käsittelyssä olen soveltanut fenomenografista lähestymistapaa, jonka avulla olen tavoittanut tutkittavien kokemusmaailmaa ja kyennyt ymmärtämään käsityksiä koskien lapsuusajan perheväkivaltakokemuksia sekä niiden omakohtaista tunnistamista. Tutkielman tavoitteena on ollut lisätä ymmärrystä henkilökohtaisista tunnistamisen kokemuksista lapsuudessa tapahtuneen perheväkivallan kontekstissa ja tuottaa tietoa siitä, millaisena kokemukset ihmisten elämässä voivat näyttäytyä. Tutkielmani ensimmäisen tutkimuskysymyksen avulla hain vastausta siihen, miten lapsuudenaikaista perheväkivaltaa kuvataan aikuisiällä omana kokemuksena. Toisen tutkimuskysymyksen avulla etsin vastausta siihen, millaisia käsityksiä lapsuudenaikaisen perheväkivaltakokemuksen omakohtaisesta tunnistamisesta oli muodostettu. Seuraavaksi tuon esiin yhteenvetoa tutkimuksen tuloksista sekä esitän analyysistä tehtyjä johtopäätöksiä. Tämän jälkeen reflektoin tutkimuksen toteutusta. Lopuksi pohdin tutkimukseni antia sosiaalityölle sekä esitän mahdollisia jatkotutkimustarpeita.

8.1 Yhteenveto tutkielman tuloksista

Yhtenä tutkielmani päätuloksena esitän, että lapsuudenaikaista perheväkivaltaa kuvataan aikuisiällä monitasoisesti. Tutkielmassani kuvaukset olivat suurelta osin konkreettisia väkivallan muotoja, perheväkivallan oikeutuksen ja ansaittavuuden pohdintaa sekä perheväkivallan syntymiseen liittyviä selityksiä. Tutkielmassani väkivallan muodoista tuotiin esille erityisesti henkistä ja fyysistä väkivaltaa sekä vanhempien välisen väkivallan todistamista. Aiemmissa tutkimuksissa (mm. Cecil ym. 2017) on todettu, että henkinen väkivalta on yleisin lasten kokema perheväkivallan muoto. Myös omassa tutkielmassani henkinen väkivalta oli yleisin väkivallan muoto, jolla perheväkivaltakokemusta kuvattiin. Henkisen väkivallan kuvailtiin olevan pitkäkestoista sekä jatkuvaa ja sitä kuvattiin normaaliin elämään kuuluvana asiana, johon sopeutui. Käsityksiin henkisestä väkivallasta kytkeytyi

kuvauksia väkivallan eri tasoista, jonka myötä määriteltiin ja luokiteltiin sitä, kuinka vakavasta väkivallasta oli kyse. Henkisen väkivallan yhteydessä toistuivat vanhempien toimesta tapahtuneet epäterveellisen kontrolloinnin teemat.

Fyysistä väkivaltaa kuvattiin helpommin tunnistettavana, koska kivun nähtiin jättävän selkeitä muistijälkiä. Suurimmaksi osaksi käsitykset fyysisestä väkivallasta kytkeytyivät kuvauksiin kuritusväkivallasta. Tämän tutkielman yksi keskeisempiä tuloksia oli se, että kuritusväkivaltaa perusteltiin osana tiettyä aikakautta ja sitä myötä yhteiskunnallisesti sekä yksilöllisesti hyväksyttynä tapana rangaista epätoivotusta käyttäytymisestä. Osa kuritusväkivaltaa kokeneista vastaajista kuvaili kokemuksiaan tietynlaisen ymmärryksen ja hyväksymisen kautta. Kuritusväkivalta tuotiin esiin ymmärrettävänä ja loogisena asiana. Loogisuus ja ymmärrettävyys perustuivat siihen, että jo lapsena oli ymmärrystä rangaistuksen tematiikasta. Kuritusväkivaltaa ei mielletty lapsena varsinaiseksi väkivallaksi, koska se oli ennakoitavaa ja tietyllä tavalla seurausta lapsen epätoivotusta käytöksestä.

Kuritusväkivallan ympärillä oli myös käsityksiä siitä, että rangaistus oli osa vanhempien toteuttamaa kasvatustyyliä tai -menetelmää, jolloin lapsena sitä ei osattu ajatella poikkeuksellisena asiana. Ajallinen ulottuvuus oli havaittavissa pohdinnoissa koskien kuritusväkivallan yleisyyttä, aiemman sukupolven tarkastelujen sekä perheväkivallan yksityisyyden kohdissa. Joidenkin vastaajien kuvauksissa fyysisen väkivallan toteuttaminen rangaistusmielessä oli läsnä myös muissa yhteiskunnallisissa instituutioissa, kuten kouluissa, jonka vuoksi sitä ei myöskään osattu kotioloissa mieltää tai tunnistaa väkivaltana. Kun väkivaltaa tapahtui lapsuuden perheessä, se oli myös merkki auktoriteetista ja kurista. Kuritusväkivalta perustui lapsen rajaamiseen satuttamalla tai uhkaamalla, ja se miellettiin sekä tekijän että kokijan mielestä normaalina toimintana. Kuritusväkivaltaa ei kokemuksena nähty usein myöskään traumaattisena, koska se koettiin lapsena ansaittuna. Omien ennakkoletusteni mukaisesti tässä tutkielmassa perheväkivalta miellettiin yhteiskunnallisesta ajasta riippumatta paljolti yksityisasiana. Tutkielmani tulosten perusteella on siis todettava, että perheväkivallan vastaisessa työssä on vielä tehtävää, jotta asenteita ilmiötä kohtaan saataisiin muutettua.

Väkivallan muodot usein limittyvät yhteen ja todennäköisesti yhtä väkivallan muotoa kokeva kokee myös muita väkivallan muotoja (esim. Oranen 2012, 218; THL 2023). Tutkielmani tulokset tukevat myös tätä väitettä. Henkistä väkivaltaa saatettiin toteuttaa fyysisin keinoin,

jolloin pyrkimyksenä fyysisen kivun sijaan oli aiheuttaa henkistä nöyryytystä. Esiin tuotiin myös henkisen väkivallan tietynlainen tehottomuus, jonka vuoksi vanhempi päätyi käyttämään fyysistä väkivaltaa ikään kuin tehosteena tai lisänä. Tutkielmani tulosten perusteella on selvää, että perheväkivallan kontekstissa olisi tarkoituksenmukaista tunnistaa perheessä tapahtuvat väkivallan teot laajemmin ja ymmärtää ilmiön monipuolisuutta, koska väkivallan teot eivät ole tapahtumiltaan selkeärajaisia. Väkivallan muodot voivat limittyä sekä väkivallan teot voivat kohdistua useaan perheenjäseneseen (Oranen 2012, 218).

Yksi keskeisimpiä tutkielmani tuloksia oli se, että lapsuudessa koettua perheväkivaltaa selitettiin yhteiskunnallisen ajan mahdollistamana, esimerkiksi kuritusväkivallan vuoksi sekä vanhempien ominaisuuksista johtuvana. Tulkintani mukaan selitysten avulla refleктоitiin omia kokemuksia niiden ymmärtämiseksi. Selityksiä haettiin vanhempien yksilöllisistä persoonallisuuden piirteistä, mielenterveysongelmista, vanhemman omista lapsuuden kokemuksista, päihteiden käytöstä sekä perhekulttuurista. Syitä väkivallan muodostumiselle haettiin usein myös vanhempien yleisestä jaksamisesta, jolloin väkivaltainen käytös naamioitiin hyväksyttävän käytöksen rooliin. Vanhempien jaksaminen väkivaltaisen käytöksen aiheuttajana on noussut esiin myös Ellosen (2012) tutkimuksessa koskien kuritusväkivaltaa. Tutkielmassani kuvaukset vanhempien jaksamisesta syynä perheväkivallan muodostumiseen olivat suuressa osassa selitysten tulkinnoissa. Tämän vuoksi voidaankin varovasti tulkita, että on melko yleistä siirtää lähi- ja perheväkivallan muodostuminen muuhun kun sen tekijästä johtuvaksi. Tällä tarkoitan, että esimerkiksi jo lapsena on helpompi ajatella vanhemman väkivaltaisen käytöksen johtuvan stressistä tai väsyneisyydestä kuin, että se olisi jokin vanhemman ominaisuus tai lapsen oma vika.

Selityksiä lapsuusajan perheväkivallan syntymiseen haettiin usein myös vanhempien omista lapsuusajan perheväkivaltakokemuksista. Ylisukupolvisuutta selitettiin taakkana, jota vanhemmat kantoivat ja siirsivät lapsilleen. Tämä on linjassa aiemman tutkimuksen (esim. Krug ym. 2002, 88) kanssa siitä, että jos vanhempi on itse kokenut lapsuudessa perheväkivaltaa, on hänellä suurempi todennäköisyys käyttää väkivaltaa myös myöhemmin vanhempana. Ylisukupolvisuuden ympärillä soljuivat myös käsitykset perheväkivallan hyväksyttävyydestä, koska se ikään kuin syrjäytti vastaajan oman lapsuuskokemuksen sillä, että vanhemmalla on ollut vaikeampi lapsuus kaiken puolin. Tällöin keskiössä on taas väkivallan tekijän tosiasiallisen toimimisen kieltäminen ja syyn siirtäminen johonkin abstraktiin kuten oletuksiin vanhempien lapsuudenaikaisesta yhteiskunnasta sekä yleisesti

heidän lapsuudestaan. Tutkielmassani merkittävä havainto oli se, että vaikka vastaajat ikään kuin hyväksyivät ylisukupolvisuuden teemat selityksenä perheväkivallan muodostumiselle vanhemmiltaan omassa lapsuudessaan, eivät he itse toimineet kuitenkaan vastaavalla tavalla omien lasten kanssa. Tutkielmani tulokset olivat tästä syystä vastoin omia ennakkoletuksiani ja aiempaa tutkimusta (mm. Suokas-Cunliffe 2003, 13; Hultmann 2015, 23), jonka mukaan perheväkivaltaa kokeneet lapset käyttävät itse todennäköisimmin myös väkivaltaa aikuisena.

Tutkielmani toisena päätuloksena voin esittää, että lapsuudenaikaisen perheväkivaltakokemuksen omakohtaista tunnistamista kuvattiin usealla tavalla sekä käsitykset niistä olivat moninaisia. Lapsuudenaikaisen perheväkivallan omakohtaisen tunnistamisen keskiössä oli aikuiseksi kasvamisen sekä yhteiskunnallinen muutos. Aikuiseksi kasvamista kuvattiin muun muassa aikuisen roolien, kuten vanhemmaksi tulemisen kautta. Myös aikuisuuden myötä saavutetun henkisen kasvamisen avulla saavutettiin ymmärrystä omista lapsuuden kokemuksista. Lisäksi terapian nähtiin olevan yksi keskeinen väylä omien lapsuudenaikaisten kokemusten tunnistamiseen. Yhteiskunnallisen muutoksen todettiin olevan myös merkittävä tekijä perheväkivallan omakohtaisessa tunnistamisessa. Erityisesti verrattessa oman lapsuuden aikaista yhteiskuntaa nykyiseen. Julkinen keskustelu, ilmiöiden sanoittaminen, lasten aseman muutos sekä yhteiskunnallinen suhtautuminen kuritusväkivaltaan edistivät myös lapsuudenaikaisen perheväkivallan omakohtaista tunnistamista.

Tässä tutkielmassa lapsuudenaikaisen perheväkivallan omakohtainen tunnistaminen tapahtui siis sekä aikuisuuden että yhteiskunnallisen muutoksen myötä. Tulkintani mukaan oman lapsuuskokemuksen peilaaminen omien lasten lapsuuteen oli ollut herättävä kokemus, koska sen myötä oli tavoitettu ymmärrystä lapsena olemisen sekä vanhemman roolista. Vanhemmaksi tuleminen nähtiin keinona ymmärtää paremmin omaa kasvatuserustaa, jolloin esimerkiksi omassa lapsuudessa koettua kuritusväkivaltaa pohdittiin uudessa valossa. Kuvailut perheväkivallasta liittyivät esimerkiksi vanhempien toteuttamaan kohtuuttomaan rajaamiseen, jonka ajateltiin lapsena olevan normaalia toimintaa. Myöhemmin aikuisena omien vanhempien toteuttama kohtelu ymmärrettiin poikkeavana, jopa kohtuuttomana. Husson (2003) tutkimuksessa todettiin vastaavaa parisuhdeväkivallan kontekstissa eli väkivallan kokemus tunnistettiin ajan myötä saavutetun tiedon perusteella. Aikuisuuden myötä saavutetun tiedon ja ymmärryksen avulla kyettiin tarkastelemaan omia

lapsuuskokemuksia toisesta näkökulmasta, joka mahdollisti lapsuudenaikaisen perheväkivallan olemassaolon tiedostamisen ja sitä kautta omakohtaisen perheväkivaltakokemuksen tunnistamisen. Aikuisuuden myötä saavutettiin myös kykyä peilata omia kokemuksia muiden kokemuksiin, jonka avulla voitiin ymmärtää paremmin muun muassa vanhempien epänormaalia toimintaa. Tulkintani mukaan kuvauksissa korostui se, että lapsena ikään kuin hyväksyttiin vanhempien toiminta, perhedynamiikka sekä vallitseva kasvatustyyli eikä sitä kyseenalaistettu.

Lapsuudenaikaista perheväkivaltaa tunnistettiin osaltaan myös jo lapsuudessa. Kuvailut ja käsitykset perheväkivallan tunnistamisessa omassa lapsuudessa keskittyivät lähinnä ymmärrykseen väkivallan tarkoituksesta. Tulkintani mukaan lapsena tietynlainen perheväkivalta hyväksyttiin, jos se oli seurausta epätoivotusta käytöksestä. Tällöin esimerkiksi vanhemman toteuttama kuritusväkivalta voitiin nähdä vanhemman kokeman huolen aiheuttamana ilman tosiasiallista väkivaltaista tarkoitusta. Pohdinnat perheväkivallan tarkoituksesta voitiin tällöin nähdä tulkinnanvaraisena. Tutkielmani perusteella voidaankin pohtia kokemustasolla yhteiskunnallisia asenteita siitä, että mielletäänkö vieläkin perhe- tai kuritusväkivalta väkivaltana, jos sillä on kasvatuksellinen tarkoitus.

Lapsuudenaikaisen perheväkivallan omakohtainen tunnistaminen tapahtui osaksi myös lapsuusmuistojen myötä. Lapsuudenaikaisen perheväkivallan muistamiseen liittyi erilaisia, paikoin jopa ristiriitaisia kuvauksia. Lapsuusmuistojen totuudenperäisyyttä arvioitiin muun muassa muistijälkien kautta. Muistijäljet lapsuudenaikaisesta perheväkivallasta olivat sekä henkisiä että fyysisiä. Lapsuusmuistojen nähtiin olevan myös hauraita ja sattumanvaraisia, jolloin varmuutta perheväkivallan tapahtumisesta ei välttämättä ollut. Kuten Nurmi ja kumppanit (2018, 92–94) ovat tuoneet esiin, lapsien kykyä muistaa voivat haitata häiriöt kiintymyssuhteessa. Ajoittain muiden perheenjäsenten muistot olivat tukeneet omia muistoja, jolloin epäilyt perheväkivallan tapahtumisen todenperäisyydestä olivat vahvistuneet.

Yksi tämän tutkielman keskeisimpiä tuloksia oli se, että lapsuudenaikaista perheväkivaltaa oli tunnistettu yhteiskunnallisen muutoksen myötä. Ymmärrys lapsuudenaikaisista kasvatustavoista ja -asenteista, kuritus- ja perheväkivallasta oli kuvauksissa perustunut laajalti ajan yhteiskunnan normien myöhempään kyseenalaistamiseen ja vertailemalla niitä omiin lapsuuskokemuksiin. Kokemuksen tunnistaminen oli tapahtunut vasta vertaillen yhteiskunnallisia tapoja lapsuuden aikaan ja nykyisyyteen aikuisuudessa.

Lapsuudenaikaisessa yhteiskunnassa ei ollut julkista keskustelua esimerkiksi eri väkivallan muodoista, kuritusväkivallasta tai vanhempien mielenterveys- tai päihdeongelmista. Perheväkivalta oli lapsuudessa asia, josta ei perheen ulkopuolisille puhuttu. Useat väkivaltaan liittyvät ilmiöt olivat vailla termejä eikä kokemuksia kyetty niiden vaatimalla tavalla sanoittaa tai ankkuroida osaksi tiettyjä ilmiöitä tai tapahtumaa. Tulkintani mukaan vanhemmuutta ja kasvatustapojen kuvattiin sellaisiksi, joiden nähtiin mahdollistavan perheväkivallan nykymuodossaan ja yhteiskunnallisen muutoksen myötä aikuisena lapsuudenaikaisen perheväkivallan omakohtainen tunnistaminen tuli monella mahdolliseksi. Myös yleisen yhteiskunnallisen keskustelukulttuurin ajateltiin määrittelevän paljon sitä, miten ja kuinka laajalti erilaisista ilmiöistä, kuten perheväkivallasta, yhteiskunnassa puhutaan.

Lainsäädäntö voidaan nähdä yhtenä keinona tuoda esille yhteiskunnan suhtautumista esimerkiksi lapsiin kohdistuvasta väkivallasta ja sen rankaistavuudesta. Voidaan yksimielisesti todeta, että yhteiskunnassa tehdyt lakimuutokset kertovat siitä, että perheväkivaltaan liittyvien asioiden ja ilmiöiden nostamisessa yhteiskunnalliseen keskusteluun, sanoittamisella, esiin tuomisella, tunnistamalla sekä tutkimalla voidaan saada muutoksia aikaan niin yksilö- kuin yhteiskuntatasolla. Tuoreimpien lakimuutosten osalta keskeisimpiä perheväkivaltaa koskevia muutoksia on ollut Rikoslain (39/1889) 20, 21 ja 25 luvuissa, joiden mukaan raiskaus ja törkeä raiskaus, kotona tapahtunut pahoinpitely sekä vainoaminen ovat tulleet virallisen syytteen alaisiksi.

Yhteiskunnallisen keskustelun lisäksi tärkeä seikka lapsuusajan perheväkivaltakokemuksen ymmärtämisessä ja tunnistamisessa oli niiden sanoittaminen. Väkivallan moninaisuuden vuoksi sanoittaminen oli hyvin tärkeä osa yksilöiden ymmärtämistä kokemuksistaan. Jos yksilön kokemukselle ei ole sanoja, ei hän välttämättä tunnista tai muista niitä oikealla tavalla. Kuten Nurmi ym. (2018, 92–94) ovat kirjoittaneet, lapsen on vaikea muistaa tai tunnistaa asioita, jos eivät tiedä niiden merkitystä. Tätä tukee myös Bildjuschkin ym. (2020) luoma väkivaltakäsitteiden sanasto, joka on tavoitellut yhdenmukaisempia väkivaltakäsitteitä. Tutkielmassani lapsuusajan perheväkivallan omakohtainen tunnistaminen tapahtui usealle vasta kun teoille löytyivät sanat, joiden avulla ymmärrettiin ettei omien vanhempien tapoja toimia ollut normaalia. Tulkintani mukaan sanoittaminen nähdään myös keinona yhdistää kokemuksia.

8.2 Pohdintaa

Tutkielmassani ei ollut yhtään mainintaa seksuaalisen väkivallan tai sisarusväkivallan kokemuksista lapsuudenaikaisen perheväkivallan muotona. Tästä herääkin kysymys, että onko seksuaalisen väkivallan kokemusten puuttumisen syynä ollut puhtaasti se, että kukaan vastaaja ei ollut kokenut seksuaalista väkivaltaa lapsuuden perheessä. Vai ovatko seksuaalisen väkivallan ympärille muodostetut termit kenties puuttuneet eikä kokemuksia ole osattu sanoittaa? Vallitseeko seksuaalisen väkivallan kohdalla edelleen tietynlainen häpeä eikä niistä haluta kertoa? Hietämäki ja kumppanit (2020, 549) ovat esittäneet, että häpeä on yksi keskeinen syy jättää seksuaalinen hyväksikäyttö kertomatta. Toisaalta aineistossa yksi vastaaja toi esiin yleistä pohdintaa seksuaalisen väkivallan ja hyväksikäytön kysymysten kohdalla siitä, että teko on voinut olla lapselle niin traumaattinen, että sitä ei muista aikuisena. Vastoin omia ennako-oletuksiani myös sisarusten välistä väkivaltaa tuotiin esiin niukasti aineistossa. Ainoastaan yksi vastaaja kertoi kokemuksistaan, jossa vanhemmat ja muut sisaret kohdistivat häneen henkistä väkivaltaa lapsuuden aikana. Sisarusten välinen väkivalta on toki ilmiönä ristiriitainen ja ajoittain vaikeasti tulkittava, joka voisi myös selittää sen olemattomuutta tässä tutkielmassa.

Tutkielmani perusteella haluan vielä lopuksi nostaa esiin pohdintaani siitä, miten aineistossa perheväkivallasta puhuttiin. Koin erittäin mielenkiintoiseksi sen, miten haastateltavien kokemukset ja käsitykset perheväkivallasta tulkittiin muilla termeillä kuin perheväkivallan, pari- tai lähisuhdeväkivallan käsitteillä. Aineistossa esitettiin useita lieventäviä termejä niin lapsuudessa koetun perheväkivallan kohdalla kuin analyyseissä tekijän eli vanhemman motiiveista. Fyysistä väkivaltaa, erityisesti kuritusväkivallan kohdalla, kuvailtiin lieventävin termein. Näitä termejä olivat tukkapölly, selkäsauna, korvapuusti ja luunappi. Eräs vastaajaa myös kuvaili kuritusväkivallan kohdalla lyömistä ”ropsautuksena”, joka vaimentaa sekä tekoa että sen seurausta. Tulkintani mukaan aineistossa esiintyneen väkivaltaan liittyvän terminologian avulla vanhemmat ovat lieventäneet väkivallantekoja lapsilleen. Lieventävät termit ovat voineet olla myös vanhemman keino siirtää väkivallan tekoa lapsen toiminnasta johtuvaksi (Keskinen 2005, 209). Suomalaisten asenteita kuritusväkivaltaa kohtaan on todettu olevan muutoksen tarpeessa (Ellonen 2012; Hyvärinen 2017, 26) ja tutkielmani perusteella voidaan todeta samaa. Tutkielmassani esiin tulleet termit normalisoivat väkivaltaa ja ylläpitävät erityisesti kuritusväkivaltaa sallivia asenteita.

8.3 Reflektio tutkielmanteosta

Tämän pro gradu -tutkielman tuloksiin on vaikuttanut alun perin toiseen tarkoitukseen kerätty aineisto sekä analyysimenetelmä. Olen tutkielman aikana kokenut, että valmiin aineiston hyödyntäminen oli sen sensitiivisyyden vuoksi eettisesti kestävä ratkaisu. Olen pohtinut tutkimusaiheen sensitiivisyyttä tarkemmin luvussa 5.5. Valmiin aineiston käyttäminen kuitenkin synnytti tietynlaisia haasteita. Koen, että olisin voinut saada enemmän tietoa tutkimusaiheestani keräämällä aineiston itse. Olisin tällöin kyennyt esittämään juuri sellaisia kysymyksiä, joita tutkimuskysymykseni olisivat vaatineet. Vastaukset olisivat voineet olla myös sisällöllisesti kattavampia ja lapsuudenaikaisesta perheväkivallasta olisi voitu kertoa laajemmin. Olisin myös tarpeen tullen voinut esittää jatkokysymyksiä. Toisaalta tutkimusaiheeni sensitiivisyyden vuoksi tutkittavan joukon löytäminen olisi voinut olla haastavaa ja siihen olisi saattanut kerääntyä juuri ne henkilöt, jotka ovat lapsuudessaan perheväkivaltaa kokeneet. Käytetyn aineiston kohdalla kerronta on ollut tietyllä tavalla satunnaista sekä aitoa ja kerronta lapsuudenaikaisesta perheväkivallasta on tuotu esiin halutessaan. Olen kuitenkin sitä mieltä, että käyttämäni aineiston avulla pystyin vastaamaan tutkielmani tavoitteeseen. Tutkielmani luotettavuutta lisäsi aineiston vastaajien heterogeeninen joukko niin yksilöiden osalta kuin maantieteellisesti.

Analyysimenetelmän osalta ajattelen, että sisällönanalyysi oli oivallinen keino tavoittaa tutkittavien kerrontaa. Tavoitan kuitenkin aineistolähtöisen sisällönanalyysin kritiikin siitä, että on aina tutkijasta kiinni, miten aineistoa tulkitaan. Koin aineiston tulkinnan ajoittain tästä syystä vaikeaksi, koska halusin välttää liiallista johdattelua tai ajatusten virtaa ylitulkinnan myötä. Toteutin analyysiprosessia kuitenkin tutkimuskysymykset jatkuvasti mielessäni, jonka vuoksi vältin menemistä ohi aiheen ja pysyin tutkimustehtävässäni. Tutkimustehtävässäni olin kiinnostunut kokemuksen lisäksi käsityksistä koskien lapsuudenaikaista perheväkivaltaa. Tämän vuoksi halusin ottaa mukaan myös fenomenografista näkökulmaa. Fenomenografisen lähestymistavan soveltamisen avulla pystyin luomaan ymmärrystä lapsuudenaikaisesta perheväkivallasta käsitysten muodostumisen avulla, enkä vain eritellyt erilaisia kokemuksia samasta ilmiöstä. Koska fenomenografiassa käsitykset ovat keskiössä, sen soveltamisessa on täytynyt huomioida myös omat käsitykseni aiheesta. Tämän toteutin esimerkiksi tiedostamalla omia ajatuksiani perheväkivallasta, väkivallan terminologiasta ja määrittelystä sekä oletuksistani koskien kasvatuseroja. Halusin analyysimenetelmänä käyttää

aineistolähtöistä sisällönanalyysia sen avoimuuden ja sitoutumattomuuden vuoksi. Toinen mahdollisuus olisi ollut tehdä esimerkiksi täysin fenomenografista analyysia, mutta en varsinaisesti ollut kiinnostunut käsitysten eroista vaan siitä millaisia käsityksiä ihmisillä ylipäätään on lapsuudenaikaisista perheväkivalta kokemuksista.

Tutkielmani tulosten yleistettävyyttä tulee pohtia harkiten. Aineistossa vastaajien joukko oli melko pieni (n=20). Huomattavaa kuitenkin on, miten samanlaisia teemoja vastaajat kuvailivat, vaikka olivat kokeneet lapsuudenaikaista perheväkivaltaa eri yhteiskunnallisina aikoina. Tutkielmani yleistettävyyttä pitää myös varoa, koska sen avulla on käsitelty subjektiivisia kokemuksia ja yhdistetty niitä laajempaan kontekstiin. Tästä huolimatta tutkielma antaa laajempaa käsitystä lapsuusajan perheväkivaltakokemuksista.

8.4 Tutkimuksen merkitys sosiaalityölle ja jatkotutkimus

Tutkielmani on lisännyt ymmärrystä siitä, miten lapsuuden perheessä tapahtuneesta väkivallasta ajatellaan osana omaa lapsuuskokemusta. Tutkielmani tulokset korostavat sitä, miten tärkeää on yhteiskunnallisissa auttamiskäytännöissä, kuten esimerkiksi lastensuojelun sosiaalityössä, ottaa huomioon asiakkaiden lapsuuskokemuksia. Lastensuojelussa vanhempien lapsuuskokemuksista kysyminen voisi auttaa asiakkaita hahmottamaan sekä ymmärtämään paremmin tilanteitaan. Ammatillaisen näkökulmasta tarkasteltuna kysyminen voisi auttaa työntekijää hahmottamaan laajemmin perheväkivallan moniulotteista kokemusluonnetta sekä käsityksistä koetusta lapsuudesta. Sosiaalityössä lapsuusajan perheväkivaltakokemusten tarkastelun avulla voitaisiin paremmin ymmärtää myös yleisesti yhteiskunnassa vallitsevista käsityksistä ja asenteista koskien esimerkiksi kuritusväkivaltaa. Tutkielmani kontekstin myötä on toisaalta myös ymmärrettävä, että asiakkaiden ja ammattilaisten käsitykset asioista ja ilmiöistä voivat olla muuttuvia ja sen vuoksi kokemuksiin sekä käsityksiin fokusoidulla tutkimuksella on aina paikkansa.

Sosiaalityössä lapsuuskokemuksista kysymisen avulla voitaisiin tavoittaa niin sanotun ”hyvän” ja ”huonon” lapsuuden sekä vanhemmuuden tematiikkaa. Omilla lapsuuskokemuksilla on suuri merkitys oman vanhemmuuden toteuttamisessa. Omassa työssäni sosiaalityöntekijänä olen kohdannut kuritusväkivaltaa käyttäviä vanhempia, jotka perustelevat käyttäytymistään usein omien lapsuuskokemusten, erityisesti vanhempiensa

toiminnan, kautta. Näissä tapauksissa tarkoituksenmukaista olisi saada vanhempi ymmärtämään omaa käyttäytymistään. Yhtenä keinona voisi olla vanhemman lapsuuskokemuksista kysyminen. Sen avulla vanhempi voisi reflektoida toimintaansa ja ymmärtää omia toimintatapojaan sekä niiden mahdollista muotoutumista. Myös kuritusväkivaltaa tutkinut Ellonen (2012, 34) on todennut, että vanhempien tulisi pohtia omia lapsuudenkokemuksia ja niiden merkitystä omaan vanhemmuuteen. Huomionarvoista on, että tutkielmassani perheväkivalta esitettiin ajoittain hyvin tulkinnanvaraisena. Sen vuoksi sosiaalityössä olisi tärkeä ymmärtää myös samojen elämäntapahtumien kokemusten erilaisuutta.

Ståhlberg (2022) on selvittänyt lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden osaamista lapsiin ja perheisiin kohdistuvien väkivaltaepäilyjen parissa. Selvityksessä todetaan, että sosiaalityöntekijät kaipaavat erityisesti varmuutta lapsiin kohdistuvien väkivaltaepäilyjen kanssa työskentelemisessä. Sosiaalityöntekijöiden yhtenä haasteena on se, että lapsiin kohdistuvan väkivallan parissa työskentely tapahtuu usein sekä kokijan että tekijän kanssa. Tämän vuoksi luottamuksellisen suhteen rakentaminen vaikeutuu, koska samaan aikaan on toteutettava lastensuojelun ydintehtävää: lapsen suojelua ja turvaamista. (Emt. 2022). Lapsuuskokemuksista kysyminen voisi toimia yhtenä sosiaalityöntekijöiden varmuutta lisäävänä asiana, koska sen avulla voitaisiin saada kattavampaa kuvaa asiakkaan tilanteesta ja se voisi lisätä sosiaalityöntekijän ymmärrystä asiakkaan kokonaistilanteesta eikä nähdä asiakasta vain siinä hetkessä ja tilanteessa. Lapsuuskokemuksista keskusteleminen voisi toimia myös keinona rakentaa sosiaalityöntekijän ja asiakkaan välistä luottamussuhdetta. Keskustelu haitallisista lapsuuskokemuksista asiakkaan kanssa toisaalta vaatii sosiaalityöntekijältä ymmärrystä asiakkaan mahdollisista traumaattisista lapsuuskokemuksista ja työskentelyä niiden ehdoilla. Tällöin olisi tarkoituksenmukaista suojata asiakasta välttämällä aiheeseen syventymistä ja tuoda esille arvostusta sekä kokemusten tärkeyttä asian käsittelyyn. Huomionarvoista kuitenkin on, että tämänhetkisen tutkimustiedon perusteella ei olisi tarkoituksenmukaista seuloa haitallisia lapsuuskokemuksia kaikilta sosiaalityön asiakkailta, mutta se voisi olla perusteltua hyödyntää esimerkiksi lastensuojelun asiakkuudessa olevien asiakkaiden kanssa (mm. Sherin ym. 2022).

Asiakaskohtaamisten näkökulmasta tarkasteltuna lapsuuskokemukset ovat osa asiakkaan elämäntarinaa, joilla on merkitystä nykyhetkeen ja tulevaisuuteen. Asiakkaan elämäntarinan ymmärtäminen vaatii sosiaalityöntekijältä menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden

tavoitteiden jäsentämistaitoa sekä ymmärrystä sukupolvikokemuksista (Juhila 2018, 20, 24). Vaikka lapsuuskokemukset ovat yksilöllisiä, ne ovat aina sidoksissa myös siihen yhteiskunnalliseen aikaan, jolloin se on tapahtunut. Lapsuuskokemusten ymmärtäminen vaatii myös psykososiaalisen työn taitoa sekä vahvoja, pitkäaikaisia asiakassuhteita.

Hallitus esitti vuoden 2024 alussa kehysriihessä sosiaalityöntekijän kelpoisuusvaatimusten höllentämisestä, jonka myötä avoimessa yliopistossa opiskeleva tai sosiaalityötä sivuaineena opiskeleva voisi työskennellä tilapäisesti sosiaalityöntekijän tehtävässä. Parhailtaan hallitus valmistelelee esitystä sosiaalihuollon ammattihenkilöstä annetun lain (817/2017) 12 § muuttamisesta. (STM 2024.) Sosiaalityö on vaativaa asiantuntijatyötä, jossa puututaan ihmisen perusoikeuksiin ja tutkielmani näkökulmasta erityisesti perhe-elämän suojaan. Kelpoisuusehtojen joustavoittaminen määräaikaistuksineen voi lisätä palvelu- ja osaamistason laskua ja asiantuntijuuden romahtamista sosiaalityöntekijöiden vaihtuvuuden vuoksi, joka puolestaan vaikuttaa suoraan asiakastyöhön ja -turvallisuuteen. Oman tutkielmani näkökulmasta sosiaalityöntekijöiden kelpoisuusehtojen höllentäminen ja sosiaalityöntekijöiden vaihtuvuus vaikeuttaisi luottamuksellisen ja muutosorientoituneen asiakassuhteen ylläpitämistä. Haitallisten lapsuuskokemusten käsittelemisessä olisi tarkoituksenmukaista saada luotua pitkäaikainen ja luottamuksellinen vuorovaikutussuhde asiakkaan kanssa. Sosiaalityöntekijöiden vaihtuvuuden vuoksi asiakassuhde pirstaloituu. Tämä on asiakkaalle hyvin raskasta ja kokemus ymmärryksestä sekä luottamuksesta voi kadota.

Tutkielmani tulosten perusteella korostuu tarve jatkotutkimuksille. Tutkielmassani käsitelin melko yleisellä tasolla vain yhtä haitallista lapsuusajan kokemusta, perheväkivaltaa. Huomasin kuitenkin tutkielman edetessä, että aiheen olisi voinut vielä tiivistää esimerkiksi vanhempien väliselle väkivallalle altistumisen tai henkisen väkivallan kontekstiin. Myös muiden lapsuusajan haitallisten kokemusten ja käsitysten syvällisempi tutkimuksellinen tarkastelu, kuten vanhempien päihteiden käytön, perheen taloudellisten haasteiden tai kiusaamiskokemusten, lapsuuskokemuksen näkökulmasta olisi enemmän kuin tervetullutta.

Lähteet

- ACElife (2023) ACElife tutkii haitallisten lapsuudenkokemusten seurauksia ja vaikuttavia ehkäisykeinoja. <https://acelife.fi/> Luettu 5.4.2024
- Afifi, Tracie & Macmillan, Harriet (2011) Resilience following child maltreatment: a review of protective factors. *Canadian journal of psychiatry. Revue canadienne de psychiatrie*, 56(5), 266–272. <https://doi.org/10.1177/070674371105600505>
- Ahonen, Sirkka (1994) Fenomenografinen tutkimus. Teoksessa Leena Syrjälä & Sirkka Ahonen & Eija Syrjäläinen & Seppo Saari. Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.
- Bancroft, R. Lundy & Silverman, Jay & Ritchie, Daniel (2011) *The Batterer As Parent: Addressing the Impact of Domestic Violence on Family Dynamics* (2nd ed.). Thousand Oaks: SAGE Publications, Incorporated. <https://doi.org/10.4135/9781452240480>
- Bellis, Mark & Hughes, Karen & Ford, Kat & Rodriguez, Gabriela & Sethi, Dinesh & Passmore, Jonathon (2019) Life course health consequences and associated annual costs of adverse childhood experiences across Europe and North America: a systematic review and meta-analysis. *The Lancet Public Health*, 4(10). [https://doi.org/10.1016/S2468-2667\(19\)30145-8](https://doi.org/10.1016/S2468-2667(19)30145-8)
- Bethell, Christina & Jones, Jennifer & Gombojav, Narangerel & Linkenbach, Jeff & Sege, Robert (2019) Positive Childhood Experiences and Adult Mental and Relational Health in a Statewide Sample: Associations Across Adverse Childhood Experiences Levels. *JAMA Pediatrics*, 173(11) <https://doi.org/10.1001/jamapediatrics.2019.3007>
- Bildjuschkin, Katriina & Ewalds, Helena & Hietämäki, Johanna & Kettunen, Hanna & Koivula, Tanja & Mäkelä, Jukka & Nipuli, Suvi & October, Martta & Peltonen, Joonas & Siukola, Reetta (2020) Väkivaltakäsitteiden sanasto. Työpaperi 1/2020. Terveystieteiden tutkimuskeskus. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-211-6>
- Bowlby, John (1969) *Attachment and loss*. Vol. 1, Attachment. London: Hogarth Press.
- Bruno, Linnéa (2022) Economic abuse from child and youth perspectives: A review of the literature. *Social Inclusion*, 10(4), 29–38. <https://doi.org/10.17645/si.v10i4.5396>
- Callaghan, Jane & Alexander, Joanne & Sixsmith, Judith & Fellin, Lisa (2018) Beyond “Witnessing”: Children’s Experiences of Coercive Control in Domestic Violence and

- Abuse. *Journal of Interpersonal Violence*, 33(10), 1551–1581.
<https://doi.org/10.1177/0886260515618946>
- CDC (2023) Fast facts: Preventing Adverse Childhood Experiences. Centers for disease control and prevention. Division of violence prevention. Päivitetty 29.6.2023.
<https://www.cdc.gov/violenceprevention/aces/fastfact.html> Luettu 4.4.2024
- Cecil, Charlotte & Viding, Essi & Fearon, Pasco & Glaser, Danya & McCrory, Eamon (2017) Disentangling the mental health impact of childhood abuse and neglect. *Child Abuse & Neglect*, 63, 106–119. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2016.11.024>
- Dewey, John (1981) *Later Works, 1925–1953. Volume 15: 1942–1948.*
- Dixon & Graham-Kevan (2011) Understanding the nature and etiology of intimate partner violence and implications for practice and policy. *Clinical Psychology Review*, 31(7), 1145–1155. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2011.07.001>
- Ellonen, Noora (2012) Kurin alaiset: lasten ja vanhempien välisten ristiriitojen ratkaiseminen perheissä. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 103. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-815-241-8>
- Ensi- ja turvakotien liitto (2023) Tunnista väkivalta. <https://ensijaturvakotienliitto.fi/tukea-ammattilaiselle/perhe-ja-lahisuhdevakivalta/tunnista-vakivalta/#vaikutukset-lapset-nuoret> Luettu 10.11.2023
- Eskonen, Inkeri (2005) Perheväkivalta lasten kertomana. Miten ja mitä lapset kertovat terapeuttisissa ryhmissä perheväkivallasta? *Acta Universitatis Tamperensis* 1107. Tampere: Tampere University Press.
- Felitti, Vincent (2019) Origins of the ACE study. *American journal of preventive medicine*, 56(6), 787–789. <https://doi.org/10.1016/j.amepre.2019.02.011>
- Felitti, Vincent & Anda, Robert & Nordenberg Dale & Williamson David & Spitz Alison & Edwards, Valerie & Koss, Mary & Marks, James (1998) Relationship of childhood abuse and household dysfunction to many of the leading causes of death in adults. The Adverse Childhood Experiences (ACE) Study. *Am J Prev Med*. 1998 May;14(4):245–58. [https://doi.org/10.1016/S0749-3797\(98\)00017-8](https://doi.org/10.1016/S0749-3797(98)00017-8)
- Finkelhor, David & Browne, Angela (1985) The traumatic impact of child sexual abuse: A conceptualization. *American Journal of Orthopsychiatry*, 55(4), 530–541.
<https://doi.org/10.1111/j.1939-0025.1985.tb02703.x>
- Freisthler, Bridget & Price Wolf, Jennifer & Chadwick, Caleigh & Renick, Katherine (2022) Daily Stress and Use of Aggressive Discipline by Parents during the COVID-19

- Pandemic. *Journal of Family Violence*, 37(7), 1101–1109.
<https://doi.org/10.1007/s10896-021-00340-y>
- Gelles, Richard (2016) *Intimate violence and abuse in families*. Oxford University Press, Incorporated.
- Gil, Teresa (2018) *Women who were sexually abused as children: mothering, resilience, and protecting the next generation*. Lanham, Maryland: Rowman & Littlefield Publishers.
- Gilbert, Ruth & Widom, Cathy & Browne, Kevin & Fergusson, Davis & Webb, Elsbeth & Janson, Staffan (2009) Burden and consequences of child maltreatment in high-income countries. *Lancet* (London, England), 373(9657), 68–81.
[https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(08\)61706-7](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(08)61706-7)
- Hakulinen, Tuovi & Säävälä, Minna & Korpilahti, Ulla & Muukkonen, Tiina & Koulu, Sanna & Nikupeteri, Anna & Riihonen, Riikka (2019) *Fyysinen väkivalta*. Teoksessa: Ulla & Hanna Kettunen & Erika Nuotio & Satu Jokela & Vuokko Maria Nummi & Pirjo Lillsunde (2019) *Väkivallaton lapsuus: toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä 2020–2025*. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2019:27. Sosiaali- ja terveysministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4123-6>
- Hakulinen, Tuovi & Westerlund-Cook, Saija (2020) *Lapsuusajan haitallisista kokemuksista kohti toiveikasta tulevaisuutta*. Blogi 9.7.2020. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
<https://blogi.thl.fi/lapsuusajan-haitallisista-kokemuksista-kohti-toiveikasta-tulevaisuutta/> Luettu 2.4.2024
- Helsingin yliopisto (2024) *Nuorisoriikollisuuskysely*.
<https://researchportal.helsinki.fi/fi/projects/nuorisoriikollisuuskysely> Luettu 14.8.2024
- Hentilä, Sabina & Ellonen, Noora & Paavilainen, Eija & Kääriäinen, Juha & Koivula, Tanja (2010) Pieniin lapsiin kohdistuvan kaltoinkohtelun tilanteet vanhempien kuvaamana. *Janus* vol. 18 (3). <https://journal.fi/janus/article/view/50572/15320>
- Hesse, Erik & Main, Mary (2000) Disorganized Infant, Child, and Adult Attachment: Collapse in Behavioral and Attentional Strategies. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 48(4), 1097–1127.
<https://doi.org/10.1177/00030651000480041101>
- Hevonoja, Jaana (2023) *Lapsiin kohdistuva perheen sisäinen väkivalta on lisääntynyt, ja se pitäisi myös osata tunnistaa*. <https://yle.fi/a/74-20051704> Luettu 3.4.2024
- Hietamäki, Johanna (2018) *Lähisuhdeväkivallan kokemukset ja tuen tarve lapsiperheissä*. Teoksessa: Martta October (2018) *Lasten, nuorten ja aikuisten kokemuksia väkivallasta*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kysely- ja väestötutkimusten

- tuloksia. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137106/URN_ISBN_978-952-343-160-7.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Hietamäki, Johanna & Husso, Marita & Arponen, Tiia (2020) Tyttöjen ja poikien väliset erot seksuaalisesta hyväksikäytöstä kertomisessa. *Yhteiskuntapolitiikka* 85 (2020):5–6. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020112593236>
- Hietamäki, Johanna & Lindgren, Maija & Therman, Sebastian & Laajasalo, Taina (2023) Lapsuuskokemuksia-kyselylomake (ACE-THL) haitallisten lapsuuskokemusten tutkimukseen. Tutkimuksesta tiiviisti 55/2023. terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-211-2>
- Howell, Kathryn & Barnes, Sarah & Miller, Laura & Graham-Bermann, Sandra (2016) Developmental variations in the impact of intimate partner violence exposure during childhood. *J Inj Violence Res.* 2016 Jan;8(1):43–57. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4729333/>
- Hughes, Karen & Bellis, Mark & Hardcastle, Katherine & Sethi, Dinesh & Butchart, Aleksander & Mikton, Christopher & Jones, Lisa & Dunne, Michael (2017) The effect of multiple adverse childhood experiences on health: a systematic review and meta-analysis. *The Lancet. Public health*, 2(8), e356–e366. [https://doi.org/10.1016/S2468-2667\(17\)30118-4](https://doi.org/10.1016/S2468-2667(17)30118-4)
- Hughes, Karen & Ford, Kat & Bellis, Mark & Glendinning, Freya & Harrison, Emma & Passmore, Jonathon (2021) Health and financial costs of adverse childhood experiences in 28 European countries: a systematic review and meta-analysis. *The Lancet Public Health*, 6(11). [https://doi.org/10.1016/S2468-2667\(21\)00232-2](https://doi.org/10.1016/S2468-2667(21)00232-2)
- Hughes, Karen & Lowey, Helen & Quigg, Zara & Bellis, Mark (2016) Relationships between adverse childhood experiences and adult mental well-being: results from an English national household survey. *BMC Public Health* 16, 222. <https://doi.org/10.1186/s12889-016-2906-3>
- Hultmann, Ole (2015) Child psychiatric patients affected by intimate partner violence and child abuse – Disclosure, prevalence and consequences. University of Gothenburg.
- Huovinen Anu (2017) Perheväkivaltaa kokeneen lapsen identiteettikertomukset. Licensiaatintyö, Jyväskylän yliopisto. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201704031872>
- Hyvärinen, Sauli (2017) Piiskasta jäähyenkkiin – suomalaisten kasvatustieteiden ja kuritusväkivallan käyttö 2017. Lastensuojelun Keskusliiton verkkojulkaisu, 2/2017. <https://www.lskl.fi/wp-content/uploads/Piiskasta-jaahyenkoon-1.pdf> Luettu 4.6.2024

- Ikonen, Riikka & Hietämäki, Johanna & October, Martta & Seppänen, Johanna & Halme, Nina (2018) Nuorten perheissä kokema väkivalta ja siihen saatu tuki ammattilaisilta. Teoksessa Mika Gissler & Marjatta Kekkonen & Päivi Känkänen (2018) Nuoret palveluiden pauloissa – Nuorten elinolot -vuosikirja 2018.
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137198/THL_TEE030_2018.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Impinen, Antti (2023) Alle 18-vuotiaiden kokema kuolemaan tai sairaalahoitoon johtanut väkivalta. Teoksessa Ulla Korpilahti & Marjo Malja & Pihla Jääskeläinen & Tiina Murdoch (2023) Väkivallaton lapsuus -toimenpidesuunnitelma. Väliarviointi 2020 - alkuvuosi 2023. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2023:17. Sosiaali- ja terveysministeriö. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-8417-2>
- Inkilä, Jaana (2015) Lasten kaltoinkohtelun tunnistamisen ja varhaisen puuttumisen moniammatillista yhteistyötä kuvaileva malli. Acta Universitatis Tamperensis 2118. Tampere: Tampere University Press. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-44-9981-4>
- Jokinen, Arja (2024) Laadullisen tutkimuksen näkökulmat. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/> Luettu 4.2.2024
- Juhila, Kirsi (2018) Aika, paikka & sosiaalityö. Tampere: Vastapaino.
- Kaaitila, Anniina (2017) Rahakonfliktit ja taloudellinen väkivalta parisuhteissa. Annales Universitatis Turkuensis C 434. Turun yliopisto. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-6771-1>
- Kallinen, Kati & Pirskanen, Henna & Rautio, Susanna (2022) Sensitiivinen tutkimuksessa. Menetelmät, kohderyhmät, haasteet ja mahdollisuudet. (3. päivitetty painos). United Press.
- Kallio, Johanna & Hautala, Helena & Erola, Jani (2020) Vanhempien huono-osaisuuden yhteys lasten koulupudokkuuteen. Teoksessa Johanna Kallio & Mia Hakovirta (toim.) Lapsiperheiden köyhyys ja huono-osaisuus. Vastapaino. Tampere
- Katz, Emma & Nikupeteri, Anna & Laitinen, Merja (2020) When Coercive Control Continues to Harm Children: Post-Separation Fathering, Stalking and Domestic Violence. Child Abuse Review (Chichester, England: 1992), 29(4), 310–324.
<https://doi.org/10.1002/car.2611>
- Kauppi, Anne (2012) Sisäiset mustelmat – pahoinpitelyn psyykkiset vaikutukset. Teoksessa Annlis Söderholm & Satu Kivitie-Kallio (2012) Lasten kaltoinkohtelu Duodecim. Porvoo: Bookwell Oy.

- Keskinen, Suvi (2005) Perheammattilaiset ja väkivaltatyön ristiriidat – sukupuoli, valta ja kielelliset käytännöt. Acta Universitatis Tamperensis 431. Tampere: Tampere University Press. <https://urn.fi/urn:isbn:951-44-6281-5>
- Kettunen, Jaana (2024) Fenomenografia. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/>
- Korpilahti, Ulla & Hakulinen, Tuovi & Tupola, Sarimari & Kettunen, Hanna & Lillsunde, Pirjo & Aronen, Eeva (2019) Lapsiin kohdistuva väkivalta – suojaavat tekijät, riskitekijät ja seuraukset. Teoksessa Ulla Korpilahti & Hanna Kettunen & Erika Nuotio & Satu Jokela & Vuokko Maria Nummi & Pirjo Lillsunde (2019) Väkivallaton lapsuus: toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä 2020–2025. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2019:27. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4123-6>
- Korpilahti, Ulla & Malja, Marjo & Jääskeläinen, Pihla & Murdoch, Tiina (2023) Väkivallaton lapsuus -toimenpidesuunnitelma. Väliarviointi 2020 -alkuvuosi 2023. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2023:17. Sosiaali- ja terveysministeriö. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-8417-2>
- Krug, Etienne & Dahlberg, Linda & Mercy, James & Zwi, Anthony & Lozano, Rafael (2002a) World report on violence and health. World Health Organization. Suom. Eila Salomaa (2005) Väkivalta ja terveys maailmassa – WHO:n raportti. <https://iris.who.int/handle/10665/42495>
- Krug, Etienne & Dahlberg, Linda & Mercy, James & Zwi, Anthony & Lozano, Rafael (2002b). World report on violence and health. World Health Organization. <https://iris.who.int/handle/10665/42495>
- Laajasalo, Taina & Paavilainen, Eija & Järvilehto, Vasilisa & Keiski, Pia (2019) Henkinen väkivalta ja laiminlyönti. Teoksessa Ulla Korpilahti & Hanna Kettunen & Erika Nuotio & Satu Jokela & Vuokko Maria Nummi & Pirjo Lillsunde (2019) Väkivallaton lapsuus: toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä 2020–2025. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2019:27. Sosiaali- ja terveysministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4123-6>
- Lastensuojelun keskusliitto (2023) Lapsuudenaikaiset haitalliset kokemukset (ACE) – konferenssi. <https://www.lskl.fi/tapahtumat/lapsuudenaikaiset-haitalliset-kokemukset-ace-konferenssi/> Luettu 5.4.2024

- Levenson, Jill (2017) Trauma-Informed Social Work Practice. Social Work (New York), 62(2), 105–113. <https://doi.org/10.1093/sw/swx001>
- Linner Matikka, Johanna & Hipp Tiia (2023) Loppusanat toivosta. Teoksessa Johanna Linner-Matikka & Tiia Hipp, (2023) Traumainformoitu työote. PS-kustannus. Keuruu 2023
- Luomala, Noora & Ikonen, Riikka (2021) Nuorten kotona kokema henkinen kaltoinkohtelu ja sen riskitekijät. Nuorisotutkimus 39 (2021):4. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-202302172471>
- Marton, Ference (1981) Phenomenography—describing conceptions of the world around us. Instructional Science, 10(2), 177–200. <https://doi.org/10.1007/BF00132516>
- Marton, Ference (1994) Phenomenography. Teoksessa Torsten Husén & T. Neville Postlethwaite (toim.) The international encyclopedia of education. 2nd edition, Vol. 8. London: Pergamon, 4424–4429.
- Metsämuuronen, Jari (2008) Laadullisen tutkimuksen perusteet. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.
- Mielityinen, Laura & Hautamäki, Sari & Hakala, Venla & Fagerlund, Monica & Ellonen, Noora (2023) Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset 2022 – määrät, piirteet ja niiden muutoksen 1988–2022. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2023:5. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-7158-5>
- Nietola, Vuokko (2011) Väkivaltatyö asiantuntijayhteistyönä. Lisensiaatin tutkimus. Turun yliopisto. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja A Tutkimuksia 30. Tampere: Juvenes Print Oy
- Niklander, Elisa (2021) Suurin osa lähisuhdeväkivallan uhreista on edelleen naisia tai tyttöjä, seksuaaliväkivallan uhreilla usein myös aiempia väkivaltakokemuksia. Lähisuhdeväkivalta 2021. Tilastoraportti 43/2023. 29.6.2023. Terveystieteiden tutkimuskeskuksen tutkimus- ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2023062965892>
- Nipuli, Suvi (2019) Lähisuhdeväkivaltaan puuttumisen ja ehkäisyn prosessit: Lähisuhdeväkivaltatyön hyvät käytännöt rakenteisiin. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2019:55. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4121-2>
- Nurmi, Jan-Erik & Ahonen, Timo & Lyytinen, Heikki & Lyytinen, Paula & Pulkkinen, Lea & Ruoppila, Isto (2018). Ihmisen psykologinen kehitys. Helsinki: WSOY
- Oranen, Mikko (2012) Lapsi ja perheväkivalta. Teoksessa Annlis Söderholm & Satu Kivitielä (toim.) Lasten kaltoinkohtelu Duodecim. Porvoo: Bookwell Oy.

- Paasivirta, Annukka (2021) Kovemmin käsin – suomalaisten kasvatuserätyt ja kuritusväkivallan käyttö 2021. Lastensuojelun Keskusliiton verkkojulkaisu 7/2021. <https://www.lskl.fi/wp-content/uploads/2021/10/Kovemmin-kasin-Suomalaisten-kasvatuserat-ja-kuritusvakivallan-kaytto-2021.pdf> Luettu 11.11.2023
- Paavilainen, Eija & Pösö, Tarja (2003) Epäily, tunnistaminen, ilmitulo ja puuttuminen perheväkivaltaan. Teoksessa Eija Paavilainen & Tarja Pösö (2003) Lapset, perhe ja väkivaltatyö. Porvoo: WSOY
- Pajunen, Airi (2022) Lasten kuolleisuus jatkaa alenemistaan, mutta nuorten kuolleisuudessa on huolestuttavia piirteitä. Tilastokeskus. <https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2022/lasten-kuolleisuus-jatkaa-alenemistaan-mutta-nuorten-kuolleisuudessa-on-huolestuttavia-piirteita/> Luettu 18.4.2024
- Paloniemi, Susanna & Huusko, Mira (2016) Fenomenografia ja variaatioteoria aikuiskasvatustieteen tutkimuksessa. Aikuiskasvatus, 36(2), 119–121. <https://doi.org/10.33336/aik.88486>
- Pelastakaa Lapset ry. (2024) Lapsiin kohdistuva seksuaaliväkivalta. <https://www.pelastakaalapset.fi/tyomme/mita-teemme/lasten-suojeleminen/nettivihje/tietoa-lapsiin-kohdistuvasta-seksuaalivakivallasta/lapsiin-kohdistuva-seksuaalivakivalta/> Luettu 15.4.2024
- Petrucelli, Kaitlyn & Davis, Joshua & Berman, Tara (2019) Adverse childhood experiences and associated health outcomes: A systematic review and meta-analysis, Child Abuse & Neglect, Volume 97, 2019. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2019.104127>
- Rikoslaki (19.12.1889/39)
- Rossi, Maria & Pietilä, Mika & Oinas, Merja-Maaria (2022) Sanoilla on merkitystä. Termikirja lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan sanoittamiseen. Ohjaus 8/2022. Terveystieteiden tutkimuskeskus. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-858-3>
- Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna (2006) KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarasto.
- Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna (2009) Menetelmäopetuksen tietovaranto KvaliMOTV. Kvalitatiivisten menetelmien verkko-oppikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellisen tietoaraston julkaisuja 2009. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/tietoarasto/julkaisut/kvalimotv.pdf>
- Salokangas, Raimo (2020) Childhood adversities and mental ill health: Studies on associations between reported childhood adverse and trauma experiences and adult perceived attitudes of others, mental disorders and suicidality. Annales Universitatis

sarja – ser. b osa – tom. 523. Humaniora. Turun yliopisto.

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-8209-7>

Sherin, Kevin & Stillerman, Audrey & Chandrasekar, Laxmipradha & Went, Nils & Niebuhr, David (2022) Recommendations for Population-Based Applications of the Adverse Childhood Experiences Study: Position Statement by the American College of Preventive Medicine. *AJPM focus*, 1(2), 100039.

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2773065422000372>

Smith, Carolyn & Ireland, Timothy & Thornberry, Terence & Elwyn, Laura (2008) Childhood Maltreatment and Antisocial Behavior: Comparison of Self-Reported and Substantiated Maltreatment. *American journal of orthopsychiatry* 78, no. 2: 173–186.

<https://doi.org/10.1037/0002-9432.78.2.173>

Stark, Evan (2007) *Coercive Control: How Men Entrap Women in Personal Life*. Oxford University Press, Incorporated, 2009. ProQuest Ebook Central,

<https://ebookcentral.proquest.com/lib/kutu/detail.action?docID=4704270>

STM (2007) Koko perhe kierteessä – Lähisuhdeväkivalta ja alkoholi. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007:27.

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/72104/Selv200727.pdf>

Luettu 11.6.2024

STM (2024) Hallituksen esitys eduskunnalle sosiaalihuollon ammattihenkilöstä annetun lain 12 §:n muuttamisesta. STM044:00/2024. Säädösvalmistelu. Sosiaali- ja

terveysministeriö. <https://stm.fi/hanke?tunnus=STM044:00/2024> Luettu 11.7.2024

Ståhlberg, Miia (2022) Lastensuojelun sosiaalityö ja lapsiin kohdistuva väkivalta – pilottikoulutuksen kokemuksia ja osaamistarpeiden analyysi tutkimustiedon valossa. Työpaperi 45/2022. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/145387/URN_ISBN_978-952-343-929-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y Luettu 1.6.2024

Suokas-Cunliffe, Anne (2006) Lapsuuden kompleksisen traumatisoitumisen seuraukset aikuisuudessa. *Lääketiede* 6/2006. [https://traumaterapiakeskus.com/wp-](https://traumaterapiakeskus.com/wp-content/uploads/2021/04/Lapsuuden_kompleksisen_traumatisoitumisen_seuraukset_aikuisuudessa_-_Anne_Suokas.pdf)

[content/uploads/2021/04/Lapsuuden_kompleksisen_traumatisoitumisen_seuraukset_aikuisuudessa_-_Anne_Suokas.pdf](https://traumaterapiakeskus.com/wp-content/uploads/2021/04/Lapsuuden_kompleksisen_traumatisoitumisen_seuraukset_aikuisuudessa_-_Anne_Suokas.pdf)

Suomen akatemia (2022) Haitalliset lapsuudenkokemukset elämäkulussa: pitkän aikavälin seuraukset ja vaikuttavat ehkäisyn keinot (ACELife). Tilannekuvaraportti 2022.

<https://acelife.fi/application/files/2617/0288/4736/acelife-tilannekuvaraportti-2022.pdf>

Luettu 2.4.2024

- Säävälä, Hannu & Nyqvist, Leo & Salonen, Santtu (2006) Väkivallan olemus. Teoksessa Hannu Säävälä & Riitta Pohjoisvirta & Eero Keinänen & Santtu Salonen (2006) Mies varikolle – Apua lähisuhdeväkivaltaan. Oulu: Kalevaprint Oy.
- Söderholm, Annlis & Kivitie-Kallio, Satu (2012) Lapsen kaltoinkohtelu – ihmisoikeuskysymys ja kansanterveysongelma. Teoksessa Annlis Söderholm & Satu Kivitie-Kallio (2012) Lapsen kaltoinkohtelu. Helsinki: Duodecim
- Söderholm, Annlis & Politi, Johanna (2012) Lapsen laiminlyönti. Teoksessa Annlis Söderholm & Satu Kivitie-Kallio (2012) Lapsen kaltoinkohtelu. Helsinki: Duodecim
- THL (2023a) Lapsuuskokemuksia-kyselylomakkeen kehittäminen. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/lapsuuskokemuksia-kyselylomakkeen-kehittaminen> Päivitetty 31.8.2023. Luettu 12.11.2023
- THL (2023b) Lapsiin kohdistuva väkivalta. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://thl.fi/aiheet/vakivalta/eri-ryhmat-ja-vakivalta/lapsiin-kohdistuva-vakivalta> Päivitetty 5.12.2023. Luettu 11.4.2024
- THL (2023c) MARAK – moniammatillinen riskinarviointi. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://thl.fi/aiheet/vakivalta/tyon-tueksi/marak-moniammatillinen-riskinarviointi> Päivitetty 5.12.2023. Luettu 10.7.2024.
- THL (2023d) Tietosuojailmoitus. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://thl.fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/lapsuuskokemuksia-kyselylomakkeen-kehittaminen/tietosuojailmoitus> Päivitetty 7.12.2023. Luettu 14.1.2024
- THL (2024a) Kouluterveyskyselyn tulokset 2017–2023. Perusopetus 4. ja 5. lk. oppilaat. https://sampo.thl.fi/pivot/prod/fi/ktk2/lapset/fact_ktk2_lapset?row=measure-878980&row=952647L&column=alue-886778.&column=vuosi-952479&column=taustatekija-888288&column=sp-888243&fo=1# Luettu 18.2.2024
- THL (2024b) Turvakotipalvelut 2023. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://thl.fi/tilastot-ja-data/tilastot-aiheittain/sosiaalipalvelut/turvakotipalvelut>
- Tieteen termipankki (2023) Tunnistaminen. <https://termipankki.fi/tepa/fi/haku/tunnistaminen> Luettu 9.11.2023
- Tieteen termipankki (2024) Filosofia: fenomenologia. <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Filosofia:fenomenologia>. Luettu 18.2.2024
- Tilastokeskus (2024) Viranomaisten tietoon tullut pari- ja lähisuhdeväkivalta kasvoi 5 % vuonna 2023. Tiedote 10.6.2024. Rikos- ja pakkokeinotilasto 2023. Tilastokeskus. <https://stat.fi/julkaisu/cln32gnj49hev0cutpmcsm4ko> Luettu 15.7.2024

- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2009) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.
- Tupola, Sarimari & Kivittie-Kallio, Satu & Kallio, Pentti & Söderholm, Annli (2012) *Lapsen fyysinen pahoinpitely*. Teoksessa Annli Söderholm & Satu Kivittie-Kallio (2012) *Lapsen kaltoinkohtelu*. Helsinki: Duodecim
- Vikander, Martina & Källström, Åsa (2023) What children exposed to domestic violence value when meeting social workers: A practice-oriented systematic research review. *Child and Family Social Works*, 29(1), 287–298. <https://doi.org/10.1111/cfs.13073>
- Vuorenmaa, Maaret (2019) *Pienten lasten ja heidän perheidensä hyvinvointi 2018*. Tilastoraportti 10/2019. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2019050214035> Luettu 17.4.2023
- Vuori, Jaana (2024) *Johdatus laadulliseen tutkimukseen ja verkkokäsikirjaan*. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/>
- Walker, Leonore (2007) *The battered woman syndrome*, third edition. Springer Publishing Company, Incorporated.
- Westerlund-Cook, Saija (2023) *Lapsuusajan haitallisten ja suojaavien kokemusten sekä toivon merkitys systeemisessä ja suhdeperustaisessa työotteessa*. Teoksessa Johanna Linner-Matikka & Tiia Hipp (2023) *Traumainformoitu työote*. PS-kustannus. Keuruu 2023
- Wood, Sara & Janssen, Hayley & Hughes, Karen & Passmore, Jonathon & Bellis, Mark (2023) *A practical handbook on Adverse Childhood Experiences (ACEs) – Delivering prevention, building resilience and trauma-informed systems*. WHO. https://phwwhocc.co.uk/wp-content/uploads/2023/10/PHW-WHO-ACEs-Handbook-Eng-18_09_23.pdf Luettu 1.5.2024